

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ – ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ, ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ»

Αντιπαραβολική μελέτη συγκρίσιμων σωμάτων κειμένων δημοσιογραφικού
λόγου στη γαλλική και την ελληνική γλώσσα με θέμα την πανδημία

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΔΑΦΝΗΣ ΒΟΓΚΑ

Τριμελής επιτροπή: Ελένη Τζιάφα - Επίκουρη καθηγήτρια ΕΚΠΑ (Επιβλέπουσα)

Ανδρομάχη-Βιργινία Πανταζάρα – Επίκουρη καθηγήτρια

Φανή Σωφρονίδου – Διδάκτωρ Γαλλικής Λογοτεχνίας

Πανεπιστημίου Μονπελιέ

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2021

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής του ΠΜΣ στο οποίο φοίτησα για δύο χρόνια, για τη συνεχή παρουσία τους και την ακούραστη αρωγή τους καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
Σύνοψη.....	4
1. Εισαγωγή.....	5
1.1. Πλάνο και στόχος της ερευνητικής διαδικασίας.....	6
1.2. Μεθοδολογική προσέγγιση.....	7
2. Μελέτη συγκρίσιμων, ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων, με θέμα την αντιμετώπιση της πανδημικής κρίσης από τον ελληνικό και το γαλλικό Τύπο.....	8
2.1. Ο ρόλος της γλώσσας στη μετάδοση ερεθισμάτων και μηνυμάτων...	9
2.2. Διαγλωσσική και κοινωνική δικτύωση.....	10
3. Δημοσιογραφία και ανάλυση συναισθημάτων.....	11
3.1. Ο ρόλος της ανάλυσης συναισθημάτων.....	16
3.2. Θεωρία της κριτικής ανάλυσης του λόγου.....	19
4. Θεματικά και γλωσσικά μοτίβα της πανδημίας.....	22
5. Σώματα κειμένων και SketchEngine.....	24
5.1. Κριτήρια επιλογής των εφημερίδων και των σχετικών άρθρων.....	27
5.2. Η Καθημερινή.....	28
5.3. Η Εφημερίδα των Συντακτών.....	35
5.4. Le Monde.....	40
5.5. Le Figaro.....	44
6. Ανάλυση ερευνητικών ευρημάτων.....	47
6.1. Παρατηρήσεις και κωλύματα.....	48
6.2. Ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας.....	49
6.3. Ψυχοκοινωνική σημασία της χρήσης της γλώσσας.....	51
7. Συμπεράσματα.....	54
Βιβλιογραφία.....	59
Παράρτημα.....	65

Σύνοψη

Η πανδημία του κορονοϊού, ευρέως γνωστού ως *Covid-19*, εμφανίστηκε στα τέλη του 2019 και, σε διάστημα μικρότερο του ενός χρόνου, επηρέασε ολόκληρο τον κόσμο σε πολλούς τομείς – υγειονομικό, οικονομικό, πολιτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό. Οι εξελίξεις μεταδίδονται μέσω των πολυδύναμων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που κατέχουν πρωταρχική θέση στην καθημερινότητα της νέας αυτής πραγματικότητας. Ειδικότερα, τα δημοσιογραφικά κείμενα του Τύπου σε κάθε χώρα διαδραμάτισαν τον κυριότερο ρόλο στην ενημέρωση, αναφορικά με την ολοένα και αυξανόμενη εξαγωγή νέων δεδομένων, αλλά και την ανάγκη άμεσης πληροφόρησης των πολιτών. Η παρούσα εργασία αναλαμβάνει να διερευνήσει τη σημασία του ρόλου αυτού των μέσων κατά τη διάρκεια της πανδημικής περιόδου, όπως εκδηλώθηκε διαμέσου του ηλεκτρονικού τύπου στην Ελλάδα και τη Γαλλία. Το εν λόγω πεδίο έρευνας αναπτύσσεται τόσο προς τη γλωσσολογική όσο και προς την κοινωνιολογική κατεύθυνση, ενώ η συλλογή και μελέτη σχετικών σωμάτων κειμένων εξυπηρετούν τον συγκεκριμένο σκοπό. Αυτά τα σώματα κειμένων, σε συνδυασμό με το αντίστοιχο θεωρητικό πλαίσιο, παρέχουν αξιοποιήσιμα στοιχεία, υπό νέες (προ)οπτικές και με τη διευκόλυνση που προσφέρουν τεχνολογικά ανεπτυγμένες πλατφόρμες για την ανάλυση κειμένων, όπως το Sketch Engine.

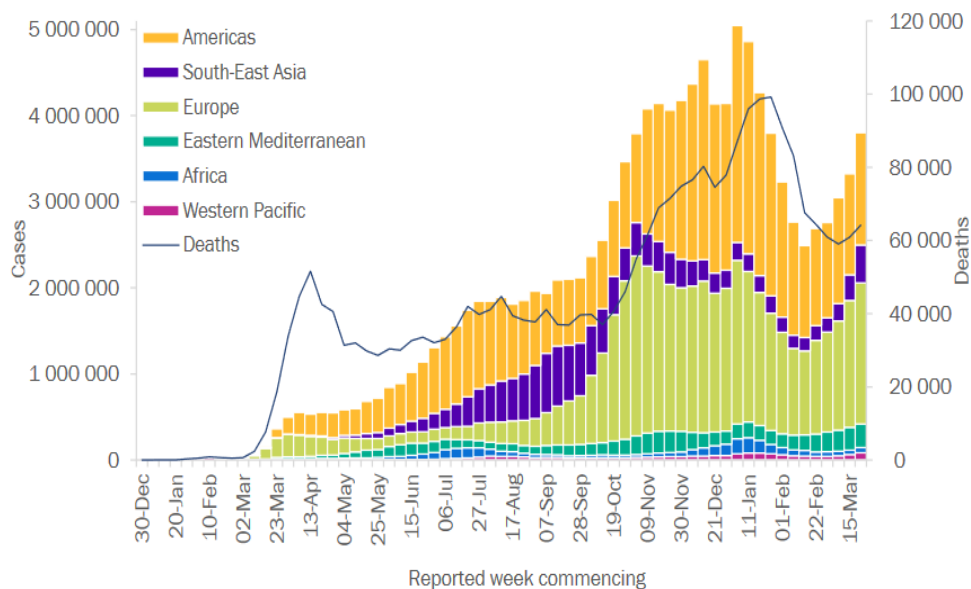
Λέξεις-κλειδιά

Σώμα κειμένων, δημοσιογραφικός λόγος, κορονοϊός, πανδημία, covid, κριτική ανάλυση λόγου, ανάλυση συναισθημάτων, Sketch Engine

1. Εισαγωγή

Κύρια πηγή άντλησης πληροφοριών και ενημέρωσης καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημικής περιόδου αποτελέσαν και εξακολουθούν να αποτελούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) στις ποικίλες μορφές τους και κυρίως η τηλεόραση, αλλά και ο Τύπος. Η Ευρώπη, μάλιστα, επλήγη σε σημαντικό βαθμό, καθώς υπήρξε επίσημα η πρώτη περιοχή του κόσμου, η οποία, τον Μάρτιο του 2021, έφθασε και ξεπέρασε τον αριθμό του 1.000.000. θανάτων, σύμφωνα με έκθεση του 2021 του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (στο εξής ΠΟΥ):

Figure 1. COVID-19 cases reported weekly by WHO Region, and global deaths, as of 28 March 2021**

Εικόνα 1: Στιγμιότυπο από παγκόσμια έκθεση του ΠΟΥ για τα κρούσματα και τους θανάτους, από τις 28/03/21

Στοιχεία όπως τα παραπάνω γνωστοποιούνται, ως επί το πλείστον, μέσω του ΠΟΥ, αλλά και των εφημερίδων, έντυπα ή ηλεκτρονικά, τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Γαλλία, δύο χώρες με αλληλέγγυα σχέση σε ιστορικό, θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο· τα στοιχεία αυτά αναλύονται λεπτομερώς στη βάση του κοινωνιογλωσσολογικού προβληματισμού, όπως αναφέρεται πιο συγκεκριμένα στο θέμα της εργασίας.

Η παρούσα εργασία συνιστά αντιπαραβολική μελέτη σωμάτων κειμένων, που λειτουργούν ως χαρακτηριστικά δείγματα δημοσιογραφικού λόγου. Συλλέχθηκαν από τους επίσημους ιστοτόπους τεσσάρων εφημερίδων, δύο γαλλικών και δύο ελληνικών και διατρέχονται από τη θεματική της πανδημίας του κορονοϊού. Η περίοδος που

καλύπτει η έρευνα είναι κατά προσέγγιση το διάστημα ενός χρόνου, από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Δεκέμβριο του 2020, ούτως ώστε να καλυφθεί ολοκληρωμένα το πρώτο κύμα της πανδημίας και μέρος του δευτέρου. Πρόκειται για τις: *Η Καθημερινή*, *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, *Le Monde* και *Le Figaro*. Η επιλογή αυτή οφείλεται στο ότι πρόκειται για εφημερίδες με μεγάλη ανταπόκριση στο ελληνικό και το γαλλικό κοινό αντίστοιχα, με διαφορετικό «χρωματισμό» στο περιεχόμενό τους και ξεχωριστή κατεύθυνση παράθεσης των πληροφοριών η καθεμία. Η μελέτη τους διεξήχθη βάσει της θεωρίας της κριτικής ανάλυσης του λόγου, όπως την εισήγαγαν οι Van Dijk και Fairclough, ενώ παράλληλα η έννοια της ανάλυσης συναισθημάτων στη γλώσσα και τον λόγο αποτέλεσε το βασικό θεωρητικό πλαίσιο που διατρέχει την έρευνα. Χρήσιμο εργαλείο για την επεξεργασία των σωμάτων κειμένων αποτελεί η σχετική πλατφόρμα Sketch Engine.

1.1. Πλάνο και στόχος της ερευνητικής διαδικασίας

Αφού πρωτίστως έχουν καταγραφεί τα αποτελέσματα για καθεμία από τις τέσσερις εφημερίδες, ακολουθεί συγκριτική αντιπαραβολή μεταξύ τους, ενώ, τόσο κατά την ανάπτυξη της ανάλυσής τους όσο και στα συμπεράσματα, καταγράφεται η εξαγωγή των αντίστοιχων παρατηρήσεων. Η προσέγγιση που υιοθετήθηκε καλύπτει τη βάση της κοινωνιολογικής εκτίμησης των αποτελεσμάτων βάσει θεωριών, όπως η ανάλυση συναισθήματος και η κριτική ανάλυση του λόγου. Βασικότερος στόχος είναι η επεξεργασία δεδομένων δημοσιογραφικού χαρακτήρα, κατά τη διάρκεια μιας περιόδου ταραχών που καλύπτουν τόσο τον ιδιωτικό όσο και τον δημόσιο βίο, σε μορφή σωμάτων κειμένων και με την επικουρία του Sketch Engine.

Στόχο της ερευνητικής διαδικασίας της παρούσας εργασίας αποτελεί η εξαγωγή αποτελεσμάτων σε ερωτήματα, τα οποία αφορούν συγκεκριμένα την υπερίσχυση ορισμένων συναισθημάτων έναντι άλλων κατά την αντιμετώπιση της πανδημικής κατάστασης από τους δημοσιογράφους κάθε εφημερίδας. Έπειτα, το είδος του γλωσσικού πλαισίου στο οποίο συναντώνται, αλλά και το περιεχόμενο του περικειμένου τους. Με το πέρας της σχετικής μελέτης, διαπιστώνεται αν υπάρχει ταύτιση των πιο συχνών λέξεων και των συναισθηματικών καταστάσεων, όσον αφορά τον τρόπο απόδοσης και τη σημασία τους, σε αμφότερα τα ζεύγη σωμάτων κειμένων. Συγχρόνως, το θεωρητικό σκέλος της εργασίας, είτε τοποθετείται στην αρχή της

θεματικής ανάπτυξης είτε ενδιάμεσα, λειτουργεί συνδυαστικά και επεξηγηματικά. Τέλος, ακολουθούν τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας.

1.2. Μεθοδολογική προσέγγιση

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε είναι τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική. Ποσοτική, καθώς αξιοποιήθηκαν στατιστικά δεδομένα, τα οποία παρουσιάζονται εικονικά, με τη μορφή πινάκων, αλλά και γραπτώς εντός της κειμενικής ανάπτυξης της έρευνας. Επίσης, χαρακτηριστικό αποτελεί το ότι αναφέρονται σε μέρη γενικού πληθυσμού, όπως είναι αριθμός ερωτηθέντων ατόμων σε αμφότερες τις χώρες αναφορικά με τις ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας – τα στοιχεία παρατίθενται με περισσότερες λεπτομέρειες στις σχετικές ενότητες παρακάτω.

Η μεθοδολογική προσέγγιση έχει, επίσης, ποιοτικό χαρακτήρα, αφού επικεντρώνεται στην περαιτέρω κατανόηση των φαινομένων που μελετώνται σε πραγματικές συνθήκες, ενώ ταυτόχρονα συνιστά μια πολύ χρήσιμη μέθοδο εξαγωγής νέων δεδομένων και απαντήσεων σε ερωτήματα που αφορούν τα αίτια και τον τρόπο εκδήλωσής τους. Στην περίπτωση της θεματικής της έρευνας για την οποία γίνεται λόγος, μελετώνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των δημοσιογράφων, μέσα από τη γραφή και τα μέσα που χρησιμοποιούν για τη μετάδοση των ειδήσεων. Παράλληλα, διερευνώνται τα κίνητρα αξιοποίησης διαφόρων μορφών του λόγου, οι αντίστοιχοι στόχοι, αλλά και το κατά πόσο η ανάλυση του λόγου διευκολύνει την κατανόηση των κινήτρων αυτών και τη σύνδεσή τους με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εκδηλώνονται.

2. Η αντιμετώπιση της πανδημικής κρίσης από τον Τύπο: η περίπτωση του κορονοϊού, όπως παρουσιάζεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ο ΠΟΥ στις 30 Ιανουαρίου 2020 κήρυξε ως πανδημία τον κορονοϊό, μια μολυσματική ασθένεια που πρωτοεμφανίστηκε στην επαρχία Wuhan της Κίνας κατά τα τέλη του 2019 (ΠΟΥ, 2020). Ανήκει στην οικογένεια των ιών SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) και πρόκειται για σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο. Ο ιός καθαυτός ονομάστηκε «SARS-CoV-2», ενώ η ίδια η νόσος «COVID-19». Το ποσοστό θνησιμότητας από τον ιό είναι αναλογικά πιο αυξημένο από αυτό των υπόλοιπων ιών της ίδιας οικογένειας, όμως λόγω των διακυμάνσεων του αριθμού των κρουσμάτων σε συνάρτηση με τον αριθμό των θανάτων, το ποσοστό αυτό μεταβάλλεται συνεχώς και αντιστοίχως (Coronavirus Death Rate (COVID-19) - Worldometer, 2020). Οι τρόποι εξάπλωσής του ποικίλλουν, καθώς μπορεί να μεταδοθεί από το στόμα ή τη μύτη μέσω σταγονιδίων, ιδιαίτερα όταν τα άτομα βρίσκονται σε στενή επαφή μεταξύ τους (1 μέτρο). Οι εσωτερικοί χώροι, επίσης, με χαμηλό αερισμό ή οι πολυπληθείς χώροι φαίνεται να ευνοούν την εξάπλωση του κορονοϊού. Άλλον τρόπο μετάδοσης συνιστά η επαφή με μολυσμένες επιφάνειες και το μετέπειτα άγγιγμα του προσώπου, χωρίς να έχει προηγηθεί καθαρισμός ή απολύμανση χεριών (ΠΟΥ, 2020).

Το νεοεμφανιζόμενο αυτό στέλεχος του κορονοϊού έχει επιφέρει ανησυχία τόσο σε επίπεδο αντιμετώπισης μιας πανδημίας όσο και σε σχέση με το βαθμό ή την ταχύτητα μετάδοσής της. Η σύγχυση που προκαλείται έναντι μιας πρωτόγνωρης αντίστοιχης κατάστασης οδηγεί τους πολίτες σε πηγές άμεσης και συνεχώς ανανεώσιμης πληροφόρησης. Με την ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων που λειτουργούν πολύ βοηθητικά προς αυτόν τον σκοπό, όπως η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, αλλά κυρίως το διαδίκτυο, οι άνθρωποι καλύπτουν την ανάγκη πρόσβασης στα νέα δεδομένα, κάτι που συνιστά αναμφίβολο δικαίωμα ιδιαίτερα σε περιπτώσεις υγειονομικής απειλής. Παράλληλα, φαίνεται να αναπτύσσεται ένα πεδίο προβληματισμού γύρω από θέματα που αφορούν την οικονομία, αλλά και ποικίλες κοινωνικές εκφάνσεις (Anwar et al, 2020: 1). Ο ρόλος του διαδικτύου είναι προεξέχων σε αυτό το πλαίσιο, αφού προσφέρει περισσότερους τρόπους και υλικό προς ενημέρωση των χρηστών, αναλογικά με τα υπόλοιπα μέσα ενημέρωσης.

Η μέθοδος παράθεσης και μετάδοσης των ειδήσεων ακολουθεί δύο κατευθύνσεις και, μάλιστα, αμφίδρομες. Η πρώτη αφορά την πράξη της μετάδοσης καθαυτής, κατά την οποία αξιοποιούνται τρόποι που επιτυγχάνουν την προσέλκυση του κοινού και την

εκπομπή μηνυμάτων προς αυτό (το θέμα αναλύεται λεπτομερώς παρακάτω). Με τη σειρά του, το κοινό αναμένει με μια περιοδικότητα τα νέα μηνύματα, εκδηλώνει συμπεριφορές απέναντι στα ερεθίσματα και αντιδρά με επεξεργασία αυτών, αποδοχή ή απόρριψή τους. Δεδομένου ότι η πανδημία ξεκίνησε να πρωτοεμφανίζεται στην Κίνα, η ίδια ως χώρα δέχθηκε κριτική και έγινε, ακόμη, αντικείμενο γλωσσικού ρατσισμού, όπως εκφράστηκε σε πολλές περιπτώσεις από τα μέσα ενημέρωσης. Πριν λάβει την επίσημη ονομασία από τον ΠΟΥ, απλοί πολίτες, πολιτικά πρόσωπα, αλλά ακόμη και η ακαδημαϊκή κοινότητα έκαναν χρήση όρων, όπως οι «Chinese virus», «Wuhan virus» και «China virus» (Su, 2020: 1). Με τη χρήση, μάλιστα, των social media, η (κατά)χρηση αυτής της ορολογίας είναι εύκολο να εξαπλωθεί ραγδαία. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως η εκάστοτε χρήση της γλώσσας επηρεάζει και επηρεάζεται από το κοινωνικό σύνολο, το γίνεσθαι, αλλά και τους παράγοντες που το αποτελούν εξατομικευμένα και με προσωπική ευθύνη.

2.1. Ο ρόλος της γλώσσας στη μετάδοση ερεθισμάτων και μηνυμάτων

Η γλώσσα, μέσω της περιγραφικής της λειτουργίας, διαδραματίζει κύριο ρόλο στο κατά πόσο ένα οπτικοακουστικό ερέθισμα μεταδίδει και μεταδίδεται, εκπέμπει αλλά και εκπέμπεται, λαμβάνει υπόσταση από την αντίδραση του κόσμου, αλλά δίνει και αντίστοιχη σε αυτήν. Ακολουθώντας της πρόσληψης της εικόνας, του ήχου ή αμφοτέρων, η επεξεργασία και ανάλυσή τους από τους δέκτες δε μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνον διαμέσου της σκέψης και, συνεπώς, των λέξεων· αντίστροφα, οι τυχόν αντιδράσεις του κοινού εκδηλώνονται, πέραν των σωματικών κινήσεων, κυρίως μέσω συναισθηματικά φορτισμένης γλωσσικής έκφρασης, γραπτής ή προφορικής. Ο τρόπος, λοιπόν, που η γλώσσα λειτουργεί διαπροσωπικά συσχετίζει τον παραγωγό και επεξεργαστή του ερεθίσματος (του κειμένου, στον Τύπο) με τον δέκτη του (Σφηνιάς, 2019: 14).

Στην περίπτωση του Τύπου μάλιστα, είτε έντυπου είτε ηλεκτρονικού, η οργανωμένη και συνεκτική δόμηση των λέξεων επικρατεί της όποιας παράθεσης εικόνων ή βίντεο, καθώς βασικός στόχος της δημοσιογραφίας είναι η όσο το δυνατόν πιο πλήρης ενημέρωση και πληροφόρηση σχετικά με τα γεγονότα και τις εξελίξεις. Κατά έναν πιο επίσημο ορισμό, *«ως δημοσιογραφία, θα μπορούσαμε να ορίσουμε (...) την επικοινωνιακή εκείνη επιστήμη, που από τη μια μεριά συλλέγει, καταγράφει και προβάλλει ή δημοσιεύει ειδήσεις κι από την άλλη ασκεί κριτική και έλεγχο προς κάθε κατεύθυνση»* (Σκλαβούνης, 1995: 23). Βασικό, λοιπόν, καθήκον του σώματος των

δημοσιογράφων είναι να συγκεντρώνουν και να αναπαράγουν, ανάλογα τα μέσα που διαθέτουν για να το πραγματοποιήσουν, γεγονότα που προκύπτουν, αλλά που το περιεχόμενό τους διαφοροποιείται νοηματικά σε σχέση με συνήθη συμβάντα. Το κοινό στο οποίο απευθύνονται πρέπει να αποτελεί μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού, το οποίο είναι σε θέση να σκεφτεί, να κρίνει, να αισθανθεί και να αντιδράσει απέναντι στα ερεθίσματα:

«Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έχει επιφέρει μια επανάσταση στο χώρο της ενημέρωσης, καθώς βοήθησε στην εξάπλωση των ΜΜΕ, αφού υπερνικήθηκαν οι αποστάσεις στο χώρο και στο χρόνο, υπερέβησαν τα γεωγραφικά και εθνικά όρια, απελευθερώθηκε η επικοινωνία και η αναδημιουργία της ανθρώπινης φύσης.»

(Λίτινας, 2018: 22)

2.2. Διαγλωσσική και κοινωνική δικτύωση

Με την έκθεσή τους στις πληροφορίες που μεταδίδουν τα Μέσα στην κάθε τους έκφανση, οι πολίτες ακολουθούν μια διαδικασία κατά την οποία οξύνουν την ικανότητα πρόσληψης των νέων δεδομένων, επεξεργασίας τους, διαχωρισμού τους και, τέλος, επιλογής τους. Η ως επί το πλείστον προαιρετική τους εμπλοκή στην κυκλοφορία της είδησης συνιστά αυτόματα ενεργό συμμετοχή σε μια προσπάθεια καλύτερης αντίληψης της κοινωνικής διάστασης των Μέσων.

Η προσπάθεια αυτή πιθανότατα ενισχύεται από τη σύνδεση του περιβάλλοντος έκθεσης της είδησης με αυτό της χρήσης των social media. Η επικοινωνία μεταξύ των χρηστών τους χαίρει μιας περαιτέρω διευκόλυνσης, καθώς τα νέα κοινοποιούνται σε άμεσο και πραγματικό χρόνο και, έτσι, μπορούν να δημιουργηθούν ακόμη και ομάδες ή κοινότητες στις οποίες αυτά προωθούνται (Πετρόπουλος, 2015: 1). Η συγκεκριμένη δυνατότητα είναι διαθέσιμη ακόμη και στα επαγγελματικά περιβάλλοντα, επιτρέποντας τη γρηγορότερη επικοινωνία τόσο μεταξύ των συμβαλλόμενων και συνεργαζόμενων παραγόντων, όσο και των ίδιων των επαγγελματιών με το κοινό τους, σε οποιονδήποτε ψηφιακό χώρο κι αν επιλέξει αυτό το δεύτερο να κινείται και να δραστηριοποιείται. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καλλιεργείται η ικανότητα ευρύτερης επικοινωνίας με τον περίγυρο, ενώ με την ολοένα και αυξανόμενη κοινοποίηση πληροφοριών, δημιουργείται ένας κοινός κώδικας μεταξύ των ατόμων του «ακροατηρίου» και ενισχύονται η αλληλοκατανόηση και η αλληλεγγύη. Ακόμη, η

αίσθηση πως όλοι βιώνουν την ίδια πραγματικότητα, ως άμεσο αποτέλεσμα των προαναφερθέντων, είναι αρκετά εμφανής και επιφέρει μια σχετική ανακούφιση.

Ταυτόχρονα, βέβαια, ελλοχεύει ο κίνδυνος κοινωνικής σύγχυσης, λόγω τόσο των πεποιθήσεων που οδηγούν τον καθένα στο να επιλέξει ένα συγκεκριμένο Μέσο Ενημέρωσης για την προσωπική του πληροφόρηση, όσο και του τρόπου που το εκάστοτε Μέσον την πραγματώνει· το γεγονός αυτό ενδέχεται να επιφέρει προβληματισμό και να προκαλέσει ποικίλα συναισθήματα τόσο απέναντι στην κάθε νέα είδηση καθαυτή όσο και απέναντι στα άτομα που την αναπαράγουν και την διαδίδουν. Ο άνθρωπος, ως φύσει κοινωνικό ον, δρα εγγύτερα στο χαρακτηριστικό του αυτό όταν, επιστρατεύοντας κάποιους τρόπους δικτύωσης, εξασφαλίζει την επαφή του με άλλους ανθρώπους, πόσο μάλλον όταν έχουν κοινά ενδιαφέροντα και τρόπο σκέψης· ακόμη και σε περίπτωση μη συμφωνίας και αποτυχίας αλληλοκατανόησης και επικοινωνίας, το άτομο λειτουργεί σε περιβάλλοντα στα οποία, ούτως ή άλλως, επιχειρείται να καλλιεργηθεί η έννοια της κοινότητας και, απλώς, προκαλούνται τα αντίστοιχα συναισθήματα. Η εν λόγω κατάσταση μπορεί να επικρατήσει μεταξύ των δημοσιογραφικών παραγόντων, του κοινού που ανταποκρίνεται στα ερεθίσματα που οι πρώτοι μεταδίδουν, αλλά και μεταξύ τους.

Με τη σειρά τους, λοιπόν, τα συναισθήματα λειτουργούν ως συμπληρωματικοί παράγοντες κατά τη συγγραφή και την ανάγνωση των άρθρων ή των ειδήσεων, ενώ την ίδια στιγμή διαθέτουν τη δύναμη να διαμορφώσουν τον χαρακτήρα τους και την ανταπόκρισή τους στους αναγνώστες, μέσω σχετικών όρων, εκφράσεων αλλά και του τρόπου τοποθέτησής τους ενδοκειμενικά.

3. Δημοσιογραφία και ανάλυση συναισθημάτων

Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο Baker (2010: 2), η κοινωνιογλωσσολογία, στη βάση της οποίας κινείται η παρούσα μελέτη, εκφράζει το ενδιαφέρον των αντίστοιχων γλωσσολόγων να ορίσουν το πώς η ταυτότητα ενός ατόμου ή ομάδας ατόμων σχετίζεται με τον τρόπο που χρησιμοποιούν το λόγο. Επίσης, ως επιστήμη καλείται να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της γλώσσας σε συνάρτηση με το πλαίσιο στο οποίο υφίστανται και δραστηριοποιούνται τα άτομα, όπως το μορφωτικό, το επαγγελματικό, το ηλικιακό ή το φυλετικό. Με το εγχείρημα αυτό, επιδιώκεται εν προκειμένω να προσδιοριστεί κατά προσέγγιση η φύση των γλωσσικών τάσεων των δημοσιογράφων, αλλά και να διερευνηθούν τυχόν παράγοντες και λόγοι

για τους οποίους αξιοποιούνται διάφορα μέσα προς μετάδοση των ειδήσεων, προκαλώντας παράλληλα μια σειρά αντιδράσεων και συναισθημάτων. Χρήσιμο θα ήταν να τονιστεί το ότι γίνεται λόγος, κυρίως, για την ηλεκτρονική δημοσιογραφία, «η μορφή» της οποίας «περιλαμβάνει και την πιο άμεση συμμετοχή των αναγνωστών στην διαμόρφωση της είδησης» (Παπανδρέου, 2017: 27).

Αρχικά, είναι σημαντικό να οριστεί η θεωρία της ανάλυσης συναισθημάτων, η οποία αξιοποιείται στην παρούσα ανάλυση ως ποιοτική μέθοδος ερευνητικής προσέγγισης, αλλά και η παρουσία των ΜΜΕ σε σχέση με τη μετάδοση πληροφοριών, τη λήψη τους και τον αντίκτυπό τους στο θυμικό των ατόμων. Ως βασικό της στοιχείο, το συναίσθημα καθαυτό συνιστά ένα βασικό χαρακτηριστικό της ανθρώπινης – και όχι μόνον – φύσης, ενώ υφίσταται και αναπτύσσεται τόσο κατά τις διαπροσωπικές σχέσεις όσο και εξομικευμένα, ως μηχανισμός εκδήλωσης αντιδράσεων. Επιπρόσθετα, μπορεί να υποκινηθεί από εξωτερικούς παράγοντες, οι οποίοι δεν έχουν σε άμεσο βαθμό σχέση με το άτομο καθαυτό, αλλά το αφορούν και, ενίοτε, το βοηθούν στο να εκφράζεται ή το αντιπροσωπεύουν – εκπροσωπούν.

Τον τελευταίο αυτό ρόλο διαδραματίζουν πολύ έντονα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ) στις διάφορες εκδιπλώσεις τους και διαμέσου διαφορετικών μορφών τους, για παράδειγμα έντυπη ενημέρωση (εφημερίδες, περιοδικά, πιο σπάνια βιβλία), ηλεκτρονική (εφημερίδες, περιοδικά, ιστοσελίδες, ιστολόγια), οπτική (τηλεόραση), ακουστική (ραδιόφωνο) (Γιαλαμπούκη, 2008: 1). Στην περίπτωση, μάλιστα, κάλυψης μιας υγειονομικής κρίσης, «(...) τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αντιπροσωπεύουν μια ευκαιρία (...) πρόληψης (...) για την ενημέρωση του χρήστη σε πραγματικό χρόνο» (Navarro et al, 2021: 131)¹, ενώ ο ρόλος τους ποικίλλει και προσαρμόζεται αναλόγως των επικοινωνιακών συνθηκών (Γιαλαμπούκη, 2008: 13).

Τα προαναφερθέντα παραδείγματα αναφέρονται στον όρο «Μέσα» και τις λειτουργίες τους: η «Μαζική» μετάδοση, ετυμολογικά, παραπέμπει στο σύνολο του κοινού, κατ' επέκταση της κοινωνίας, που συνιστά αποδέκτη των εκπεμπόμενων μηνυμάτων και η «Επικοινωνία» στην έννοια και πράξη-πρακτική της μετάδοσης αυτών, αν και η διαδικασία πληροφοριακής ανταλλαγής πραγματοποιείται ετεροχρονισμένα. Κοινώς και σύμφωνα με την Κωνσταντινίδου (2002: 141), έχουν

¹ « (...) the mass media represent an opportunity to (...) prevent (...), (...) to inform the user in real time.»

χαρακτήρα διαμεσολάβησης, ο οποίος «*γίνεται διαφορετικά αντιληπτός ως προς το είδος και το βαθμό (...)*». Μάλιστα, τις περισσότερες φορές, οι αντιδράσεις των αποδεκτών δεν γνωστοποιούνται, παρά μόνον μέσω ερευνών ή ζωντανών ρεπορτάζ. Όσον αφορά τα πλαίσια εντός των οποίων κινούνται και τα οποία θέτουν, τα ΜΜΕ δημιουργούν τις συνθήκες δραστηριοποίησης και επιρροής τους βάσει των ήδη υπάρχουσών τάξεων των πραγμάτων σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτόν, συνδέονται με τα ήδη εφαρμόσιμα κοινωνικά και δημοσιογραφικά μοτίβα, τα οποία και ενεργοποιούν, εφόσον ήδη αυτά έχουν διαμορφωθεί στην κρίση και τη μνήμη του κοινού (Μπάτζιου, 2009: 21, 26). Αυτό επιτυγχάνεται με την επιστράτευση τόσο της εικόνας όσο και του λόγου.

Οι γλωσσολογικές, βέβαια, μελέτες, όπως και αυτές που θεμελιώνονται στη θεωρία της ανάλυσης του λόγου, δεν πραγματεύονται το αν και το κατά πόσο τα ΜΜΕ, στις διάφορες μορφές τους, χρησιμοποιούν την εικόνα και κυρίως το λόγο καθαυτά· αντίθετα, η υποβόσκουσα σημειωτική και σημασιολογική διάσταση των όρων και των εκφράσεων φαίνεται να βρίσκεται στο επίκεντρο της γλωσσολογικής μελέτης. Τόσο ο αναγνώστης-δέκτης του μηνύματος όσο και ο δημοσιογράφος-μεταδότης αλληλοεπηρεάζονται από την ιδέα-ιδεολογία που φέρουν οι γλωσσικές εκφράσεις, οι οποίες μεταδίδονται κωδικοποιημένα, αλλά διαχέονται σε μορφή νοημάτων. Αυτό το είδος επικοινωνιακής διαδικασίας δεν θα μπορούσε να έχει ακριβή, λεπτομερή και αποτελεσματικό χαρακτήρα χωρίς τη γλωσσική αυτή διάσταση. Άλλωστε, τα κείμενα και οι κοινωνικές πρακτικές «*γεφυρώνονται από τη διαλογική πρακτική*» (Ramanathan & Tan, 2015: 59)², καθώς τα πρώτα αντιμετωπίζονται από το αναγνωστικό κοινό αναλόγως του κοινωνικού πλαισίου του, αλλά και αυτού που προβάλλεται από το ίδιο το κείμενο.

Η πρόκληση αντιδράσεων στους δέκτες, ως άμεση συνέπεια της μετάδοσης όγκων πληροφοριών για επεξεργασία, αλλά και η έκφρασή τους διαμέσου του θυμικού ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό από μικροπαράγοντες – συστατικά στοιχεία του λόγου που παράγεται. Αυτοί ενδέχεται να αποτελούν αυτοτελείς λεξιλογικές μονάδες, με συγκεκριμένο γραμματικό λειτουργικό ρόλο κάθε φορά, όπως και συντακτικά φαινόμενα, λογοπαίγνια και στοχευμένη χρήση όρων που ανήκουν σε φορτισμένα λεξιλογικά πεδία. Συνήθως, στο δημοσιογραφικό λόγο, ο σοβαρός τόνος εναλλάσσεται με το χιούμορ ή λέξεις με θετικό πρόσημο, όπως η ελπίδα. Με τον τρόπο αυτόν,

² «The relationship between texts and social practice is bridged by the discursive practice.»

φαίνεται να εξασφαλίζεται – και έτσι στόχος είναι επιπλέον να διαφαίνεται – η εγκυρότητα των λεγομένων, αλλά και ο επαγγελματισμός του δημοσιογράφου, δεικνύοντας έτσι ίσως τη σοβαρή αντιμετώπιση της κατάστασης εκ μέρους του. Η χρήση των μεταφορών και ιδιαίτερα στο περιβάλλον των τίτλων καθίσταται αρκετά έκδηλη στα κείμενα δημοσιογραφικής κάλυψης ειδήσεων, σε παγκόσμιο επίπεδο· με απώτερο στόχο την προσέλκυση της προσοχής του αναγνώστη, η αξιοποίησή τους είναι σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενη.

Θεμελιώδη και αναπόσπαστο ρόλο στη διαδικασία αυτή ανταλλαγής ερεθισμάτων και πληροφοριών κρατά, φυσικά, η πλευρά των δεκτών, οι οποίοι μπορεί να είναι αναγνώστες, τηλεθεατές ή ακροατές. Συχνά, πρόκειται και για το ίδιο το δημοσιογραφικό σώμα, καθώς συνιστούν ταυτόχρονα πολίτες και διαμεσολαβητές ανάμεσα σε αυτούς και την κρατική μηχανή. Εφόσον τα ΜΜΕ απευθύνονται αθροιστικά σε «μάζες» πολιτών, δε λαμβάνεται υπόψη ο ακριβής αριθμός τους, κατά συνέπεια ο χαρακτήρας του τρόπου και η ποσότητα μετάδοσης των ειδήσεων μπορούν να καθοριστούν από ένα ευρύ πεδίο τρόπων μετάδοσής τους. Το γεγονός αυτό συνδέεται με την ποικιλία των μορφών των μέσων, καθώς έτσι είναι δυνατόν να έχουν έναν βαθμό απήχησης αντίστοιχο του εύρους του εκάστοτε ακροατηρίου. Πάντως, ιδιαίτερα αυτό του Τύπου, ο οποίος αξιοποιεί πεδίο δραστηριοτήτων δύο εκδοχών, έντυπη και ηλεκτρονική, φέρει ως επί το πλείστον πιο εξατομικευμένο χαρακτήρα, καθώς η αναγνωσιμότητα κάθε εφημερίδας και περιοδικού, ανεξαρτήτως πολιτικής κατεύθυνσης ή περιεχομένου, συνιστά αποκλειστικά προαίρεση του πολίτη σε ατομικό επίπεδο.

Επιπρόσθετα, η αμεσότητα της ενημέρωσης, τόσο σαν πράξη καθ' αυτή όσο και ως όγκος πληροφοριών, ποικίλλει αναλόγως της χρήσης του εκάστοτε μέσου. Για παράδειγμα, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και κάθε διαδικτυακή πηγή πληροφόρησης αναμένεται να έχουν μεγαλύτερη ταχύτητα μετάδοσης των δεδομένων, αλλά και αμεσότερη ανανέωση του περιεχομένου των πηγών και των βάσεων εξαγωγής τους. Παρ' όλα αυτά, και σε αυτήν την περίπτωση, οι προσωπικές επιλογές και προτιμήσεις ενημέρωσης του κοινού δε θα μπορούσαν να είναι ενδεικτικές της ποσότητας και της ποιότητας «κατανάλωσης» των ειδήσεων που προκύπτουν. Βέβαια, ειδικά κατά την περίοδο μιας πανδημικής κρίσης, οι παράγοντες αυτοί καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τη συνεχόμενη παραγωγή πληροφοριακών δεδομένων, η οποία δε μπορεί να προσληφθεί και, ως ερέθισμα, να γίνει αντικείμενο επεξεργασίας και κριτικής από τους δέκτες-υποκείμενα σε σχετικά λίγο χρόνο. Ο Τύπος εδώ ίσως να φέρει κάποιο

πλεονέκτημα, από την άποψη ότι η κάθε νέα είδηση είναι δυνατόν να απορροφηθεί ευκολότερα, επιτρέποντας τόσο την αξιοποίηση περισσότερου χρόνου για την κατανόησή της όσο και δυνατότητας αποθήκευσής της για μετέπειτα ανάλυση. Η έλλειψη προφορικότητας που τον διατρέχει προσφέρει μια απαλλαγή από περιττές συναισθηματικές επιφορτίσεις, καλλιεργώντας τη λογικότερη κρίση και, συνεπώς, αντίδραση απέναντι στις ολοένα και μεταβαλλόμενες εκφάνσεις της καθημερινότητας και, κατ' επέκταση, της σύγχρονης πραγματικότητας.

Μερικά γλωσσικά φαινόμενα, με τη σειρά τους, αναλόγως και της φύσεως του περιεχομένου, εμφανίζονται με μια σχετική συχνότητα, επηρεάζοντας με αντίστοιχο τρόπο το περιεχόμενο· σε αυτό το σημείο, καλό θα ήταν να τονιστεί πως ο τρόπος γραφής και η ιδιόλεκτος των δημοσιογράφων αποτελούν κι αυτά παράγοντες που καθορίζουν τον τρόπο εκδίπλωσης ενός κειμένου, όπως και τις πιθανότητες πρόσληψής του από τον αναγνώστη. Βέβαια, η αντικειμενική αλήθεια προσεγγίζεται κυρίως από την πλευρά του κοινού, καθώς, ως δέκτης, βρίσκεται στην πλεονεκτική θέση του να συλλέξει τα ερεθίσματα εκατέρωθεν, να τα αντιπαραβάλλει, να τα δεχτεί ή να τα απορρίψει. Το βασικό σημείο στο οποίο συναντώνται η κρίση του κοινού με τον λόγο των δημοσιογράφων είναι η πρόκληση και η έκφραση συναισθημάτων. Μια μοναδική περίπτωση κατά την οποία θα μπορούσε να γίνει αντιληπτή η τυχόν αντίδραση των δεκτών, κυρίως όσον αφορά το κοινό του Τύπου, είναι οι στήλες με τις οποίες τους προσφέρεται η δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης των σκέψεων, των συναισθημάτων και των απόψεών τους, πολλές φορές μάλιστα αρκετά αφιltrάριστα, με δόσεις προφορικού λόγου:

- (1) Στήλη «Απόψεις», εφημερίδα *Η Καθημερινή*, 5 Ιουνίου 2020: «Εμπρός της γης οι ψεκασμένοι» - τίτλος προσωπικής επιστολής που απεστάλη στη διεύθυνση της εφημερίδας.
- (2) Στήλη «Απόψεις», εφημερίδα *Η Καθημερινή*, 23 Σεπτεμβρίου 2020: «Κύριε διευθυντά, Κόλλησα κι εγώ τον κορωνοϊό, τώρα πού και πώς μολύνθηκα, ένας Θεός το ξέρει.»
- (3) Στήλη «Απόψεις», εφημερίδα *Η Καθημερινή*, 25 Σεπτεμβρίου 2020: «Ο «μίστερ lockdown προβληματίζει» - τίτλος του γράμματος του αναγνώστη

3.1. Ο ρόλος της ανάλυσης συναισθημάτων

Για την επεξεργασία των όποιων δεδομένων, ειδικότερα από τη στιγμή που συνδυάζουν λόγο και θυμικό, στηρίζομαστε στη θεωρία της ανάλυσης συναισθημάτων. Ο αγγλικός όρος είναι «sentiment analysis» και ο γαλλικός «analyse des sentiments»· αφού το «συναίσθημα» μπορεί γλωσσικά να προσδιοριστεί υπό συνώνυμες επιλογές, αλλά με διαφορετικό σημασιολογικό περιεχόμενο, όπως *sentiment* (EN) (*sentiment* - FR), *feeling* (*sentiment*), *emotion* (*sentiment*, *émotion*), βασική επιλογή του όρου που μελετάται εν προκειμένω είναι, έκδηλα, το «sentiment», καθώς η ελληνική και γαλλική απόδοσή του ταυτίζονται εννοιολογικά. Οφείλουμε, βεβαίως, να λάβουμε υπόψιν και το ότι τα συναισθήματα είναι εκδηλώσεις, πράγμα που σημαίνει πως πηγάζουν από ένα σταθερό εσωτερικό προς τα έξω και, εκ παραλλήλου, θα μπορούσαν να συνυπάρχουν με άλλα, κάτι που τα καθιστά δύσκολο να ταυτοποιηθούν. Ακολουθεί ο σχετικός ορισμός της θεωρίας καθ'αυτής:

«Ανάλυση συναισθημάτων: Η ανάλυση συναισθημάτων, που ονομάζεται επίσης εξόρυξη γνώμης, είναι το πεδίο της μελέτης που αναλύει τις απόψεις, τα συναισθήματα, τις αξιολογήσεις, τις εκτιμήσεις, τις στάσεις και τα συναισθήματα των ανθρώπων έναντι οντοτήτων όπως προϊόντα, υπηρεσίες, οργανώσεις, άτομα, ζητήματα, γεγονότα, θέματα και τα χαρακτηριστικά τους.»

(Liu, 2012: 7)³

Εν προκειμένω, γίνεται λόγος συγκεκριμένα για τα συναισθήματα των ανθρώπων έναντι καταστάσεων και συνθηκών· παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένας αποκλειστικός ή απόλυτα ακριβής, καθορισμένος ορισμός, τα συναισθήματα αποτελούν εκφράσεις των φυσικών γλωσσών και, ταυτόχρονα, τα ίδια αποτελούν ένα είδος φυσικής γλώσσας. Όλα ξεκινούν να αποκτούν υπόσταση βάσει μικρότερων συναισθηματικών μονάδων, κατά τον Plutchik (2001: 344-350) οκτώ (8) σε αριθμό: φόβο, θυμό, χαρά, θλίψη/λύπη, αποδοχή (από και προς το άτομο), αηδία, προσδοκία και έκπληξη.

3 «Sentiment analysis, also called opinion mining, is the field of study that analyzes people's opinions, sentiments, evaluations, appraisals, attitudes, and emotions towards entities such as products, services, organizations, individuals, issues, events, topics, and their attributes». Η μετάφραση από τα αγγλικά είναι δική μας, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Η ανάλυση συναισθημάτων στο πεδίο του δημοσιογραφικού λόγου, εφόσον τουλάχιστον στην παρούσα έρευνα δεν αξιοποιούνται συστήματα που σχετίζονται με τη Συναισθηματική Υπολογιστική (AC)⁴, προσφέρει ένα ευρύ φάσμα προβληματισμού, καθώς εμπλέκει δύο πλευρές που αμφότερες αισθάνονται και χρησιμοποιούν το θυμικό τους, η καθεμιά φυσικά υπό διαφορετικό πρίσμα. Αν λάβουμε υπόψιν τις προαναφερθείσες θεωρίες, τα επικρατέστερα συναισθήματα στα σώματα κειμένων που μελετώνται είναι μερικά από τα βασικά, που μάλιστα πολλές φορές δικτυώνονται μεταξύ τους για να δημιουργήσουν κάποια ακόμη πιο σύνθετα: ο φόβος, η θλίψη και η προσδοκία, αλλά και παράγωγά τους, όπως το άγχος, η αγωνία που οδηγεί στην τάση για δραματοποίηση και στην αξιοποίηση του λεξιλογικού πεδίου του πολέμου, το αίσθημα της βιασύνης που πηγάζει από λεξιλόγιο σχετικό με την ταχύτητα, αλλά και η ανακούφιση ή η ελπίδα, χάρη σε άρθρα που κάνουν λόγο για τα εμβόλια, τυχόν σχετικές θεραπείες ή φάρμακα.

Η ρητορική των δημοσιογράφων γύρω από το θέμα της πανδημίας μπορεί να θεωρηθεί, λίγο ως πολύ, αναμενόμενη. Μια υγειονομική κρίση αφορά όλους και κάθε πολίτη ξεχωριστά, καθώς το δικαίωμα στην περίθαλψη, τις θεραπείες και τη ζωή είναι παρόν όσο ποτέ άλλοτε και δεν γνωρίζει φυλή, εθνικότητα, επάγγελμα ή οικονομικό υπόβαθρο. Για τον λόγο αυτό, υπάρχει, αρχικά, η βάση της ενημέρωσης ως κύριος σκοπός, πάνω στον οποίο εκτυλίσσεται η ρητορική αυτή, για παράδειγμα:

(4) «Η εξέλιξη της πανδημίας στον κόσμο με μια ματιά» (Εφημερίδα των Συντακτών, 15 Μαΐου 2020)

Το συγκεκριμένο άρθρο περιλαμβάνει, στο μεγαλύτερο μέρος της έκτασής του, τις λεγόμενες «ειδήσεις της ημέρας», με νεότερα στοιχεία για την εξέλιξη της πανδημίας σε όλον τον κόσμο, όπως:

(5) «Τον μικρότερο ημερήσιο απολογισμό θανάτων από την αρχή της πανδημίας κατέγραψε η Ισπανία, με 138 νεκρούς».

4 Σύμφωνα με τους Tao και Tieniu (2005), η συναισθηματική υπολογιστική είναι η μελέτη και ανάπτυξη συστημάτων και συσκευών που μπορούν να αναγνωρίσουν, να ερμηνεύσουν, να επεξεργαστούν και να προσομοιάσουν τα ανθρώπινα συναισθήματα (/τις ανθρώπινες αισθήσεις). Είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο που καλύπτει την επιστήμη των υπολογιστών, την ψυχολογία και τη γνωσιακή επιστήμη.

(6) «Η Νότια Κορέα ανακοίνωσε ότι το προηγούμενο 24ωρο καταγράφηκαν 27 νέα κρούσματα μόλυνσης από τον SARS-CoV-2(...)».

Το υπόλοιπο συμπληρώνεται από την προσωπική «εικόνα» του δημοσιογράφου για την κατάσταση, όπου και το πεδίο για περαιτέρω έκφραση παρουσιάζεται λίγο πιο ανοικτό:

(7) «Η μάχη με τον κορονοϊό (...)», «Αγώνας δρόμου για την παρασκευή εμβολίου, αλλά αξιόπιστων διαγνωστικών τεστ και τεστ αντισωμάτων, τα οποία θα βοηθήσουν σε περαιτέρω άνοιγμα των οικονομιών και των ταξιδιών»,

με την αίσθηση για ανάληψη της προσωπικής ευθύνης, αλλά και την ανάγκη διατήρησης της ελπίδας να ενισχύεται. Τα άρθρα που συνιστούν απόψεις και απολογισμούς από πλευράς των δημοσιογράφων δεν είναι απαραίτητο ότι φέρουν συναισθηματικά φορτισμένο περιεχόμενο γλωσσικά, παρ' όλα αυτά μπορεί να συνοδεύονται από φωτογραφικό υλικό που να μη σχετίζεται άμεσα με αυτό αλλά να λειτουργεί αλληγορικά. Επίσης, πληθώρα κειμένων προηγούνται από τίτλους οι οποίοι διακρίνονται από λέξεις που αφορούν συναισθήματα ή στοχεύουν στην πρόκλησή τους από τους αναγνώστες, κάτι που συναντάται περισσότερο στις ελληνικές εφημερίδες. Μερικά παραδείγματα:

(8) Άρθρο της *Καθημερινής*, με τίτλο που έφερε απόσπασμα από δήλωση του Σ. Τσιόδρα: «Ο εχθρός είναι ύπουλος και αόρατος.»

(9) «Εικόνες αποκάλυψης στη Νέα Υόρκη – Ξεπέρασαν τους 1.200 οι νεκροί» (*Η Καθημερινή*)

(10) «Ανήσυχος ο ΠΟΥ για τη διάδοση του κορωνοϊού στη δυτική Αφρική» (*Η Καθημερινή*)

(11) «Συναγερμός για να θωρακιστεί η Θεσσαλία μετά τα κρούσματα σε οικισμό Ρομά» (*Η Καθημερινή*)

(12) «Συνεχίζεται η επέλαση της COVID-19» (*Η Καθημερινή*)

(13) «Έρευνα διαNEΟσις: Με φόβο και «ασφυξία» βίωσαν οι Έλληνες την πανδημία» (*Η Καθημερινή*)

(14) «Δραματική αύξηση των κρουσμάτων» (*Η Εφημερίδα των Συντακτών*)

(15) «Ταξίδι υψηλού ρίσκου σε θολά νερά προς μια νέα κανονικότητα» (*Η Εφημερίδα των Συντακτών*)

(16) «Κραυγή αγωνίας για το νοσοκομείο «Άγιος Σάββας» » (Η Εφημερίδα των Συντακτών)

(17) «Covid-19: η Γη γυρίζει γύρω από το αντίδοτο» (Η Εφημερίδα των Συντακτών)

(18) «Απογοήτευση και απαισιοδοξία τα κυρίαρχα συναισθήματα εν μέσω πανδημίας» (Η Εφημερίδα των Συντακτών)

Μάλιστα, στο τελευταίο αυτό άρθρο, αναφέρεται χαρακτηριστικά το εξής:

Μεγάλη είναι η αλλαγή και στα συναισθήματα των Ελλήνων, καθώς κυρίαρχο συναίσθημα στα αποτελέσματα της έρευνας αποτυπώνεται η αβεβαιότητα σε ποσοστό 20,5%, αντικαθιστώντας αυτό της αισιοδοξίας κατά την προηγούμενη μέτρηση που είχε σημειώσει το εντυπωσιακό ποσοστό 26,5%.

Η αισιοδοξία εμφανίζεται ως το έκτο συχνότερο συναίσθημα σε ποσοστό 8,5%, πίσω από τον φόβο, την απογοήτευση, το άγχος και την ανασφάλεια. Το 55,4% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι «η ψυχολογική μου διάθεση είναι χειρότερη από ό,τι πριν από την πανδημία» (Η Εφημερίδα των Συντακτών, 2020).

Ο φόβος, η ανησυχία και η ανασφάλεια, όπως φαίνεται παρακάτω σε πληρέστερη ανάλυση των εφημερίδων, αποτελούν τα τρία επικρατέστερα συναισθήματα ακόμη και στα ίδια τα κείμενα· συνεπώς, με τον τρόπο αυτό, δηλώνεται πως η άποψη των εμπειρογνομόνων, ειδικότερα από τη στιγμή που γνωστοποιείται και δημοσιεύεται, συνιστά καθρέπτη της κοινωνίας των πολιτών και, αντίστροφα, οι πολίτες στο σύνολό τους, ως κοινωνία, καθρεπτίζονται σε αυτόν και το χρησιμοποιούν ως σχέση και μέσον επιβίωσης.

Στο σημείο αυτό, ταιριάζει να εισαχθεί το στοιχείο της θεωρίας της κριτικής ανάλυσης λόγου (ΚΑΛ), η οποία εν προκειμένω αξιοποιείται βάσει των προαναφερθέντων διαπιστώσεων και λειτουργεί ως βάση καθ' όλη τη διαδικασία κατανόησης και περαιτέρω επεξεργασίας των εξαγόμενων δεδομένων, αλλά και των συμπερασμάτων τους.

3.2. Θεωρία της κριτικής ανάλυσης του λόγου

Η ΚΑΛ, στα αγγλικά «critical discourse analysis» και στα γαλλικά «analyse de discours critique», αποτελεί εξέλιξη της θεωρίας της ανάλυσης του λόγου, όπως την εισήγαγε ο Halliday. Συγκεντρώνει τα ιδεολογικά και (δια)πολιτισμικά χαρακτηριστικά της

εκάστοτε χρήσης της γλώσσας, κατά συνέπεια θα πρέπει να γίνει αντιληπτή και ως διαθεματική. Μέρος της που μελετήθηκε από έναν από τους βασικότερους μελετητές της, τον Teun A. van Dijk, διατυπώνει το πώς η εκάστοτε χρήση της εξουσίας και η κάθε μορφή κυριαρχίας επηρεάζουν τη διαλογικότητα⁵, αλλά και τον διάλογο, άρα εκ παραλλήλου μελετώνται (ή/και επηρεάζονται) κοινωνικές συνιστώσες. Στην πραγματικότητα, ο πρωτογενής ρόλος της γλώσσας ως εργαλείο δεν αναιρείται· μάλιστα, όπως γίνεται αντιληπτό μέσω της θεωρίας της ΚΑΛ, συνιστά μέσον άσκησης των κοινωνικών δεξιοτήτων και εκπλήρωσης των σχετικών αναγκών, μιας «κοινωνικής πρακτικής». Ως συγκοινωνούντα δοχεία, ασκούνται, λειτουργούν και επηρεάζονται μεταξύ τους, κάτι που αποτελεί βασικό στοιχείο της εν λόγω θεωρίας· «(...) η γλώσσα βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με την κοινωνία» (Στάμου, 2014: 149-151).

Η κυριαρχία των ΜΜΕ παράγει διαφορετικές μορφές ιδεολογιών και απόψεων που βρίσκουν σημείο επαφής με το κοινό, τόσο το τηλεοπτικό όσο και το αναγνωστικό, εξαιρετικά γρήγορα και άμεσα· η διπλή δυναμική της, που βασίζεται στην ταχύτητα και το μέγεθος του αριθμού των Μέσων και όσων εργάζονται σε αυτά, συνεπάγεται το δέος των πολιτών απέναντί της και, ως εκ τούτου, την εκπλήρωση της ανάγκης για αμεσότητα, όσον αφορά την πρόσληψη πληροφοριών. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια μιας περιόδου όπως είναι μια πανδημική, υγειονομική κρίση, η ανάγκη αυτή καθίσταται ολοένα και πιο έντονη και, είτε σε συνειδητό είτε σε ασυνείδητο επίπεδο, τα άτομα διακατέχονται από την εντύπωση πως η υπακοή στο σύστημα αυτό αποτελεί μονόδρομο για την εξασφάλιση της πνευματικής και ψυχολογικής ευημερίας και εξισορρόπησής τους.

Είναι σημαντικό, επίσης, να τονιστεί πως ο όρος «ιδεολογία» δεν σκιαγραφείται στην προκειμένη περίπτωση ως παράγωγο πολιτικής άσκησης μιας μορφής εξουσίας, παρά καθρεπτίζει περισσότερο τον τρόπο με τον οποίο ένα μέσον δρα και επηρεάζει ανάλογα με τα δικά του συστήματα αξιών, ηθικής ή λειτουργικότητας. Η στοχευμένη χρήση της γλώσσας αποτελεί το βέλτιστο εργαλείο για την πραγμάτωση των ιδεολογιών, καθώς πρόκειται για παγκόσμιο κλειδί, με πρόσβαση σε ενδότερες πτυχές

⁵ Αναφορά στην έννοια που εισήγαγε ο Mikhail Bakhtin τον 20^ο αιώνα και αφορά το ότι η γλώσσα εξελίσσεται βάσει δυναμικών και αλληλοεπηρεάζεται με τον πολιτισμό ο οποίος τη γεννά και τη χρησιμοποιεί. Ο διάλογος και ο εαυτός αποκτούν μεταξύ τους μια σχέση διαλογική, ο πολιτισμός υπόσταση και το άτομο νόημα με το να υπάρχει διαμέσου της σχέσης αυτής. Πηγή: <https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Bakhtin>

τόσο της ίδιας της επιστήμης της γλωσσολογίας όσο και σε παράγοντες που αλληλεπιδρούν ακόμη και με τους πάγιους κανόνες της. Μάλιστα, όταν τα άτομα έχουν δυσκολότερα τη δυνατότητα να ανταποκριθούν άμεσα στα προσληφθέντα ερεθίσματα, έτσι ώστε να τα επηρεάσουν σε περίπτωση που αυτά δεν συμμορφώνονται με την κρίση τους, τόσο πιο εύκολη είναι η μετάδοση μαζικών πληροφοριών και όγκου μηνυμάτων από μία ενιαία, αστείρευτη πηγή. Η λεγόμενη «ιδεολογία της κρίσης» (Hall et al, 1978: 222, 265) διαμορφώνει την πραγματικότητα με μια διπλή στοχοθέτηση: να παρουσιάσει τις εξελίξεις καθαυτές, συνδέοντάς με το κοινωνικό σύνολο, αλλά και τρόπους επιβίωσης ή επίλυσης των κωλυμάτων σε περιόδους κρίσης κάθε είδους, είτε άμεσα, προτείνοντάς τες, είτε εμμέσως, στοχεύοντας στο θυμικό και κατευθύνοντας την κρίση και τη βούληση.

Ωστόσο, η προσέγγιση του Van Dijk προσπαθεί να συνδυάσει γνωστικές θεωρίες και προσεγγίσεις με τη γλωσσολογία. Στόχος του ήταν να φέρει στην επιφάνεια τις όποιες ιδεολογίες διαφαίνονταν σε αυτό το αμάλγαμα διεπιστημονικότητας, με στόχο να ανακαλύψει τυχόν μεσάζοντες ρόλους των κοινωνικών πρακτικών (Fairclough, 2021: 1), οι οποίες συνδέουν κοινωνικές δραστηριότητες μεταξύ τους με στόχο τη δημιουργία θεσμών και πεδίων. Έριξε, λοιπόν, φως στη σχέση που υπάρχει μεταξύ της κοινωνίας, της γνωστικής (επιστήμης) και του λόγου (γλωσσολογίας) έτσι ώστε να αποκαλύψει στοιχεία που συνδέονται με γλωσσικές δομές και το πώς λαμβάνουν χώρα φαινόμενα που σχετίζονται με ιδεολογίες, την έννοια της κυριαρχίας και κοινωνικά προβλήματα ισότητας. Με λίγα λόγια, στόχευσε στο να βρεθεί ένα σημείο όπου συναντώνται οι γλωσσικές με τις κοινωνικές πρακτικές, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα ανάλογα με την ερευνητική κατεύθυνση που τίθεται από κάθε σχετικό επιστήμονα και μελετητή.

Η κριτική ανάλυση του λόγου διαφέρει από την ανάλυση του λόγου στο ότι η δεύτερη επικεντρώνεται στη μελέτη της γλωσσικής δομής *ως μέσον* για την καθιέρωση και την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων, διαμέσου της κατασκευής νοημάτων (Λύκου 2014: 1). Η γλώσσα αποκτά θεώρηση σε κοινωνική βάση και καθιστά έκδηλο το ότι συνδέεται με το κοινωνικό σύνολο. Η παρούσα μελέτη αξιοποιεί αποκλειστικά την κριτική ανάλυση του λόγου και εκδιπλώνεται στη βάση τόσο της κατανόησης της ήδη υπάρχουσας σχέσης μεταξύ των δημοσιογράφων και του κοινού, όσο και του κατά πόσο τα ΜΜΕ κάνουν χρήση της δύναμής τους γλωσσικά και ψυχολογικά και προς ποια κατεύθυνση.

4. Θεματικά και γλωσσικά μοτίβα της πανδημίας

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα εκδήλωσης της προαναφερθείσας ισχύος είναι το αξιοσημείωτο γεγονός ότι, από το σύνολο των τεσσάρων σωμάτων κειμένων, αναδύθηκε αρκετά μεγάλος όγκος όρων που σχετίζονται με ποικίλα λεξιλογικά πεδία. Επικρατέστερα εξ αυτών ήταν ο πόλεμος, το άγχος, ο φόβος και η αίσθηση της έκτακτης ανάγκης. Ακόμη και σε περιπτώσεις μεταφοράς λόγων των πρωθυπουργών, αυτό γινόταν ακόμη πιο έκδηλο, αλλά εξαρτήθηκε επίσης κι από το αν χρησιμοποιούσαν φράσεις, όπως «Nous sommes en guerre» («Είμαστε σε πόλεμο») του Emmanuel Macron, πολλές φορές με έντονη γραμματοσειρά, σε τίτλους ή εντός του κειμένου, προς χάριν της ενημέρωσης.

Η αναμενόμενη, συχνή εμφάνιση της λέξης «καραντίνα», επίσης ως «confinement» στα γαλλικά κείμενα, φέρνει στο νου εικόνες από προειδοποιήσεις και εντολές κατά τη διάρκεια πολεμικών περιόδων, όπως το «μείνετε στο σπίτι»· μάλιστα, η κύρια ελληνική καμπάνια ενημέρωσης για τον κορονοϊό είχε τίτλο «Μένουμε Σπίτι»⁶. Τα δύο παραδείγματα που αναφέρθηκαν εδώ διατρέχονται από τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου, με αμφότερες τις εκφράσεις να προέρχονται είτε από ανώτατα κυβερνητικά στελέχη είτε από εκστρατείες που, όπως προβλέπεται, έχουν λάβει κατευθυντήριες γραμμές από το Υπουργείο Υγείας, βάσει των όποιων κυβερνητικών αποφάσεων. Αναδύεται, λοιπόν, μια μορφή συλλογικότητας που καλεί τους πολίτες να συσπειρωθούν και, ταυτόχρονα, να εναποθέσουν την εμπιστοσύνη τους και τις ζωές τους στην πολιτική ηγεσία της κάθε χώρας. Έτσι, ενεργοποιείται η κατάσταση κινητοποίησης των ανθρώπων στο σύνολό τους απέναντι σε έναν κοινό εχθρό, αφού η πανδημία συνιστά καθολική κρίση, με τον ίδιο τρόπο που οι πολεμικές συρράξεις συνιστούν απειλή για κάθε τομέα μεταξύ δύο ή και περισσότερων εθνών.

Στο σημείο αυτό, αναδύεται εκ παραλλήλου και το θέμα της ατομικής ευθύνης, μιας κατευθυντήριας γραμμής με σημείο εκκίνησης ξανά την ίδια την κρατική μηχανή, με στόχο να διατρέχει την κρίση και τη συμπεριφορά του συνόλου των πολιτών. Και σε αυτήν την περίπτωση, η καθημερινότητα, είτε συνιστά κομμάτι της φύσης των ΜΜΕ είτε καθορίζει την εξέλιξη των γεγονότων στις ζωές των ανθρώπων,

⁶ Πηγή: <https://menoumespiti.gr/>

χαρακτηρίζεται από βιωματικότητα και την έννοια του «από κοινού», καθώς τονίζει το αναπόφευκτο του να αποτελεί κανείς μέρος ενός συνόλου και να επωμίζεται ένα ποσοστό αντίστοιχης ευθύνης.

Το γλωσσικό πεδίο έκφρασης της πολεμικής κρίσης, λοιπόν, επιτρέπει τη δημιουργία και επέκταση άλλων πεδίων, στα οποία μπορούν ν'αναπτυχθούν συναισθηματικές διαστάσεις των όρων που χρησιμοποιούνται, αλλά και εκφάνσεις τους. Μια έννοια όπως ο πόλεμος και τα σχετικά του παράγωγα, ειδικότερα όταν εμφανίζεται με μεγάλη συχνότητα και σε μεγάλες ποσότητες ως ερέθισμα, μπορεί να επιφέρει σύγχυση, άγχος, θόλωμα στην κρίση, έλλειψη ελπίδας, αγωνία, πρόωρη και πολλές φορές αδικαιολόγητη αίσθηση πένθους και απωλειών. Από τη μια μεριά, προσφέρει τη δυνατότητα καλλιέργειας της ενότητας μεταξύ των ανθρώπων, ως κοινωνικό σύνολο έναντι ενός εχθρού που το απειλεί χωρίς διακρίσεις· από την άλλη, όπως κάθε είδος πολέμου, μπορεί να προκαλέσει διχασμό και αναρχία (με την έννοια της αταξίας), ενώ δίνεται περισσότερη σημασία στις απώλειες και στην ανάγκη λήψης μέτρων, παρά σε κάθε σωτήρια ελίδα χάρη στους υγειονομικούς ή τα εμβόλια.

Οι υπόλοιπες συχνότερα εμφανιζόμενες έννοιες που εκφράζουν ή συνιστούν αρνητικές εκδηλώσεις του θυμικού είναι η σύγχυση, η συνεχής αγχώδης κατάσταση λόγω της αβεβαιότητας απέναντι σε μια πολυεπίπεδη κρίση, ο φόβος για την ατομική υγεία αλλά και το μέλλον των πολιτών, όσον αφορά την εργασία και τον ψυχολογικό αντίκτυπο. Σε συνδυασμό με την επικρατούσα αίσθηση της έκτακτης ανάγκης που δημιουργούν τόσο η κρίση όσο και η κοινωνική αποστασιοποίηση και η καραντίνα, τα πεδία-μοτίβα αυτά αποτελούν τους κύριους κοινωνιογλωσσολογικούς άξονες της μελέτης των άρθρων που επιλέχθηκαν.

Στην περίπτωση των εφημερίδων που μελετώνται κατά το παρόν ερευνητικό εγχείρημα, οι παραπάνω παρατηρήσεις επιβεβαιώνονται μέσα από την επεξεργασία και, στη συνέχεια, την αναλυτική παράθεση τόσο των δεδομένων στοιχείων όσο και των εξαγόμενων αποτελεσμάτων. Τα στοιχεία αυτά είναι διαθέσιμα μέσω της δημιουργίας σωμάτων κειμένων των σχετικών άρθρων που επιλέχθηκαν, με θεματική οτιδήποτε αναφερόταν στον ίδιο τον ιό, αλλά και την επιρροή του στο κοινωνικό σύνολο.

5. Σώματα κειμένων και SketchEngine

Ως σώματα κειμένων (corpora) ονομάζονται σύνολα γλωσσικών δεδομένων, κείμενα τόσο παράλληλα όσο και συγκρίσιμα, τα οποία στοχεύουν να χαρακτηρίσουν μια γλωσσική ποικιλία. Η αξιοποίησή τους βασίζεται στην οργανωμένη συλλογή κειμένων, σχετιζόμενων με την αντίστοιχη γλωσσική ποικιλία προς μελέτη, έτσι ώστε να επιτευχθεί εξαγωγή αποτελεσμάτων που προέκυψαν από επεξεργασία επαγωγικού χαρακτήρα· η κατεύθυνση της γενίκευσης των ευρημάτων, παρόλα αυτά, είναι αυτή που τίθεται επί σκοπού αναλόγως της εκάστοτε γλωσσικής ποικιλίας (Σαριδάκης, 2011: 162-163). Το υλικό αυτό χρησιμοποιείται στα πλαίσια της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων (CCL) και οργανώνεται με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να δώσει τη δυνατότητα εναλλακτικών μορφών μελέτης της γλώσσας σε άμεσο χρόνο (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 2). Η χρήση του Sketch Engine στην προκειμένη συγκριτική μελέτη ως βοηθητικό εργαλείο θα μπορούσε να αποτελεί στοιχείο και μιας μελέτης παράλληλων σωμάτων κειμένων (Τζιάφα, 2012: 85), ενώ δηλώνει ότι διενεργήθηκε εργασία συγκεκριμένα με Ηλεκτρονικά Σώματα Κειμένων (στο εξής ΗΣΚ). Ταυτόχρονα, εξασφαλίζονται η ακρίβεια και η λεπτομέρεια, όσον αφορά την ορθότητα των πληροφοριών και τυχόν προφορικών στοιχείων που μεταφέρθηκαν γραπτά. Τα δεδομένα του δημοσιογραφικού λόγου μπορούν να θεωρηθούν συστηματικά, καθώς δεν έχουν συλλεγεί με εμπειρικό ή πειραματικό τρόπο, κειμενικά εφόσον πρόκειται για κείμενα ή τμήματα αυτών, όπως και εκτεταμένα, λόγω του όγκου του περιεχομένου τους.

Όσον αφορά το Sketch Engine και σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της πλατφόρμας, πρόκειται για διαδικτυακό εργαλείο που επεξεργάζεται σώματα κειμένων δισεκατομμυρίων λέξεων και εμφανίζει αποτελέσματα που σχετίζονται με τους τρόπους που χρησιμοποιήθηκε κάθε φορά η γλώσσα. Μπορεί να αξιοποιηθεί από όλους τους επαγγελματίες του λόγου και τους σχετικούς ερευνητές, όπως γλωσσολόγους, μεταφραστές, λεξικογράφους, καθηγητές και ιστορικούς. Η διαθεσιμότητα 500 σωμάτων κειμένων σε 90+ γλώσσες το καθιστά ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, αφού παρέχει αντιπροσωπευτικό δείγμα γλώσσας, έτοιμο προς αξιοποίηση από κάθε επιστήμονα και ερευνητή (Kilgarriff et al, 2014, 1 και Sketch Engine, n.d.). Η δυνατότητα εφαρμογής ηλεκτρονικών εργαλείων στα σώματα κειμένων έγκειται στο ότι πρόκειται για συγκρίσιμα σώματα κειμένων, πράγμα που σημαίνει ότι περιέχουν κείμενα πρωτότυπου χαρακτήρα στα γαλλικά και τα ελληνικά, τα οποία «έχουν

σχεδιαστεί βάσει κριτηρίων ομοιότητας ως προς το περιεχόμενο, το θεματικό πεδίο και το ζήτημα (για το οποίο γίνεται λόγος)» (Zanettin, 1998: 2)⁷.

Η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα εξέτασης λέξεων, φράσεων και κειμένου όσον αφορά τόσο διάφορες χρήσεις της γλώσσας, όσο και βάσεις πάνω στις οποίες διενεργείται αυτή η χρήση. Λεξιλογικές συνάψεις, αντιπαραβολικές συγκρίσεις, χρήση όρων σε συγκεκριμένο ή παρόμοιο γλωσσολογικό πλαίσιο, συνώνυμες, τυπική ορολογία χαρακτηριστική του σώματος κειμένου που μελετάται, εμφάνιση των πιο συχνών πολυλεξικών εκφράσεων είναι μερικές από τις λειτουργίες που τα προαναφερθέντα εργαλεία προσφέρουν.

Το Sketch Engine υποστηρίζει συνολικά έντεκα (11) εργαλεία: Word Sketch, Thesaurus, Parallel Concordance, N-grams, Trends, OneClick Dictionary, Word Sketch Difference, Concordance, Wordlist, Keywords και Text type analysis. Μεταξύ αυτών, κατά την παρούσα έρευνα, ήταν διαθέσιμα τα οκτώ (8): Word Sketch, Thesaurus, N-grams, OneClick Dictionary, Word Sketch Difference, Concordance, Wordlist και Keywords, ενώ χρησιμοποιήθηκαν τα έξι (6): Word Sketch, Thesaurus, N-grams, Concordance, Wordlist και Keywords, και για τα τέσσερα σώματα κειμένων. Το OneClick Dictionary δεν παρουσίασε κάποια χρησιμότητα κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας, αφού πρόκειται για εργαλείο που, όπως αναφέρεται στην ίδια την πλατφόρμα, βρίσκεται ακόμη υπό ανάπτυξη· επιπρόσθετα, σε σχέση με τα επιλεγμένα σώματα κειμένων κάθε φορά, υπήρχε η ένδειξη πως το εργαλείο δεν διατίθεται προς (συνδυαστική με αυτά) χρήση. Το Word Sketch Difference επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ δύο όρων ή λεξιλογικών συνάψεων. Η συγκεκριμένη, βέβαια, λειτουργία αφορά ένα μόνο επιλεγμένο σώμα κάθε φορά, με το πεδίο σύγκρισης να περιορίζεται αποκλειστικά εντός αυτού και να μην επιτρέπει την αντιπαραβολή γαλλικών και ελληνικών όρων αντίστοιχα.

Κάθε ξεχωριστό εργαλείο λειτουργεί μεμονωμένα, ανάλογα με τους στόχους και την ερευνητική κατεύθυνση του χρήστη, όπως και συνδυαστικά με όλα τα υπόλοιπα, προκειμένου να καταστεί πιο εύκολη η πολύπλευρη, λεπτομερής και ακριβέστερη μελέτη των κειμένων. Συγκεκριμένα και όσον αφορά αυτά που ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθούν, το Word Sketch εμφανίζει λεξιλογικές συνάψεις, που

⁷ «Comparable bilingual corpora consist of texts in the languages involved, which share similar criteria of composition, genre and topic.»

αλληλεπιδρούν με το γλωσσικό τους περιβάλλον, βάσει γραμματικών σχέσεων. Το Thesaurus παρουσιάζει συνώνυμες λέξεις ή λέξεις που ανήκουν στο ίδιο ή παρόμοιο σημασιολογικό πεδίο. Το Concordance, με χρήση της απλής ή της σύνθετης μεθόδου, αναζητά λέξεις, λήμματα, ετικέτες όρων, κειμενικές δομές και το περιεχόμενό τους. Έπειτα, το Wordlist συνιστά εργαλείο που δείχνει τη συχνότητα εμφάνισης μερών του λόγου, ως στοιχεία που τοποθετούνται στην αρχή, τη μέση ή το τέλος προτάσεων, περιέχοντας ορισμένους μόνο χαρακτήρες. Τα n-grams παράγουν λίστες συχνότητας εμφάνισης χαρακτήρων· στην ουσία, αποτελούν εκφράσεις πολλαπλών λέξεων, ενώ παράλληλα δίνεται η δυνατότητα να αλλάξει ο αριθμός των χαρακτήρων κάθε φορά, έτσι ώστε να προσανατολιστεί αντίστοιχα η εκάστοτε έρευνα. Τέλος, το Keyword list διευκολύνει την εξαγωγή γλωσσικών μονάδων, με στόχο τη χρήση τους στη μετάφραση ή ως στατιστικά σημαντικών για το ίδιο το σώμα κειμένων απ' όπου προέρχονται.

Υπάρχει, ακόμη, η επιλογή να συγκριθεί το σώμα στο οποίο εστιάζεται η έρευνα (focus corpus) με κάποιο μεγαλύτερο, ήδη υφιστάμενο στο σύστημα της πλατφόρμας και στην ίδια γλώσσα με αυτό, ως σώμα αναφοράς (reference corpus). Τα αποτελέσματα συνδέονται με τις προτάσεις στις οποίες αντιστοιχούν και με δυνατότητα επιλογής πρόσβασης σε αμφότερα το focus corpus και το reference corpus.⁸

Όπως γίνεται φανερό παρακάτω, με την εκκίνηση της ανάλυσης της εκάστοτε εφημερίδας, κάθε σώμα κειμένων συλλέχθηκε και οργανώθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνεται στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος της πλατφόρμας. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για όλες τις εφημερίδες είναι η εξής: πρωτίστως, έλαβε χώρα η επιλογή μεμονωμένων άρθρων που αφορούσαν την πανδημία. Οι λέξεις που τέθηκαν στις μηχανές αναζήτησης των ιστοσελίδων τους ήταν η «πανδημία», ο «ιός», ο «κορονοϊός» / «κορωνοϊός» (η δεύτερη επιλογή συναντήθηκε μόνο στα κείμενα της *Καθημερινής*) και οι «covid-19» και «coronavirus». Ο πιο συμπεριληπτικός όρος, σε σχέση με τη συλλογή των αποτελεσμάτων, υπήρξε ο «covid-19» για όλες τις εφημερίδες. Στη συνέχεια, έγινε αντιγραφή – επικόλληση όλων όσων ενείχαν πλούσιο

⁸ Οι πληροφορίες και η ανάλυση που παρατέθηκαν και αφορούν την πλατφόρμα προέρχονται από στοιχεία της επίσημης σελίδας.

υλικό και άνοιγαν το πεδίο προς περαιτέρω κατηγοριοποίηση και οργάνωση των πληροφοριών.

5.1. Κριτήρια επιλογής των εφημερίδων και των σχετικών άρθρων

Από τη στιγμή που συνιστούν εφημερίδες με μεγάλη ανταπόκριση στο ελληνικό και το γαλλικό κοινό αντίστοιχα, με διαφορετικό «χρωματισμό» στο περιεχόμενό τους και ξεχωριστή κατεύθυνση παράθεσης των πληροφοριών η καθεμία, μπορούν να προσφέρουν ποικιλία κειμένων. Πιο συγκεκριμένα, τα είδη των άρθρων, και στις δύο γλώσσες, αποτελούν ημερήσια ενημέρωση – με παράθεση στατιστικών στοιχείων - ή προσωπικές απόψεις και οπτικές δημοσιογράφων ή επιφανών προσώπων του ακαδημαϊκού, ιατρικού και, πιο σπάνια, καλλιτεχνικού χώρου. Ακόμη, έγινε μέριμνα να συλλεγούν αρκετά από αυτά τα οποία φέρουν φορτισμένους τίτλους, ανακοινώσεις-άρθρα ανάλυσης του ΠΟΥ, όπως και όσα πληροφορούν για την πορεία εξέλιξης των κοινωνικών δραστηριοτήτων, των φορέων και διαφόρων, πρακτικών τομέων της καθημερινότητας. Οι στήλες που εξετάστηκαν, τουλάχιστον στην περίπτωση των ελληνικών εφημερίδων, σχετίζονταν με ποικίλες ενότητες, όπως Οικονομία, Πολιτική, τον Κόσμο, την Ελλάδα καθ' αυτή, Απόψεις, Τέχνη, Επιστήμη, Αθλητισμό και Κοινωνία.

Άλλος ένας παράγοντας που διαδραμάτισε μείζονα ρόλο κατά την αναζήτηση και που αιτιολογεί τα κριτήρια επιλογής των άρθρων είναι τα ίδια τα πρόσωπα των δημοσιογράφων. Αναφορικά με τις ελληνικές, όσα προστέθηκαν στο κυρίως corpus προέρχονται, ως επί το πλείστον, από Έλληνες δημοσιογράφους – αρθρογράφους και με δεδομένα, μερικώς, από ξένα πρακτορεία ειδήσεων (τις περισσότερες φορές, συνδέονται με πληροφορίες από ελληνικά πρακτορεία, όπως τα ΑΠΕ και ΜΠΕ). Μελετάται, έτσι, η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη «καθαρότητα» των δεδομένων για τη μετέπειτα αντιπαραβολή με τα γαλλικά άρθρα. Στις γαλλικές εφημερίδες δεν πραγματοποιήθηκε στοχοθετημένος διαχωρισμός δημοσιογράφων. Πολλά από τα στοιχεία προέρχονται από τον Π.Ο.Υ., αλλά κυρίως από Γάλλους δημοσιογράφους και επιστήμονες - ιατρούς. Η ημερήσια ενημέρωση δεν ήταν αντίστοιχη της σχεδόν εικοσιτετράωρης του ελληνικού Τύπου, ενώ τα ίδια τα άρθρα διακρίνονται για την κοσμοκεντρική γραφή τους – όπως γίνεται μνεία παρακάτω, ορισμένα αφορούν και την Αφρική· εν ολίγοις, έκλιναν προς μια κυρίως ευρωπαϊκή, αλλά και διεθνή εκτίμηση

των πληροφοριών και των δεδομένων. Δεν έλειψαν, φυσικά, τα διαγγέλματα των Πρωθυπουργών, τα οποία μεταφέρθηκαν γραπτώς και με μερικές προσθήκες επιπλέον σχολίων.

Τα σώματα κειμένων μετρούν περίπου 100.000 λέξεις για την κάθε γλώσσα, κοινώς 10.000 ανά μήνα του χρόνου· ο αριθμός αυτός υπολογίζεται κατά προσέγγιση, αφού και στις τέσσερις εφημερίδες, υπήρξε αναντιστοιχία όγκου αποτελεσμάτων ή έλλειψη αντιπροσωπευτικών τέτοιων. Μόλις συγκεντρώθηκαν σε ξεχωριστά σώματα του κάθε μηνός, ενώθηκαν συνολικά σε ένα αρχείο txt (απλό έγγραφο κειμένου), καθώς είναι μία από τις μορφές αρχείου που δέχεται η πλατφόρμα. Έπειτα, δόθηκε συγκεκριμένο όνομα στο καθένα από τα τέσσερα τελικά μεγάλα σώματα, έγινε εισαγωγή της αντίστοιχης με αυτό γλώσσας στη σχετική επιλογή και, στην αρχική σελίδα επεξεργασίας, ξεκίνησε η χρήση των εργαλείων.

Παρακάτω ακολουθεί η λεπτομερής ανάλυση καθενός από τα σώματα κειμένων σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Sketch Engine. Παρουσιάζονται ως επί το πλείστον τα αποτελέσματα των εργαλείων που ήδη χρησιμοποιήθηκαν, ενώ παράλληλα γίνεται αναφορά σε επιπλέον δυνατότητες που προσφέρει η πλατφόρμα και το κατά πόσο αυτές έδρασαν βοηθητικά στην ερευνητική διαδικασία.

5.2. Η Καθημερινή

Η ανάλυση καθενός από τα σώματα κειμένων ξεκινά με την πρώτη σε ανταπόκριση στο αναγνωστικό κοινό ελληνική εφημερίδα *Η Καθημερινή*.⁹ Αμέσως μετά τη συλλογή και τη μεταφόρτωση του σώματος κειμένου στο Sketch Engine, από τα έντεκα (11) εργαλεία, οκτώ (8) εξ αυτών εμφανίστηκαν ως διαθέσιμα προς χρήση και εν τέλει χρησιμοποιήθηκαν όλα: Word Sketch, Thesaurus, N-grams, Concordance, Wordlist και Keywords.

Αρχικά, μελετήθηκαν τα 150 πρώτα αποτελέσματα του Wordlist, πιο συγκεκριμένα διαμέσου της επιλογής της βασικής λειτουργίας αναζήτησης:

⁹ Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/society/1090603/i-kathimerini-einai-i-proti-se-kykloforia-efimerida-gia-triti-synechi-chronia/>

6	"	1,815 ...	23	θα	710 ...	40	μας	294 ...
7	του	1,814 ...	24	ότι	701 ...	41	στα	293 ...
8	να	1,805 ...	25)	692 ...	42	έχουν	285 ...
9	την	1,704 ...	26	τους	684 ...	43	στον	276 ...
10	το	1,588 ...	27	(666 ...	44	κατά	273 ...
11	σε	1,527 ...	28	στο	658 ...	45	υγείας	270 ...
12	με	1,510 ...	29	τη	647 ...	46	νέα	239 ...
13	των	1,505 ...	30	τις	630 ...	47	ή	239 ...
14	από	1,468 ...	31	στη	535 ...	48	κρουσμάτων	232 ...
15	που	1,378 ...	32	δεν	507 ...	49	όπως	219 ...
16	για	1,341 ...	33	%	479 ...	50	κορωνοϊού	216 ...
17	ο	1,025 ...	34	κρούσματα	413 ...			

Rows per page: 50 1-50 of 14,716 1 / 295

Εικόνα 2: Στιγμιότυπο της πρώτης σελίδας του πίνακα Wordlist

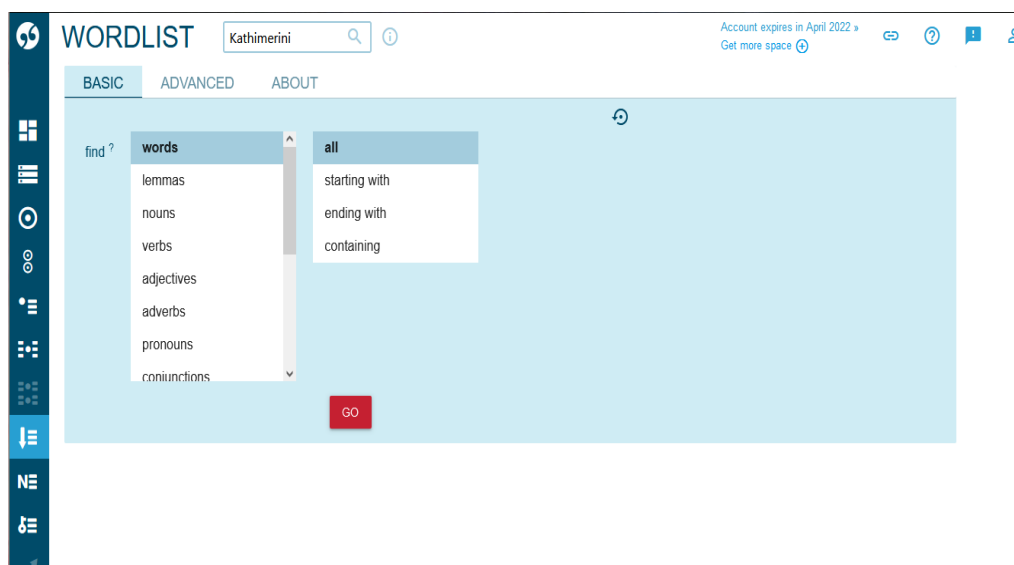
Το πρώτο στοιχείο που αξίζει να σημειωθεί πως παρατηρείται και που συνδέεται αμιγώς με τη μελέτη στατιστικών στοιχείων, είναι το σύμβολο «%» - κάτι το αναμενόμενο, αφού ο όγκος των αριθμητικών δεδομένων και των ποσοστών αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πλειοψηφίας των άρθρων, ιδιαιτέρως των ημερήσιων ενημερώσεων αλλά και των δημοσιευμένων μελετών. Παρ' όλα αυτά, δεν παρουσίασε σύνδεση με λεξιλογικές ή φραστικές συνάψεις από το κειμενικό του περιβάλλον, τόσο κατά την απλή, όσο και κατά τη σύνθετη αναζήτηση.

Οι αμέσως επόμενοι όροι είναι τα «κρούσματα» και η «covid-19». Όσον αφορά τον πρώτο και τη γραμματικοσυντακτική του σύνδεση με το περιεχόμενό του, παρατηρείται η χρονική και ποσοτική του τοποθέτηση στα αποτελέσματα, συνοδεύει του «ανά ημέρα» και «σε ημερήσια βάση», πράγμα που συσχετίζεται ως ένα βαθμό με την ύπαρξη του προαναφερθέντος «%», άρα και τη σημαντικότητα των αριθμών σε μεθόδους όπως η καταγραφή και η ποσοτική σύγκριση· με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται η εντύπωση της πιο οργανωμένης κατανομής των πληροφοριών, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζεται η ακρίβεια και η εγκυρότητά τους, επιφέροντας αισθήματα ασφάλειας και ανακούφισης (σε ορισμένες περιπτώσεις). Την ίδια στιγμή, οι συνδετικές λέξεις «και» / «ή» ή το μόριο «,» ενώνουν τον όρο με άλλους, όπως οι «διασωληνώσεις» και «θάνατος», δημιουργώντας μια αίσθηση αβεβαιότητας, άγχους και αυξημένων επιπέδων φόβου. Η έννοια του πολλαπλασιασμού των κρουσμάτων έγινε ιδιαιτέρως αισθητή μέσω επιθετικών προσδιορισμών γύρω από τα «κρούσματα», όπως «αυξάνω», «νέος», «ύποπτος», «πολύς» και «αυξανόμενος», αλλά και λέξεων

τις οποίες τα ίδια αυτά προσδιόριζαν, για παράδειγμα: «αύξηση», «συρροή», «έξαρση», «ρεκόρ», «διπλασιασμός», «αναζωπύρωση», «(αυξητική) τάση».

Πέραν των σημείων στίξης και άρθρων ή συνδετικών λέξεων, οι υπόλοιποι αξιοσημείωτοι όροι είχαν ως εξής: «υγείας», «κορωνοϊού», «μέτρα», «ασθενής», «πανδημίας», «τεστ», «προστασίας», «αύξηση», «ποσοστό», «θάνατοι», «μεθ», «μάσκα». Στην παρακάτω ανάλυση και των άλλων εργαλείων που παρατίθενται, τόσο αυτοί όσο και μερικοί άλλοι μελετώνται στο (δια)γλωσσικό τους περιβάλλον.

Εκτός της επιλογής «word» ως βασικό και πιο συμπεριληπτικό παράγοντα αναζήτησης, υπήρχε, ακόμη, η δυνατότητα εργασίας με μορφές γλωσσικών στοιχείων, τα οποία εμφανίζονταν μεμονωμένα και με πιο εξειδικευμένο τρόπο. Όπως φαίνεται από τον ακόλουθο πίνακα, πρόκειται για τα λήμματα (lemma), τα ουσιαστικά (nouns), τα ρήματα (verbs), τα επίθετα (adjectives), τα επιρρήματα (adverbs), οι αντωνυμίες (pronouns), οι σύνδεσμοι (conjunctions), τα αριθμητικά στοιχεία (numeral), οι προθέσεις (adpositions), τα επιφωνήματα (interjections) και λοιπά γλωσσικά μέρη (particle, residual):

Εικόνα 3: Στιγμιότυπο από το Wordlist στη βασική λειτουργία αναζήτησης

Καθεμία κατηγορία από αυτές εμφάνισαν, με τον ίδιο τρόπο, διαφορετικής μορφής και κατεύθυνσης αποτελέσματα, τα οποία μπορούσαν να συσχετιστούν, μέσω συνδέσμων, με άλλα εργαλεία, όπως τα Concordance, Word sketch και Thesaurus. Επιπλέον, η ύπαρξη μιας επιπλέον υποπλατφόρμας προσέφερε την επιλογή του να

διεξαχθεί αναζήτηση, ανάλογα με τη θέση των όρων στις προτάσεις και ενδοκειμενικά· οι επιλογές αυτές αφορούν είτε οποιαδήποτε θέση εντός κειμένου (all), είτε θέσεις στην αρχή (starting with), στο τέλος (ending with) ή στα μέσα της πρότασης (containing). Ωστόσο, τα στοιχεία που εμφανίστηκαν δεν σχημάτισαν μια σαφή εικόνα· τα γλωσσικά μόρια που εντοπίστηκαν κατηγοριοποιούνται ένα προς ένα, σε τέτοιο βαθμό, που δεν επιτρέπεται η σύνδεσή τους πάνω στη βάση στην οποία κινείται ο άξονας της παρούσας εργασίας. Αρκετές φορές, μάλιστα, δεν ήταν απαραίτητα ενδεικτικά της φύσης και της χρήσης του (κοινωνικο)γλωσσικού πλαισίου στο οποίο ανήκουν. Το όριο της συλλογής αποτελεσμάτων που επιλέχθηκε ήταν και πάλι οι 150 λέξεις.

Όσον αφορά το Keywords (single-words), μελετήθηκαν εξίσου τα 150 πρώτα αποτελέσματα, με κυριότερες επικρατούσες λέξεις τις: «covid-19», «κορωνοϊό», «πανδημία», «lockdown», «sars-cov-2», «κρούσμα», «καραντίνα», «μεθ», «εμβολιασθούν», «νοσηλεύω», «μάσκα», «ασυμπτωματικοί», «θνητότητα», «μεταδοτικότητα», «περιοριστικός», «κανονικότητα», «εξάπλωση».

Συνεχία των ευρημάτων των δύο λιστών, τα είκοσι (20) αποτελέσματα της κατηγορίας Thesaurus εμφάνισαν τη συσχέτισή τους με λέξεις συνώνυμες τους ή σε παρόμοιο γλωσσικό και σημασιολογικό περιβάλλον. Παρά το γεγονός ότι το εν λόγω σώμα κειμένων δεν έφερε ποσοτικά ικανοποιητικά δεδομένα, έφερε ποιοτικά ενδιαφέροντα τέτοια· για παράδειγμα, η λέξη «μάσκα» συνορεύει με το «συναγερμό», διπλασιάζοντας την αίσθηση αγωνίας πως μια πολεμική κατάσταση είναι εγγύς. Επίσης, η λέξη «πανδημία» προσεγγίζεται από τον «φόβο», ο οποίος κάνει ιδιαίτερα αισθητή την παρουσία του καθ' όλη την πορεία της ανάλυσης, ενώ το επίθετο «περιοριστικός» από τα «αυστηρός» και «έκτακτος», που αναφέρονται στα μέτρα και υπογραμμίζουν την ανάγκη αμεσότητας όσον αφορά τη λήψη τους και την τήρησή τους.

Οι υπόλοιπες ανήκαν στο λεξιλογικό πεδίο της πανδημίας και της ιατρικής ορολογίας, πράγμα το οποίο αφαίρεσε από τον όλο συσχετισμό την οποιαδήποτε συναισθηματική φόρτιση και συνέβαλε στην παράθεση πληροφοριών που συνιστούν ως επί το πλείστον αντικείμενο στείρας ενημέρωσης. Μερικά παραδείγματα: «λοιμωξη», «μετάλλαξη», «κορωνοϊού», «τεστ», «ασθενής», «κλίνη», «μελέτη», «ανίχνευση», «διάγνωση», «μόλυνση», «εμβόλιο». Εξαιρέση αποτελούν ο «θάνατος», ο «κίνδυνος», το «ρεκόρ» και η «έξαρση», που ξεφεύγουν από τον αντικειμενισμό και

επιτονίζουν αρνητικά τον όρο, ενισχύοντας τα αισθήματα της έντασης και το άγχος απέναντι στην κατάσταση.

Καθώς ο στόχος ήταν εξαρχής να μελετηθεί ο κάθε όρος σε πραγματικό κοινωνιογλωσσολογικό πλαίσιο, στην περίπτωση των n-grams, οι λέξεις που επιλέχθηκαν λόγω πιθανού ερευνητικά ενδιαφέροντος περιβάλλοντος είναι οι: **κρούσματα, αντιμετώπιση, εξάπλωση, αύξηση, πανδημία, κορωνοϊός, εξέλιξη, ιός** – τα αποτελέσματα για την κάθε λέξη διέφεραν ποσοτικά, το γεγονός αυτό όμως δεν αποτέλεσε ούτε έθεσε κάποιο κώλυμα κατά την επεξεργασία τους:

- **Αντιμετώπιση:** περιτριγυρισμένη από λέξεις με αρνητικό πρόσημο όπως «έκτακτων αναγκών», «ψυχολογικές συνέπειες», «άγχους», «κατάθλιψη», «επιφυλακή», «κίνδυνος», «(περιοχές που) μπαίνουν στο κόκκινο», «υγειονομικές παρενέργειες απολύτως ανεπιθύμητες».
- **Εξάπλωση:** περιτριγυρισμένη από λέξεις με αρνητικό πρόσημο, αλλά και από όρους που υπενθυμίζουν την αναγκαιότητα της αντιμετώπισης της κατάστασης - «φόβος», «επικίνδυνος», «υψηλή μεταδοτικότητα», «ανησυχητικός», «επιβράδυνση», «περιορισμός», «έλεγχος», «μέτρο».
- **Αύξηση:** «φόβος», «επιπέδου κινδύνου», «συναγερμός».
- **Πανδημία:** «Οι σοβαρές συνέπειες της πανδημίας στην ψυχική υγεία (...)», «(...) οι περιοχές που έχουν πληγεί περισσότερο (...)», «(...) αρνητική εικόνα της εξέλιξης της πανδημίας(...)»
- **Εξέλιξη:** «έλλειψη αισιοδοξίας», «φρένο στη χαλάρωση», «φόβος», «πολλή ανησυχητική», «(...) αρνητική εικόνα της εξέλιξης της πανδημίας στη χώρα μας (...)»
- **Ιός:** «(...) τρομακτική αύξηση της συγκέντρωσης του ιού στα λύματα (...)», «Ανησυχητική η εξάπλωση του ιού στο βόρειο ημισφαίριο (...)»

Ακολουθώντας των στοιχείων αυτών, διαπιστώνεται πως οι λέξεις που παραπέμπουν σημασιολογικά σε αρνητικά συναισθήματα υπερέχουν έναντι των ουδέτερων ή των θετικών. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα επίθετα που προσδιορίζουν τα σχετικά με την πανδημία ουσιαστικά, όπως «ανησυχητική εξάπλωση», «αρνητική εικόνα», «τρομακτική αύξηση της συγκέντρωσης του ιού», «υγειονομικές παρενέργειες»· αυτά τα ζευγάρια όρων ενισχύουν σημασιολογικά το

γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης στην οποία αποτελούν περιεχόμενο και δεν αφήνουν περιθώρια λήψης του πληροφοριακού ερεθίσματος, αντίδρασης και επεξεργασίας του στο αναγνωστικό κοινό. Μάλιστα, όπως φαίνεται, η ανησυχία, ο φόβος και η αίσθηση κινδύνου («κόκκινο», «συναγερμός», «υψηλή μεταδοτικότητα», «επικίνδυνος», «έκτακτος», «επιφυλακή») ξεκινούν έκδηλα να επικρατούν ήδη από αυτό το σώμα κειμένων.

Έπειτα, τα στοιχεία που κατέδειξε η λειτουργία *Concordance*, δηλαδή παραδείγματα διαφόρων χρήσεων της γλώσσας σε κειμενικό πλαίσιο, επιβεβαιώνουν σε σημαντικό βαθμό τα ευρήματα των προηγούμενων εργαλείων, είτε με την επανεμφάνιση όρων που φέρουν συναισθηματικό φορτίο είτε υπό τη μορφή (πάγιων) εκφράσεων και λεξιλογικών συνάψεων. Ακολουθεί η παράθεση των παραδειγμάτων – τα πενήντα πρώτα αποτελέσματα – για καθέναν από τους όρους που εμφάνισαν έντονο σημασιολογικά περιβάλλον:

- Covid-19: « (...) **μάχη** με τον covid-19. »
- Κρούσμα: « (...) **συναγερμός** στις αρμόδιες αρχές (...)»
- Καραντίνα: «Η καραντίνα και ο **φόβος** μας έμαθαν να εκτιμάμε τους ανθρώπους (...)» - « (...) **δραματική** κατάσταση (...)»
- Υγείας: « (...) **ισχυρή έκκληση** προς τους επαγγελματίες του τομέα υγείας (...)» - «Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΜΕΝΗΣ ΜΕΡΑΣ» - « (...) μια **πρωτοφανή κρίση** στο σύστημα υγείας.» - « (...) της **έκτακτης ανάγκης προστασίας** της δημόσιας υγείας».
- Κορωνοϊός: « (...) υπό τον **φόβο** του κορωνοϊού» - «**Προελαύνει** παγκοσμίως ο κορωνοϊός – **Επί ξυρού ακμής** βρίσκεται η υφήλιος (...)» - «Κορωνοϊός:
- **Επιφυλακή** ενόψει της επιστροφής των εκδρομέων» - «**Απειλή** από τους ασυμπτωματικούς νέους» - «Αντιμέτωπη με τον "**εφιάλητη**" του δεύτερου κύματος η Ευρώπη».
- Πανδημία: « (...) μια πραγματική **τραγωδία** εξαιτίας της πανδημίας (...)»
- Lockdown: «**Φόβοι** για κυλιόμενα lockdown»

- Εξάπλωση: «**Ανησυχητική** η εξάπλωση του ιού στο βόρειο ημισφαίριο» - «(...) **Δύσκολο καλοκαίρι** φέτος, εξαιτίας της **δραματικής εξάπλωσης** της, ου σιαστικά **ανεξέλεγκτης**, πανδημίας (...)» - «**Ο μεγάλος φόβος** τώρα, σημειώνει, είναι η εξάπλωση του ιού στις νότιες περιφέρειες (...)».

Παρατηρείται εκ νέου η επικράτηση του φόβου και του άγχους, αυτή τη φορά με το σχετικό συνδυασμό και την ένταξη των όρων σε σημασιολογικό πεδίο το οποίο αφορά τη θεματική του πολέμου· μάλιστα, η θεματική αυτή φαίνεται να επικρατεί στον πανδημικό λόγο (Graig, 2020: 1026). Εκτός αυτού, η έρευνα, μέσω του Word sketch, κινήθηκε προς την ίδια κατεύθυνση, με τη διαφορά ότι προστέθηκε ένα ακόμη πεδίο, αυτό της ταχύτητας και της ανάγκης ανάληψης άμεσης δράσης (αντίστοιχα, ευθύνης από τη μεριά των αναγνωστών – πολιτών). Οι λέξεις που παρατέθηκαν παραπάνω ως παραδείγματα λειτούργησαν αυτή τη φορά ως μέρη του λόγου ή περιτριγυρίζονταν από τέτοια, καθιστώντας έτσι φανερό το είδος του περικειμένου τους. Ως εκ τούτου, ο κορωνοϊός «προελαύνει» και η πανδημία απαιτεί από τον οργανισμό μέχρι τις υγειονομικές υπηρεσίες να τον «πολεμούν». Η «εξάπλωσή» του χαρακτηρίζεται ως «ραγδαία» και «γοργή» και χρειάζεται να την «επιβραδύνουν», να την «ανακόψουν», να την «εμποδίσουν».

Συνοδεύεται, ακόμη, από την «καταπολέμηση» και τη «σφοδρότητα», δύο όρους οι οποίοι συνδέονται και δίνουν υπόσταση στην εικόνα που διαμορφώνει η καθημερινότητα που προκαλεί η πανδημία· η δύναμή της αξιολογείται ως «ανεξέλεγκτη» και επιτάσσει την «επιβολή» - και όχι απλώς σύσταση – αυστηρών μέτρων, όπως η καραντίνα. Το «καθεστώς» είναι, μάλιστα, μια λέξη που βρίσκεται εξίσου στο γλωσσικό περιβάλλον της καραντίνας και, κατά μία έννοια, μπορεί να ενδυναμώσει τη σημασία πίσω από την «επιβολή», δημιουργώντας μια αίσθηση έλλειψης εναλλακτικής λύσης, αδιέξοδου και «δραματικότητας» της κατάστασης.

Τέλος, πέραν της σύνδεσης του Keywords με τη λειτουργία concordance, αλλά και της εξαγωγής και επιλογής συγκεκριμένων λέξεων που εμφανίζονται συχνότερα, η wordlist δε χρειάστηκε να αναλυθεί μεμονωμένα. Το λογισμικό προσφέρει τη δυνατότητα της ενδο-σύνδεσης του ενός εργαλείου με το άλλο και επιτρέπει, έτσι, την παράλληλη μελέτη και πρόσβαση σε άλλες στήλες, λίστες και δεδομένα, όπως των Concordance, N-grams, Word sketch και Thesaurus.

Συνολικά, λοιπόν, επίθετα αξιολογικού χαρακτήρα όπως «δραματικός», οι μεταφορές ή οι ιδιωτισμοί («επί ξυρού ακμής», «εφιάλτης του δεύτερου κύματος»), αλλά και η έντονη παρουσία ουσιαστικών που τοποθετούνται συνδυαστικά εντός κειμένου («δραματική εξάπλωση», «ανεξέλεγκτη πανδημία», «ισχυρή έκκληση») είναι αποδεικτικά της στοχευμένης χρήσης της γλώσσας σε δημοσιογραφικό πλαίσιο· κύριος στόχος, πέραν της βασικής ενημέρωσης, είναι η μετάδοση των ειδήσεων με τρόπο που να αποτυπώνεται όσο το δυνατόν πιο άμεσα και ρητά στην κρίση των δεκτών. Η επανάληψη, μάλιστα, όρων, όπως ο φόβος και η ανησυχία (ή παραγώγων τους) ενισχύει το γεγονός αυτό, με το «ακροατήριο» να εκτίθεται σταδιακά στις πραγματικές συνθήκες της παρούσας κρίσιμης κατάστασης.

5.3. Η Εφημερίδα των Συντακτών

Όπως και με την *Καθημερινή*, έτσι και με την παρούσα εφημερίδα ακολουθήθηκε η ίδια μέθοδος επεξεργασίας των δεδομένων προς την εξαγωγή αποτελεσμάτων. Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκαν τα 150 πρώτα αποτελέσματα τόσο από την Keyword list όσο και την Wordlist, από τα οποία επιλέχθηκαν οι όροι που είναι πιθανότερο να συνοδεύονται από λέξεις με θετικό και αρνητικό πρόσημο· στο σημείο αυτό, χρειάζεται να σημειωθεί ότι, όσο ήταν δυνατόν, αποφεύχθηκαν τέτοιες στο γλωσσικό τους περιβάλλον που έφεραν καθαρά ουδέτερο πρόσημο ή συνιστούσαν ιατρική, γεωγραφική ή μαθηματική/στατιστική ορολογία (εκτός αριθμητικών στοιχείων, μερικές φορές). Τα αποτελέσματα ομοιάζουν ως ένα βαθμό με αυτά της *Καθημερινής* και έχουν ως εξής:

- κορονοϊός, covid-19, πανδημία, καραντίνα, διασωληνωμένοι, μεθ, lockdown, εμβόλιο, θνητότητα, τεστ, ιός, νοσούντες, ασυμπτωματικοί, μεταδοτικότητα,
- μάσκα, κανονικότητα, περιοριστικός, υπερμετάδοση, κρούσματα, υγεία, μέτρα, ασθενείς, νοσοκομείο, άνθρωποι.

Στη συνέχεια, βάσει πάντοτε της ίδιας στοχοθέτησης, αξιοποιήθηκε το εργαλείο Concordance, με την εν λόγω λειτουργία να αφορά αποκλειστικά το focus corpus, δηλαδή αυτούσιο το σώμα που δημιουργήθηκε από τα κείμενα της εφημερίδας. Οι ομάδες παραδειγμάτων για την κάθε λέξη περιείχαν διαφορετικό αριθμό αποτελεσμάτων, συνεπώς επιλέχθηκαν τα 50 πρώτα για τον κάθε όρο, προκειμένου να

διεξαχθεί ισομερής καταγραφή. Μερικά παραδείγματα όρων που παρουσίασαν ερευνητικό ενδιαφέρον:

Κορονοϊός

- «Στους... **πυρετώδεις ρυθμούς** του νέου κορονοϊού συνεχίζει να χορεύει σύσσωμη η υφήλιος.»
- «Τους τελευταίους δυο μήνες η ανθρωπότητα **απειλείται (...)**»
- «(...) άγνωστη **απειλή.**», «(...) **αβεβαιότητα (...)**»
- «(...) **κίνδυνοι** από την εξάπλωση (...), «(...) **ταχύτατη εξάπλωση (...)**»

Covid-19

- « **«Καλπάζει»** στην Ευρώπη ο Covid-19»
- «(...) ο **φονικός** απολογισμός του Covid-19 (...)
- «(...) πανδημία...**πανικού.**»
- «Το **φονικά** λοιμογόνο στέλεχος (...)

Πανδημία

- «(...) **ανεξέλεγκτης** πλανητικής εξάπλωσής του (...)
- «(...) εκλαμβάνεται από πολλούς ως **θανάσιμη απειλή (...)**»
- «Ένα μέτρο συνεισφοράς που επιβάλλει η **σοβαρότερη πανδημία** που αντιμετώπισε η μεταπολεμική ανθρωπότητα.»
- «(...) **«κοινή απειλή» (...)**»
- «Η οικονομική ζημιά που έχει προκαλέσει η εξάπλωση της πανδημίας θα πλήξει με **σφοδρότητα (...)**»
- «(...) **έκτακτες ανάγκες** που έχει δημιουργήσει η πανδημία του κορονοϊού (...)
- «(...) η **κανονικότητα** όπως τη γνωρίζαμε προ πανδημίας αποτελεί **παρελθόν (...)**»

Lockdown

- «(...) εγείρει **ανησυχίες** για «πολλά τοπικά lockdown». »

Εμβόλιο

- «(...) το **πολυπόθητο** εμβόλιο (...), «(...) το **πολύτιμο εμβόλιο** (...))»

Ιός

- «(...) οι μικρές ηλικίες είναι...**βόμβες διασποράς** του ιού.»

Περιοριστικός

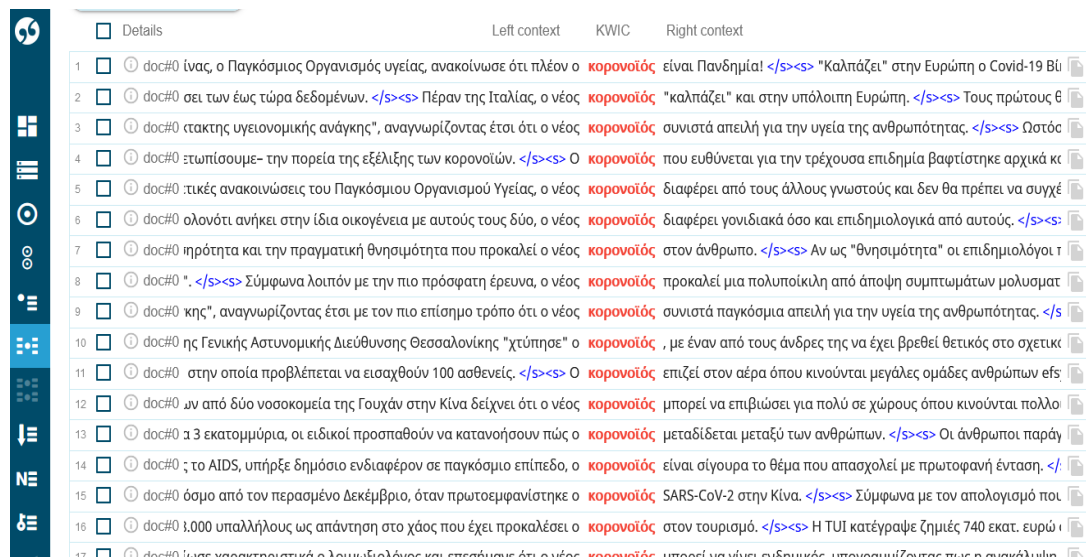
- «(...) ιδιαίτερα **επώδυνα και σκληρά** περιοριστικά μέτρα (...). «(...) **αυστηρών** περιοριστικών μέτρων (...), «(...) επιβλήθηκαν **έκτακτα** περιοριστικά μέτρα (...))»

Μέτρα

- «**έκτακτα**», «**περιοριστικά**», «**απαραίτητα**», «(...) **πολύ μεγάλη** **αυστηρότητα** (...), «**αυστηρά**», «**επώδυνα**», «**ακραία κατασταλτικά**»

Ασθενείς

- «(...) **γεμάτα αγωνία** (...) για τους ασθενείς (...))»

	Details	Left context	KWIC	Right context
1	doc#0 ίνας, ο Παγκόσμιος Οργανισμός υγείας, ανακοίνωσε ότι πλέον ο	κορονοϊός	είναι Πανδημία!	"Καλπάζει" στην Ευρώπη ο Covid-19 Βί
2	doc#0 σει των έως τώρα δεδομένων. </s><s> Πέραν της Ιταλίας, ο νέος	κορονοϊός	"καλπάζει" και στην υπόλοιπη Ευρώπη. </s><s> Τους πρώτους θ	
3	doc#0 ττακτης υγειονομικής ανάγκης", αναγνωρίζοντας έτσι ότι ο νέος	κορονοϊός	συνιστά απειλή για την υγεία της ανθρωπότητας. </s><s> Ωστό	
4	doc#0 ετωπίσουμε- την πορεία της εξέλιξης των κορονοϊών. </s><s> Ο	κορονοϊός	που ευθύνεται για την τρέχουσα επιδημία βαφτίστηκε αρχικά κ	
5	doc#0 ιτικές ανακοινώσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, ο νέος	κορονοϊός	διαφέρει από τους άλλους γνωστούς και δεν θα πρέπει να συγχέ	
6	doc#0 ολονότι ανήκει στην ίδια οικογένεια με αυτούς τους δύο, ο νέος	κορονοϊός	διαφέρει γονιδιακά όσο και επιδημιολογικά από αυτούς. </s><s>	
7	doc#0 ηρότητα και την πραγματική θνησιμότητα που προκαλεί ο νέος	κορονοϊός	στον άνθρωπο. </s><s> Αν ως "θνησιμότητα" οι επιδημιολόγοι τ	
8	doc#0 ". </s><s> Σύμφωνα λοιπόν με την πιο πρόσφατη έρευνα, ο νέος	κορονοϊός	προκαλεί μια πολυποικιλη από άποψη συμπτωμάτων μολυσμα	
9	doc#0 κης", αναγνωρίζοντας έτσι με τον πιο επίσημο τρόπο ότι ο νέος	κορονοϊός	συνιστά παγκόσμια απειλή για την υγεία της ανθρωπότητας. </s	
10	doc#0 ης Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης "χτύπησε" ο	κορονοϊός	, με έναν από τους άνδρες της να έχει βρεθεί θετικός στο σχετικ	
11	doc#0 στην οποία προβλέπεται να εισαχθούν 100 ασθενείς. </s><s> Ο	κορονοϊός	επιζεί στον αέρα όπου κινούνται μεγάλες ομάδες ανθρώπων efs	
12	doc#0 μν από δύο νοσοκομεία της Γουχάν στην Κίνα δείχνει ότι ο νέος	κορονοϊός	μπορεί να επιβιώσει για πολύ σε χώρους όπου κινούνται πολλο	
13	doc#0 α 3 εκατομμύρια, οι ειδικοί προσπαθούν να κατανοήσουν πώς ο	κορονοϊός	μεταδίδεται μεταξύ των ανθρώπων. </s><s> Οι άνθρωποι παράγ	
14	doc#0 ; το AIDS, υπήρξε δημόσιο ενδιαφέρον σε παγκόσμιο επίπεδο, ο	κορονοϊός	είναι σίγουρα το θέμα που απασχολεί με πρωτοφανή ένταση. </	
15	doc#0 όμο από τον περασμένο Δεκέμβριο, όταν πρωτοεμφανίστηκε ο	κορονοϊός	SARS-CoV-2 στην Κίνα. </s><s> Σύμφωνα με τον απολογισμό ποι	
16	doc#0 3.000 υπαλλήλους ως απάντηση στο χάος που έχει προκαλέσει ο	κορονοϊός	στον τουρισμό. </s><s> Η TUI κατέγραψε ζημίες 740 εκατ. ευρώ	
17	doc#0 ίωση γαακτοποιητικά ο λοιμωξιολόγος και επισήμανε ότι ο νέος	κορονοϊός	υποσεί να γίνει ενδημικός. υπονααιμίζοντας πως η ανακάυψη	

Εικόνα 4: Ενδεικτικός πίνακας αποτελεσμάτων του Concordance για τον όρο *κορονοϊός*

Αξιοπρόσεκτο ήταν το γεγονός πως το συγκεκριμένο σώμα κειμένων εμφάνισε προσδιοριστικούς σε ουσιαστικά όρους με θετικό πρόσημο, τα επίθετα «πολυπόθητο» και «πολύτιμο» (εμβόλιο)· παρά την πληθώρα λέξεων που ανήκουν στα πεδία που επικράτησαν και στην *Καθημερινή* και παρά την ατμόσφαιρα νευρικότητας και ανισορροπίας που δημιουργούν, η ύπαρξη σημασιών, όπως η ελπίδα και η ανυπομονησία για μια καλύτερη κανονικότητα κάνουν την εμφανή διαφορά. Ωστόσο, η ταχύτητα επέλασης του ιού επικαλύπτει κάθε σχισμή πιθανής αισιοδοξίας, με το να υπενθυμίζει πως είναι «ανεξέλεγκτη» (ας μην ξεχνάμε πως το χρονικό διάστημα που μελετάται είναι η πρώτη φάση της πανδημίας), «πυρετώδης» και «καλπάζει», αναδύοντας το «έκτακτο» όσον αφορά την αποτελεσματική και άμεση αντιμετώπισή του.

Στα άρθρα της *Εφημερίδας των Συντακτών*, η θεματική του θανάτου φαίνεται να υπερισχύει αυτήν του φόβου, με αυτούσιο τον όρο «φονικός» - «φονικά λοιμογόνος» να αποδίδει ολοκληρωτικά και απόλυτα το μήνυμα της βαρύτητας της κατάστασης. Επιπλέον, εφόσον θεωρείται η «σοβαρότερη πανδημία» για την ανθρωπότητα ακολούθως της μεταπολεμικής περιόδου, η «θανάσιμη απειλή» που συνιστά επιφέρει αισθήματα σύγχυσης και «πανικού», πράγμα το οποίο δηλώνεται εμμέσως και δια των επιθέτων που συνοδεύουν τα μέτρα - «απαραίτητα», «αυστηρά», «επώδυνα», ακραία κατασταλτικά»· βέβαια, με αυτόν τον τρόπο δίνεται περισσότερη έμφαση, για μια ακόμη φορά, στην καταστροφική φύση της πανδημίας παρά στο ότι λαμβάνονται προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία και ο ασφαλής βίος των πολιτών. Τέλος, το ότι οι μικρές ηλικίες αποτελούν «βόμβες» διασποράς αποτελεί γλωσσικό στοιχείο με στρατιωτική θεματική και ανάγεται στο ευρύτερο πολεμικό θέμα.

Ακολούθως, το Thesaurus έκανε ορατούς όρους του περιβάλλοντος των ευρημάτων ή συνώνυμους σημασιολογικά, οι οποίοι εμφανίζονται με ιδιαίτερα μεγάλη συχνότητα και, ανάλογα τους λεξιλογικούς συνδυασμούς δύνανται να δώσουν αποτελέσματα, όπως τα παρακάτω:

- Καραντίνα: περιορισμός, απομόνωση, κρίση / ασφάλεια, προστασία
- Εμβόλιο: αντίσωμα, θεραπεία, έλεγχος, στρατηγική, φάρμακο / έξαρση, θάνατος
- Πανδημία: απειλή

- Θνητότητα: απειλή
- Τεστ: απειλή
- Περιοριστικός: κατάλληλος, έκτακτος, απαραίτητος
- Υγεία: φόβος
- Μέτρα: κανόνας, στρατηγική, πολιτική, πρωτόκολλο

Παρατηρείται πως λέξεις που σχετίζονται με τις προσπάθειες περιορισμού της πανδημίας, όπως οι «καραντίνα», «περιοριστικός» και «μέτρα», συγκεντρώνουν γύρω τους αντίστοιχες, είτε ως συνώνυμες είτε που παραπέμπουν σε αυτές· μάλιστα, η ύπαρξη τόσο θετικών όσο και αρνητικών συναισθημάτων που προκαλούνται – αν και τα πρώτα σε εμφανώς λιγότερο έως και ελάχιστο βαθμό – δηλώνουν ρητά το ποσοστό σημαντικότητας της κατάστασης. Για παράδειγμα, όσον αφορά την «καραντίνα», παρά το ότι μια «κρίση» διατρέχει τον κόσμο και επιβάλλεται η εφαρμογή «περιορισμών» που οδηγούν στην «απομόνωση», απώτερος σκοπός είναι η υγειονομική διασφάλιση του κοινού καλού και η «προστασία» των πολιτών, με κάθε κόστος.

Αντίστοιχα, τα μέτρα συνιστούν ένα είδος «κανόνων», που με την κατάλληλη «στρατηγική» εφαρμογής, δρουν «κατάλληλα» και ως «απαραίτητο» μέσον για την «απειλή» της πανδημίας. Ο «έκτακτος» χαρακτήρας των μέτρων απαιτεί μια άμεση, αποτελεσματική «πολιτική», είτε αυτή ανάγεται στην ίδια την κυβέρνηση είτε στη μεταφορική χρήση της λέξης, που ενίοτε μπορεί να θυμίζει «πρωτόκολλο». Η εικόνα και έννοια της «απειλής» προκαλείται, ακόμη, από τα ποσοστά θνητότητας ή, μερικές φορές, τον αριθμό των θετικών τεστ που διενεργούνται και, στη συνέχεια, κοινοποιούνται εν δόξω. Το αίσθημα του «φόβου» που δημιουργείται λόγω της ταραχώδους καθημερινότητας και της έντασης που επικρατεί σε γενική κλίμακα έρχεται να αντισταθμιστεί με την εκκίνηση των εμβολιασμών, ενώ η λέξη «εμβόλιο» στα άρθρα περιτριγυρίζεται κυρίως από συμφραζόμενα που δημιουργούν ασφάλεια, καθησυχασμό και συγκρότηση.

Η δημιουργία «αντισωμάτων» και τα κατάλληλα «φάρμακα» παρουσιάζονται ως ελπιδοφόρα «θεραπεία», ειδικότερα σε περιπτώσεις που επανέρχονται περίοδοι «έξαρσης» ή που σημειώνονται αυξημένοι «θάνατοι»· αυτό, βέβαια, είναι μία ακόμη «στρατηγική» «ελέγχου», που αυτή τη φορά όμως δεν έχει απαραίτητα επιβεβλημένο

χαρακτήρα, αλλά την ίδια στιγμή παρακινεί και σώζει, πράγμα που το γλωσσικό περικείμενο των όρων φαίνεται να σχηματίζει και το οποίο μοιάζει να προωθεί.

Μέσω του Word Sketch, μελετήθηκε το σύνολο των λέξεων που εντοπίστηκαν εξ αρχής στην Keyword list και τη Wordlist, με μόνο μερικές εξ αυτών να λειτουργούν ως μέρη του λόγου, έτσι, ώστε να διευκολύνουν την άντληση υλικού σχετικό με την έρευνα. Η πανδημία δείχνει να «καλπάζει», είναι «απειλητική», «καταστροφική» και χρήζει άμεσης «αναχαίτισης», «αποκλιμάκωσης» και «επιβράδυνσης». Επιπρόσθετα, ακόμη και διαμέσου αυτού του εργαλείου, επιβεβαιώνεται η «αυστηρή» φύση της καραντίνας, η δυναμική της οποίας την καθιστά μέσο «επιβολής», ενώ ο σχεδόν απαγορευτικός τόνος της συγχέεται με όρους όπως το «καθεστώς». Το «εμβόλιο» παρουσιάζεται ξανά ως η μόνη λέξη που φέρει θετικό πρόσημο, χωρίς να είναι απαραίτητα θετική στον πυρήνα της και χαρακτηρίζεται ως «πολυπόθητο».

5.4. Le Monde

Πρόκειται για ημερήσια γαλλική εφημερίδα, η οποία το 2020 μέτρησε 323.000 συνδρομητές. Όσον αφορά τα δημοσιογραφικά της χαρακτηριστικά και όπως διαπιστώθηκε εντός του πλαισίου της παρούσας έρευνας, η εφημερίδα θίγει τόσο ζητήματα κοινωνικής προσέγγισης, όσο και υγειονομικής. Για παράδειγμα:

(19) «Covid-19 : que sont les tests antigéniques, validés par la Haute Autorité de santé?» - τίτλος σε άρθρο της 10ης Σεπτεμβρίου, 2020.

(20) «Covid-19 : de Paris à Marseille, les restaurateurs et gérants de bars sont en colère contre les restrictions» - τίτλος σε άρθρο της 29ης Σεπτεμβρίου, 2020.

Ταυτόχρονα, σε ορισμένα άρθρα, φαίνεται να έχει ακολουθηθεί μια τακτική γραφής, η οποία φέρει συμβουλευτικά χαρακτηριστικά και κλίνει προς το να επιχειρεί να βοηθά τους αναγνώστες-πολίτες. Τίτλοι όπως οι παρακάτω επιβεβαιώνουν την εν λόγω παρατήρηση:

(21) «Coronavirus : tirer les leçons de l'exemple allemand» - 20 Απριλίου, 2020

(22) «Covid-19: tirer les leçons de la première vague» - 23 Ιουλίου, 2020

Η τακτική-τεχνική αυτή ονομάζεται «journalisme de solutions» (δημοσιογραφία των λύσεων) (Amiel, 2017). Κατά τους Curry & Hammonds και την

έρευνά τους στο Solutions Journalism Network και Engaging News Project (2014) πάνω στη δύναμη της δημοσιογραφίας των λύσεων, είναι μια διαδικασία πληροφόρησης που βασίζεται στην έρευνα και την αξιοποίηση επιστημονικών πορισμάτων, με κύριο στόχο να προσφέρει αξιόπιστες και επαληθευμένες προτάσεις-λύσεις σε ζητήματα που αφορούν το κοινωνικό γίνεσθαι. Κατά τη μελέτη αυτήν, διαπιστώθηκε πως 755 ενήλικες Αμερικανοί αναγνώστες συνάντησαν, μεταξύ έξι άρθρων, ένα αντίστοιχης φύσεως. Ως αποτέλεσμα φάνηκε το ότι οι αναγνώστες των αντιστοιχών άρθρων αισθάνονται πιο ενημερωμένοι και σίγουροι, ενώ την ίδια στιγμή δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για το ζήτημα που αυτά θίγουν, αλλά και τις λύσεις που προτείνονται. Η έρευνα κατέληξε, επιπλέον, στο ότι μετά την ανάγνωση άρθρων λύσεων, αυξάνεται η επιθυμία τους να κοινοποιούν τα όσα έχουν διαβάσει, όπως και η διάθεσή τους να συνεχίσουν να συμβουλευόμαστε την εκάστοτε εφημερίδα προς ενημέρωσή τους.

Δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη σχετικών άρθρων μεταξύ όσων συλλέχθηκαν για τα ελληνικά σώματα κειμένων αντίστοιχα, ούτε για εκείνα της εφημερίδας *Le Figaro*.

Η πρώτη επιλογή γαλλικής εφημερίδας δεν αποτελεί εξαίρεση, όσον αφορά το πλάνο που ακολουθήθηκε για τη διερεύνηση της μελέτης και χρήσης του γλωσσικού υλικού. Ξεκινώντας, λοιπόν, από την Keyword list, αλλά και τη Wordlist, τα 150 πρώτα αποτελέσματα έδειξαν την επικράτηση ιδιαίτερα αναμενόμενων όρων, ανάμεσα σε άρθρα, συνδετικές λέξεις, ονόματα επιφανών προσώπων ή γεωγραφικούς προσδιορισμούς. Ακολουθούν, με σειρά εμφάνισής τους στο συγκεκριμένο εργαλείο της πλατφόρμας, ενώ παράλληλα τίθεται σε παρένθεση η απόδοσή τους, όπου χρειάζεται ή είναι εφικτό:

covid-19, *coronavirus* (κορονοϊός), *sars-cov-2*, *confinement* (καραντίνα), *déconfinement* (λήξη της καραντίνας), *pandémie* (πανδημία), *épidémie* (επιδημία), *couvre-feu* (απαγόρευση κυκλοφορίας), *distanciation* (αποστασιοποίηση), *vaccin* (εμβόλιο), *masque* (μάσκα), *virus* (ιός), *morts* (θάνατοι), *vaccination* (εμβολιασμός), *décès* (νεκροί), *propagation* (διάδοση - εξάπλωση), *restriction* (περιορισμός), *mortalité* (θνησιμότητα), *reconfinement* (εκ νέου καραντίνα), *infectieux* (μολυσματικός).

Ακολούθως, παρά το γεγονός ότι οι παραπάνω λέξεις φέρουν αξιοπρόσεκτη σημασία, μόνο ένας μικρός αριθμός μεταξύ αυτών παρουσίασαν όρους γύρω τους,

ενδεικτικούς των στοιχείων που προορίζονται για περαιτέρω ανάλυση και σχετικούς με το αντικείμενο της παρούσας έρευνας:

- Covid-19

«Menace vitale, le Covid-19 défie aussi la démocratie.»

«(...) la grande crainte d'une épidémie de Covid-19 en prison (...)»

- Coronavirus

«**urgence**», «**menace**», «(...) le nouveau coronavirus **attaque** les poumons (...)», «(...) la **crainte** d'une contamination rapide (...)»

- Sars-cov-2

«Les **inquiétudes** engendrées par les risques de transmission du Sars-cov-2 sont légitimes (...)»

«(...) la **lutte contre** le coronavirus Sars-cov-2 (...)»

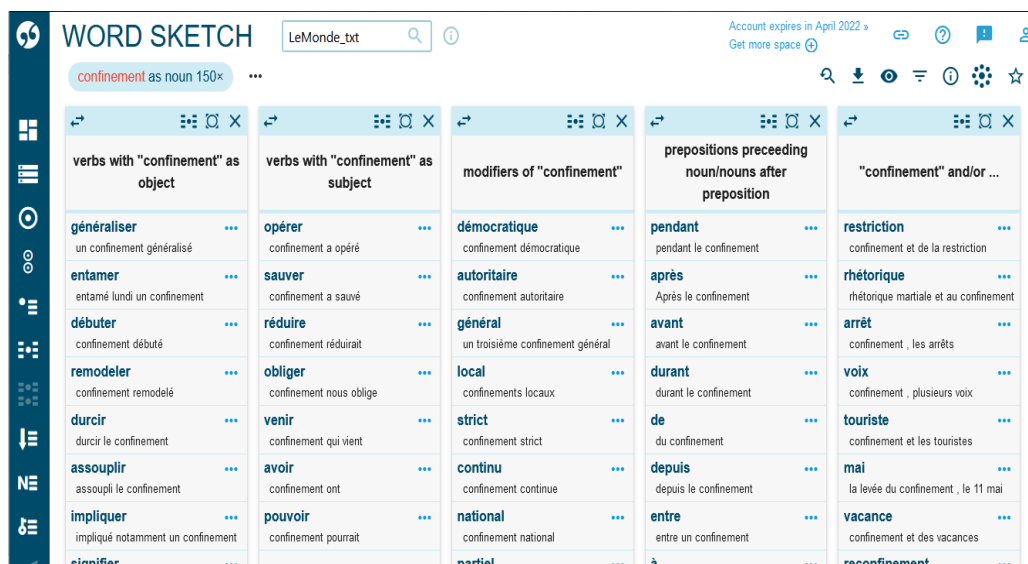
- Confinement

«**peur**», « «Une **catastrophe** sanitaire»

- Pandémie

«(...) les compagnies sont **en péril** (...)», « «(...) **se préparer au pire**» (...)»

Το περιεχόμενο του συγκειμένου των υπόλοιπων λέξεων είναι ουδέτερης συναισθηματικής απόχρωσης και δε χρήζει παραπάνω αξιολόγησης, καθώς μπορεί, ως επί το πλείστον, να αφορά στατιστικά στοιχεία ή να μην αποτελούν έμμεσα εγχειρήματα των δημοσιογράφων να «προκαλέσουν» το θυμικό του αναγνωστικού κοινού. Το αρκετά εμφανές αυτό κενό πληροφοριών που, την ίδια στιγμή, δημιουργεί κώλυμα στην προσπάθεια σύνδεσης της θεωρίας της ανάλυσης συναισθημάτων με πρακτικά παραδείγματα έρχεται να καλύψει, εν συνεχεία, το Thesaurus. Αν και, ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση, δεν έγινε συλλογή όγκου αποτελεσμάτων, η ποιοτική τους εικόνα ήταν ιδιαίτερα ικανοποιητική, αφού αναδύθηκε ένα ενδιαφέρον πλαίσιο προς την κατεύθυνση του κοινωνικού προβληματισμού. Για παράδειγμα, όπως δείχνει και η ακόλουθη εικόνα, ο όρος «confinement» εμφανίζεται στο ίδιο γλωσσικό περιβάλλον με την «crise», αφού προτείνεται – επιβάλλεται από το κράτος ως το απόλυτα αποτελεσματικό μέτρο προστασίας κατά του ιού:

Εικόνα 5: Στιγμιότυπο από το Thesaurus για τη *Le Monde* – όρος *confinement*

Επιπρόσθετα, το ίδιο συμβαίνει και με την «autorité» (εξουσία - αρχή), με την έμφαση εδώ να δίνεται πιθανότατα στο ότι οι αρχές πραγματοποιούν προσπάθειες αναχαίτισης της πανδημίας και πως το lockdown συνιστά κάτι αναπόφευκτο και επιβεβλημένο, ως μέτρο - «έσχατη λύση». Έπειτα, η «distanciation» κινείται προς παρόμοια κατεύθυνση, καθώς η «solidarité» και η «urgence» είναι οι δύο λέξεις – έννοιες, οι οποίες δηλώνουν φανερά την ανάγκη συσπείρωσης των πολιτών για την αμοιβαία, αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης. Το ίδιο φαινόμενο με την έννοια της αλληλεγγύης παρατηρήθηκε και στο περιβάλλον της «reconfinement», ενώ η «vaccination» συνδέθηκε με λέξεις όπως «lutte» και «décès», με τη θεματική του θανάτου και του πολέμου να κυριαρχεί, ενισχύοντας τα αισθήματα του άγχους, της αγωνιώδους αναμονής και της συνεχούς επιφυλακής.

Σημασιολογικό ενδιαφέρον αναδύθηκε και από το εργαλείο Word Sketch, με την εντύπωση του πεδίου της μάχης να επανακαθίσταται εμφανής και προεξέχουσα. Για παράδειγμα, οι κυριότερες δύο επίσημες ονομασίες του ιού, «Covid-19» και «Coronavirus», λειτούργησαν αρκετές φορές ως υποκείμενα σε ρήματα όπως «attaquer», «causer» και «pronoquer» και, παράλληλα, αποτέλεσαν αντικείμενα σε τέτοια, αντίστοιχης βαρύτητας - «combattre», «endiguer», «contrer» (le Sars-Cov-2).

Η παρουσία του «contre» ως προσδιορισμού είναι εξίσου έκδηλη, ως ένας ακόμη όρος που υπερτονίζει την αναγκαιότητα περιορισμού της μετάδοσης του κορονοϊού, η οποία χαρακτηρίζεται ως «massive». Προς αποτελεσματική διαχείριση

ενός ιού που αποδεικνύεται «tueur» (φονικός) και «dévastateur» για την ανθρωπότητα, τα συμφραζόμενα υποδεικνύουν ότι οι συνθήκες απαιτούν «confinement», το οποίο όμως τυγχάνει να χαρακτηρίζεται άλλες φορές «démocratique» και άλλες «autoritaire». Σε ορισμένα πλαίσια, η προκειμένη αντίθεση συνιστά αναμενόμενη αντίδραση είτε από την πλευρά των πολιτών είτε ως εξατομικευμένη άποψη δημοσιογράφων, εφόσον αυτοί οι τελευταίοι αποτελούν ταυτοχρόνως πολίτες και επαγγελματίες του λόγου, με αίσθημα χρέους έναντι του πανδημικού κύματος.

5.5. Le Figaro

Σύμφωνα με το *Europe 1*, η ημερησίας κυκλοφορίας εφημερίδα *Le Figaro* εμφανίζεται πρώτη σε κυκλοφορία στη Γαλλία, συνεπώς αναμένεται να προσφέρει φάσμα ποιοτικών αποτελεσμάτων. Μάλιστα, οι Γάλλοι αναγνώστες φαίνεται να προτιμούν την ηλεκτρονική μορφή ενημέρωσης, σε ποσοστό 68% όσον αφορά τους τίτλους του Τύπου, με το κινητό ως συσκευή προς χρήση για αυτόν τον σκοπό να προελαύνει έναντι των tablet και των υπολογιστών.¹⁰

Το γεγονός αυτό αποδεικνύει το ότι η αμεσότητα τόσο στην παροχή όσο και στη λήψη πληροφοριών συνιστά τη μέγιστη προτεραιότητα κατά την περίοδο της πανδημίας, αφού για κάθε νέο πληροφοριακό στοιχείο που γεννάται οι δημοσιογράφοι χρειάζεται να σπεύσουν για τη δημοσίευσή του και οι πολίτες για την κατανάλωσή του. Η αλληλοεξαρτώμενη σχέση δημοσιογράφου – αναγνώστη (αλληλοεξαρτώμενη, εφόσον η μία πλευρά εξασφαλίζει υλικό για την άλλη) μοιάζει να μετατρέπεται σε σχέση πωλητή – καταναλωτή, με τον δημοσιογραφικό θεσμό να καλείται να παράγει με σταθερό και παραγωγικό ρυθμό όσο το δυνατόν περισσότερα δεδομένα και τον αναγνώστη να είναι ικανός να δέχεται, να απορροφά και να αντιδρά σε εξίσου ικανοποιητικό βαθμό.

Με αφετηρία για μια ακόμη φορά τα Keyword list και Wordlist, τα 150 πρώτα αποτελέσματα εμφάνισαν όρους οι οποίοι συναντήθηκαν πρωτίστως και στη *Le Monde*, όπως: *covid-19*, *coronavirus*, *confinement*, *pandémie*, *sars-cov-2*, *déconfinement*, *épidémie*, *reconfinement*, *distanciation*, *vaccin*, *couvre-feu*, *vaccination*, *virus*, *masque*, *isolement*, *propagation*, *test*, *restriction*.

10 Πηγή: <https://www.europe1.fr/medias-tele/le-figaro-reste-le-quotidien-le-plus-lu-en-france-devant-le-parisien-et-ouest-france-4020168>

Με τη σειρά τους, τα 50 πρώτα αποτελέσματα του Concordance διακρίνονται από την αρκετά έντονη παρουσία εκφράσεων που εκδιπλώνονται στη βάση του να έλξουν την προσοχή των αναγνωστών (οι όροι των lists στο κειμενικό τους πλαίσιο φέρουν υπογράμμιση):

- «Le fièvre reste le principal élément d'**alerte** sur une possible infection au Covid-19.»
- Pandémie: «état d'**alerte**»
- Sars-CoV-2: «(...) **dans un état sévère ou franchement critique** (...)»

«Reste à savoir quelles **mauvaises surprises** le sars-cov-2 peut encore nous réserver.»

- « «**Nous sommes en guerre**» contre l'épidémie, a répété lundi soir Emmanuel Macron (...)»
- «(...) **la crainte** d'un renconfinement plane plus que jamais.»
- Vaccin: «Aujourd'hui, en France, le futur vaccin contre le Covid-19 suscite la **méfiance**.»

«Le futur vaccin suscite des **réticences**.»

- Virus : «(...) la **rapidité** de propagation du virus est **très inquiétante**.»

Παρά τον ελάχιστο αριθμό λέξεων και λεξιλογικών συνάψεων που βρέθηκαν και που μπορούν να χαρακτηριστούν ως «θετικής προδιάθεσης», η *Le Figaro* αποτελεί τη δεύτερη γαλλική εφημερίδα από αυτές που μελετώνται, η οποία φέρει τέτοιους όρους, εισάγει και τονίζει τη σημασία της αλληλεγγύης και της ενότητας κατά τη διάρκεια των δυσχερών και πυρετωδών εξελίξεων της πανδημίας. Ακολουθούν παραδείγματα που επιβεβαιώνουν τη συγκεκριμένη παρατήρηση:

(23) «L'épidémie fulgurante de Covid-19 a déclenché une autre vague, celle de la **solidarité**.»

(24) «Face au coronavirus, **les Français se serrent les coudes**.»

Στην προκειμένη περίπτωση, το εργαλείο Thesaurus δεν απεδείχθη παραγωγικό και, έτσι, δεν προέκυψαν αποτελέσματα που να σχετίζονται σημασιολογικά με αυτά που προέρχονταν από τις λεξιλογικές λίστες, προς ενίσχυση των προαναφερθέντων

διαπιστώσεων. Οι λέξεις που προέκυψαν αφορούσαν καθαρά το ιατρικό πεδίο και προέρχονταν ως επί το πλείστον από άρθρα που βρήθουν σχετικής ή τεχνικής ορολογίας, όπως: «grippe», «sondage», «variant», «vaccination», «vague», «pandémie», «maladie», «clusters», «fièvre», «problème», «taux», «symptôme», «distance», «règle», «médicament» κτλ.

Τέλος, οι λίστες του Word Sketch ανέδειξαν τη σημασία του όρου «contre», καθώς παρατηρήθηκε πως συνόδευε κάθε μονάδα, ο σημασιολογικός χαρακτήρας της οποίας συσχετιζόταν με τις διάφορες ονομασίες του ιού, ως εξής: «contre (le covid-19, le coronavirus, la pandémie, le Sars-CoV-2, l'épidémie, le virus)». Επίσης, τρεις εξ αυτών, οι «pandémie», «virus» και «propagation», λειτούργησαν αρκετές φορές ως αντικείμενα σε ρήματα που καταδεικνύουν την αναγκαιότητα αναχαίτισης του ιού, για παράδειγμα:

- (25) Endiguer (εμποδίζω-σταματώ), gérer (διαχειρίζομαι), ralentir (επιβραδύνω) la pandémie
- (26) Vaincre (νικώ), éradiquer (εξαλείφω), contracter (εξαλείφω-σβήνω) le virus
- (27) Endiguer, limiter (περιορίζω-οριοθετώ), freiner (σταματώ) la propagation (τη μετάδοση)

Ακολουθεί ενδεικτικό στιγμιότυπο οθόνης για τον όρο *virus*:

The screenshot shows the Word Sketch interface for the word 'virus'. The interface is divided into several columns, each representing a different grammatical or semantic category. The categories and their contents are as follows:

verbs with "virus" as object	verbs with "virus" as subject	modifiers of "virus"	prepositions preceding noun/nouns after preposition	prepositional phrases
<ul style="list-style-type: none"> contracter contracté le virus détecter détecter le virus éradiquer éradiquer le virus vaincre vaincu le virus débusquer débusquer le virus rencontrer rencontrera le virus relarguer relarguer le virus propager 	<ul style="list-style-type: none"> circuler où le virus circule attaquer virus s'attaquerait rentrer virus rentre continuer virus continue prendre virus ne prenant être le virus est rester virus reste faire 	<ul style="list-style-type: none"> mutant virus mutant contagieux virus contagieux respiratoire Avec les virus respiratoires habituels et les nouveau nouveau virus 	<ul style="list-style-type: none"> contre contre le virus par par le virus avec davantage « Avec les virus respiratoires habituels et de du virus à au virus 	<ul style="list-style-type: none"> "virus" à "virus" de "virus" dans "virus" sur "virus" par "virus" sans "virus" depuis "virus" chez

Εικόνα 6: Στιγμιότυπο από το Word Sketch για την *Le Figaro* – όρος *virus*

6. Ανάλυση ερευνητικών ευρημάτων

Κατά την Silva (2020, 5), «(...) η ανάλυση του λόγου γύρω από τον COVID-19 μπορεί να μας βοηθήσει να καταλάβουμε το πώς ερμηνεύεται ο ιός (...)»¹¹. Συνεπώς και ακολούθως της παράθεσης των στοιχείων που προέκυψαν από την επεξεργασία των σωμάτων κειμένων, διαπιστώνεται πως κυρίαρχο ρόλο είχαν τα μοτίβα εννοιολογικών μεταφορών. Την έννοια της θεωρίας των μεταφορών αυτών εισήγαγε ο George Lakoff το 1980, με το βιβλίο του *Metaphors We Live By*. Κατά τον κεντρικό θεματικό της άξονα, οι σκέψεις των ανθρώπων σε σχέση με το πώς αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν αφηρημένα εννοιολογικά πεδία τοποθετούνται σε ένα μεταφορικό πλαίσιο, όσον αφορά γνώση που είτε είναι ήδη γνωστή και συγκεκριμένη είτε γίνεται εύκολα κατανοητή. Ο συγγραφέας προσθέτει ότι η μεταφορά δεν είναι στη βάση της γλωσσολογίας, αλλά εννοιολογική και αφορά τη σκέψη και την πράξη (Lakoff, 1993: 3).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εγγενούς γλωσσολογικής υπόστασης των εννοιολογικών μεταφορών συνιστούν τα μοτίβα των όρων που χρησιμοποιήθηκαν για να πλαισιώσουν εκδηλώσεις της πανδημίας, έτσι όπως φαίνεται να περιγράφεται από τους δημοσιογράφους, σε αμφοτέρες τις γλώσσες. Αρχικά, το λεξιλογικό πεδίο του πολέμου λειτούργησε ως η ισχυρότερη μεταφορά, με στόχο την απεικόνιση της συγκρουσιακής κατάστασης μεταξύ του ίδιου του κορονοϊού και των πολιτών. Μάλιστα, συνοδευόταν εντός του γλωσσικού πλαισίου στο οποίο εμφανιζόταν από στοιχεία των υπολοίπων μοτίβων, διογκώνοντας, καθώς φάνηκε, την εικόνα μιας «εμπόλεμης ζώνης». Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να θεωρηθεί αρκετά αναμενόμενο, καθώς «(...) στην επικοινωνία, (...) οι μεταφορές είναι σημαντικοί ρητορικοί μηχανισμοί (...)» η αξιοποίησή τους ενισχύει την πειστικότητα, οπότε και οι πολεμικές μεταφορές λειτουργούν αντιστοίχως, με στόχο να προωθήσουν την ανάγκη άμεσης λήψης δράσης (Semino, 2020: 51). Τα «συναγερμός» - «état d'alerte» καταγράφηκαν τουλάχιστον τρεις φορές, μία στην Καθημερινή και άλλες δύο στη Le Figaro, πράγμα που ενισχύει την αίσθηση του επείγοντος καθήκοντος προς όφελος της δημόσιας υγείας. Όροι που συνθέτουν την αίσθηση του επείγοντος, όπως «urgence», «έκτακτος», «ισχυρή έκκληση» γειτνιάζουν με αφθονία λέξεων και εκφράσεων που ανήκουν στο

¹¹ «In this context, analyzing the discourses on COVID-19 may help us understand how the virus is interpreted, as well as the actions taken because of it while facing the pandemic.»

πεδίο της απειλής και του αναμενόμενου κινδύνου, όπως: «επιφυλακή», «επικίνδυνος», «επί ξυρού ακμής», «απειλή», «ανεξέλεγκτη», «δραματική εξάπλωση», «σφοδρότητα», «βόμβες διασποράς», «péril», «se préparer au pire», «(...) dans un état sèvere ou franchement critique (...)» και «rapidité inquiétante».

Ως άμεση συνέπεια των παραπάνω, τόσο στην πραγματικότητα ως επικρατούσα κατάσταση, όσο και όπως αφήνεται να δημιουργηθεί εντός των άρθρων που μελετήθηκαν, η λεγόμενη «μάχη» με τον ιό επιφέρει στους πολίτες-αναγνώστες συναισθηματικές αντιδράσεις που λαμβάνουν μορφή διαμέσου όρων που φαίνεται να επαναλαμβάνονται στα δημοσιογραφικά σώματα. Αυτές σχετίζονται με το πεδίο του φόβου και του άγχους, εκδηλώσεις ιδιαίτερα αναμενόμενες, καθώς προκύπτουν από το θυμικό που βρίσκεται εν συγχύσει. Τέτοιες παρουσιάζονται είτε αυτούσιες είτε υποδηλώνοντας τα αντίστοιχα συναισθήματα, όπως: «méfiance», «réticences», «peur», «crainte», «inquiétude(s)», « (μεγάλος) φόβος», «ανησυχίες», «πανικός», «αγωνία», αλλά και λεξιλογικές ομάδες που συνδέονται σχετικά - «επώδυνα» ή «ακραία κατασταλτικά μέτρα», «εφιάλτης», «έλλειψη αισιοδοξίας».

Στο σημείο αυτό, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η μεταφορά δεν συνιστά απλό σχήμα λόγου. Επίσης, συχνά απαιτεί μια καλή αντίληψη της κυριολεκτικής διάστασης της γλώσσας, προκειμένου να επιτευχθεί η κατανόησή της (Χόρνεμπερ, 2018: 16). Για παράδειγμα, ο δυνάμει αρνητικός αντίκτυπος της μεταφοράς του πολέμου για την Covid-19 είναι αρκετά εύκολα αντιληπτός. Από την άλλη πλευρά, ένας δυνάμει θετικός αντίκτυπος αυτής θα μπορούσε να αφορά την ευαισθητοποίηση των πολιτών, ως προς την αντιμετώπιση της κατάστασης (Isaacs & Priesz, 2021: 6). Η επικράτηση των αρνητικά φορτισμένων μεταφορών, παρά το γεγονός ότι μπορεί να θεωρηθεί λογική εξέλιξη ή πτυχή της παρούσας μελέτης, επιφορτίζει το σύνολο των σωμάτων κειμένων καθ'αυτό και επιτρέπει μόνο σε ορισμένους όρους με θετικό ή δυνάμει θετικό πρόσημο-όπως αυτοί αναφέρθηκαν σε παραπάνω ενότητες- να δημιουργήσουν ένα πεδίο ελπίδας για την ανθρώπινη κανονικότητα, αλλά και καλλιέργειας της αίσθησης αλληλεγγύης.

6.1. Παρατηρήσεις και κωλύματα

Όπως προέκυψε, τόσο κατά την ερευνητική διαδικασία, όσο και κατά την εξαγωγή αποτελεσμάτων, ορισμένα εγχειρήματα είτε δεν απέδωσαν είτε απέδωσαν σε διαφορετικό βαθμό, εμφανίζοντας μικρότερο αριθμό ευρημάτων. Για παράδειγμα, τα εργαλεία Thesaurus και Word Sketch δεν επέτρεπαν την επεξεργασία όρων, όταν

επρόκειτο για τη μελέτη των ελληνικών σωμάτων· μέχρι στιγμής, δεν υπάρχει εξήγηση σχετικά ή κάποιος τρόπος επίλυσης. Πιθανότατα, εφόσον ως γλώσσα των δύο πρώτων σωμάτων τέθηκαν τα ελληνικά, δεν επιτυγχάνεται αναγνώριση λατινικών χαρακτήρων. Επιπρόσθετα, λόγω του όγκου των άρθρων και του ότι βασικό εργαλείο επεξεργασίας τους ήταν το Sketch Engine με χαρακτήρα και λειτουργικότητα αμιγώς τεχνικά, δεν ήταν πάντα εφικτή η ενδεδειγμένη έρευνα στο κυρίως μέρος του καθενός από αυτά· τις περισσότερες φορές, οι τίτλοι, μελετημένοι χειρωνακτικά, ήταν ιδιαίτερα ενδεικτικοί των περιεχομένων τους, ενώ η σύλληψη, κατανόηση, αξιολόγηση και σύγκρισή τους κατέστησαν δυνατές μέσω των εργαλείων της πλατφόρμας, πάντα σε σχέση με το προηγούμενο ή το επόμενο συγκείμενό τους.

6.2. Ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας

Σύμφωνα με έρευνα που αφορά την πρώτη φάση της πανδημίας κατά το 2020 (Thome et al, 2020: 517), χώρες της δυτικής Ευρώπης όπως η Ιταλία, η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, Η Γαλλία, η Γερμανία, το Βέλγιο και η Ολλανδία ήταν οι πρώτες που ήρθαν αντιμέτωπες με τις δυσχερείς συνθήκες της πανδημίας και επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από αυτήν. Προκειμένου να αναχαιτιστεί το αμεσότερο δυνατόν ο νέος αυτός υγειονομικός κίνδυνος, οι κυβερνήσεις κλήθηκαν να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν μια σειρά μέτρων, με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας, όπως οι κοινωνικές αποστάσεις, οι απαγορεύσεις κυκλοφορίας και το lockdown-γενικό κλείσιμο επιχειρήσεων και αναστολή της πλειοψηφίας των καθημερινών δραστηριοτήτων.

Η αναγκαστική και, πολλές φορές, παρατεταμένη φύση των μέτρων αυτών ξεκίνησε να επιφέρει συνέπειες στην ψυχική υγεία των πολιτών. Κατά τα δεδομένα που προέκυψαν από την εν λόγω έρευνα, όσον αφορά τους Ευρωπαίους πολίτες, εν γένει, τα μέτρα για τον κορονοϊό επέφεραν ως ένα σημείο αυξημένο άγχος, ενώ συνθήκες όπως η απομόνωση και η αποχή από συχνές κοινωνικές επαφές ευνόησαν καταστάσεις όπως η αυτοκτονία, η κατάθλιψη και η ενδοοικογενειακή βία. Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκε ένα είδος έντονου φόβου όσον αφορά την περίπτωση μόλυνσης, είτε εμφάνιζαν συμπτώματα που θα μπο-ρούσαν να συσχετιστούν με τη νόσο είτε στη σκέψη του να είναι οι ίδιοι ασυμπτωματικοί φορείς. Κατά συνέπεια, εμφάνισαν μεγάλη συχνότητα περιστατικά νοσοφοβίας και υποχονδρίας. Όπως είναι αναμενόμενο, η κατάσταση του εγκλεισμού, σε συνδυασμό με τους προαναφερθέντες παράγοντες, επιδείνωσαν ψυχολογικές καταστάσεις στις οποίες άτομα μπορεί ήδη να είχαν περιέλθει ή να ήταν ήδη ασθενείς, όπως οι εμμονικές συμπεριφορές, η κατάθλιψη και

μια μόνιμη κατάσταση άγχους και φοβίας σε σχέση με τις πιθανότητες μόλυνσης. Τα αισθήματα αγωνίας παρουσίασαν, με τη σειρά τους, έντονη αύξηση, ενώ ενισχύθηκε η εμμονή με τη συνεχή καθαριότητα. Επιπρόσθετα, εμφανής ήταν και ο προβληματισμός ότι τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης έφεραν τα αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα, δηλαδή παρά την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων δικτύωσης, οι κοινωνικές συναναστροφές αντικαταστάθηκαν από την πλήρη απομόνωση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μιας νέας έρευνας που αφορά την ελληνική δημόσια υγεία, συγκεκριμένα τη σχέση της με τη δημόσια ψυχική υγεία κατά την πανδημική περίοδο, «μέτρια έως πολύ υψηλά επίπεδα κατάθλιψης αναφέρει το 28,6% των συμμετεχόντων, μέτρια έως πολύ υψηλά επίπεδα άγχους το 24,1% και μέτρια έως πολύ υψηλά επίπεδα στρες το 21,7%» (Διονυσακοπούλου, 2021: 5). Στη Γαλλία, αντίστοιχα, έπειτα από συλλογή δεδομένων από μια συγκεκριμένη μερίδα πολιτών, τα αποτελέσματα ήταν παρόμοια: αυτή τη φορά, η μελέτη αφορά τις πρώτες οκτώ εβδομάδες της καραντίνας, κατά τις οποίες πάνω από 6545 ερωτηθέντες απάντησαν πως, σε ποσοστό 22%, επηρεάστηκε η κατάσταση της ψυχικής τους υγείας σε έντονο βαθμό (Traber et al., 2020: 632).

Η επιβάρυνση της ψυχικής υγείας είναι δυνατόν να επιδεινωθεί και από την παραπληροφόρηση που υφίσταται παράλληλα της έγκυρης πληροφόρησης με κάθε εμφάνιση γεγονότων που διαταράσσουν την ομαλότητα του κοινωνικού συνόλου. Όσον αφορά την Ελλάδα, τουλάχιστον κατά την αρχική φάση της πανδημίας, οι πολίτες δεν φάνηκε να επηρεάζονται ή να ακολουθούν επίπλαστες συνωμοσιολογικές θεωρίες (Bamias et al, 2020: 1147). Το κύριο κώλυμα στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εξάλειψη του φαινομένου αυτού συνιστά η έλλειψη μέτρων προκαταρκτικού ελέγχου, με στόχο την πρόληψή του, όπως και η ανικανότητα – προς το παρόν – επικράτησης των τυχόν διορθώσεων και διαψεύσεων από επίσημους και έγκυρους φορείς.

Η εν λόγω τάση ικανοποιεί, από τη μια πλευρά, την ανάγκη απευθείας πληροφόρησης λόγω της επικρατούσας αβεβαιότητας, όμως, από την άλλη, θα μπορούσε να αποδειχθεί καταστροφική και επικίνδυνη, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια περιόδων κρίσεως όπου ο όγκος του γλωσσικού-οπτικοακουστικού περιεχομένου διαχέεται μαζικά. Όσον αφορά, βέβαια, δημοσιογραφικά πεδία παραγωγής ειδήσεων, όπως ο Τύπος και ως επί το πλείστον τις εφημερίδες ευρύτερης κυκλοφορίας, όπως είναι στην προκειμένη περίπτωση *Η Καθημερινή* και η *Le Monde*, η παραπληροφόρηση αποφεύγεται, καθώς επιδιώκεται η παράθεση στοιχείων, πολλές φορές και οι ίδιες οι επίσημες πηγές, με τέτοιον τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η επαλήθευσή τους. Η

παρουσία, επιπρόσθετα, άρθρων που φέρουν εξειδικευμένες επιστημονικές πληροφορίες επαληθεύει το γεγονός αυτό, παρά το ότι η δημοσιογραφία της επιστήμης εν γένει υφίσταται αναδιαμορφώσεις (Τζόβολος, 2021: 17).

6.3. Ψυχοκοινωνική σημασία της χρήσης της γλώσσας

Βάσει, λοιπόν, της καταγραφής των αποτελεσμάτων μέχρι στιγμής, θα μπορούσε κανείς να πει πως έχει ισχύ το επιχείρημα του Honigsbaum (2019:19) ότι «(...) τίποτα δεν πουλάει περισσότερο από τον φόβο»· αυτό ενισχύεται κι από το ότι «οι ειδήσεις σήμερα μοιάζουν εξωτικές και επιτηδευμένα εντυπωσιακές σε σύγκριση με τις ειδήσεις της περασμένης δεκαετίας ή εικοσαετίας» (Μούλιου, 2015: 34). Οι ευφημισμοί, συνήθως χρήση των οποίων γίνεται κυρίως από πολιτικά πρόσωπα, δίνουν τη θέση τους σε στείρα, αρνητικά συναισθήματα που παρουσιάζονται όπως ακριβώς δημιουργούνται και δεν επιδιώκουν να κρύψουν πτυχές της πανδημίας, αλλά να επιβληθούν με σφοδρή δυναμική στο λόγο (τόσο το γραπτό, όσο και την ανθρώπινη κρίση). Παρ' όλο που, συνήθως, τα οπτικοακουστικά μέσα είναι αυτά τα οποία, εφόσον μεταδίδουν το ερέθισμα πιο άμεσα και αφιltrάριστα, ασκούν αποτελεσματικότερα και γρηγορότερα επιρροή, η κυριαρχία ως έννοια και ως επικοινωνιακή πρακτική ανήκει στις λέξεις (που παρουσιάζονται γραπτώς) και την πολυδιάστατη αξιοποίησή τους. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται κι από τα λεγόμενα του Bourdieu (1998)· ότι δηλαδή το να ονομάζουμε κάτι και να χρησιμοποιούμε σχετικές λέξεις για να το περιγράψουμε ή να το προσδιορίσουμε σημαίνει ότι το καθιστούμε ορατό, το δημιουργούμε και το φέρνουμε στο φως της ύπαρξης¹² (Tévanian, 2010: 46).

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αποτελούν την πυξίδα του κοινού εν μέσω της πανδημικής κρίσης και, εύλογα, αναμένεται να το (ανα)κατευθύνουν, προκειμένου να επιτευχθεί μια κατάσταση πνευματικής εξισορρόπησης ταυτόχρονα με την πρόσληψη ειδήσεων. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την ύπαρξη μιας σχέσης κυριαρχίας και ενός είδους «υπακοής», αλλά και τη ισχύ των Μέσων στη διαδικασία διαμόρφωσης αντιλήψεων, λήψης αποφάσεων και ψυχοπνευματικής αυτοδιαχείρισης από την πλευρά του κόσμου. Η σχέση μεταξύ γλώσσας και ιδεών-ιδεολογίας ή υιοθέτησής τους προσφέρει ερευνητικά το χώρο αποδόμησης των δημοσιογραφικών κειμένων, έτσι ώστε να διαπιστωθούν η φύση και η δύναμη της επικράτησης αυτής.

12 «Nommer, on le sait, c'est faire voir, c'est créer, porter à l'existence.»

Πιθανότατα, επιδιώκεται να χτιστεί μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης, η οποία εδώ δεν συλλαμβάνεται ως κοινωνική νόρμα που εκδηλώνεται με καταναγκαστικό χαρακτήρα έναντι κάποιων προσώπων ή θεσμών· είναι, αντιθέτως, ένα είδος συναισθήματος, από τον άνθρωπο εξατομικευμένα ως μέρος του κοινωνικού συνόλου προς το σύνολο αυτό και αντίστροφα, το οποίο αυξάνεται όσο διογκώνεται και το σύνολο χάρη στην αίσθηση της ασφάλειας και της ομαδικότητας που προκύπτει. Ακριβέστερα, επιτρέπει την αλληλεγγύη, τη συνεργασία και τη δόμηση σχέσεων και, στην περίπτωση του δούναι και λαβείν των πληροφοριών μεταξύ δημοσιογράφων - πομπών και πολιτών – δεκτών, μπορεί να προσφέρει ερεθίσματα τόσο στη μία πλευρά όσο και στην άλλη.

Η επιρροή των ΜΜΕ στους πολίτες φαίνεται να υπερισχύει, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από την έκφραση «4^η εξουσία», μετά τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική. Παράλληλα, βέβαια, εξυπηρετείται «το δικαίωμα των πολιτών στην αξιόπιστη, αντικειμενική και πολύπλευρη πληροφόρηση» (Κωνσταντάρας, 2011). Ωστόσο, θεμελιώδη τροφή για αυτού του είδους τη διαμόρφωση και τον προσανατολισμό της πραγματικότητας αποτελεί η ύπαρξη του κοινού, η οποία, στις διάφορες πτυχές της, παρέχει, ανάλογα τη θεματική και τις καταστάσεις, το κατάλληλο υπόβαθρο για περαιτέρω εκδίπλωση της δημοσιογραφικής δραστηριότητας.

Ως άμεση συνέπεια της επεξεργασίας και σύλληψης των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθίσταται έκδηλο το ότι φαίνεται να δημιουργήθηκαν, από αμφότερες τις δημοσιογραφικές πλευρές (γαλλική και ελληνική), εικονικά περιβάλλοντα ανάπτυξης συναισθημάτων, με κύρια στοχοθέτηση τη δημιουργία μιας αίσθησης περαιτέρω προβληματισμού. Τα οπτικά ερεθίσματα που εκπέμπει η προσανατολισμένη χρήση των λέξεων και των γλωσσικών εκφράσεων εισάγουν τον αναγνώστη-πολίτη σε μια αντίστοιχη διαδικασία, η οποία στηρίζεται στη συνειδητή και υποσυνείδητη κρίση και πνευματική διεργασία των αντίστοιχων συναισθημάτων που του παρουσιάστηκαν, αλλά και που του δημιουργήθηκαν. Πιθανότατα, πρόκειται και για μια προσωπική, από πλευράς του εκάστοτε δημοσιογράφου, έκφραση και μορφή αντίδρασης έναντι της επικρατούσας κατάστασης, που τυγχάνει να αναζητά πεδίο ταύτισης στο κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Η εν λόγω σχέση των δύο συμβαλλόντων σε αυτήν την άτυπη σύμβαση θα μπορούσε να θυμίζει και εκείνη μεταξύ του διαφημιστή και του καταναλωτή. Το διάβασμα του Τύπου είναι τόσο αναπόφευκτο όσο και η θέαση ή η ακρόαση ενός

διαφημιστικού σποτ ή λεζάντας. Η υποβόσκουσα οικειότητα που δημιουργείται και καλλιεργείται διατρέχεται από τον ίδιο στόχο, δηλαδή τη μετάδοση του εκάστοτε μηνύματος και την αποτύπωσή του στη μνήμη του δέκτη – στην περίπτωση της διαφήμισης, για να προταθούν κάποια προϊόντα με ελκυστικό τρόπο στον υποψήφιο αγοραστή (Παναγιωτίδου & Παππά, 2006: 5). Κύρια διαφορά μεταξύ των δύο κλάδων είναι το ότι, στην περίπτωση του διαφημιστικού, επιστρατεύονται τρόποι για την πρόκληση θετικών συναισθημάτων, προκαλώντας ως επί το πλείστον το ενδιαφέρον, προσελκύοντας την προσοχή με ευχάριστες εικόνες, βίντεο, χρωματιστές γραμματοσειρές και σχήματα. Από την άλλη, κατά την έκφραση μιας δημοσιογραφικής είδησης, ενώ χρησιμοποιούνται σχετικά παρόμοια εργαλεία, τα αποτελέσματα, είτε επί χαρτιού είτε επί οθόνης, χαρακτηρίζονται από έντονα μαύρα γράμματα (κυρίως στους τίτλους) και πρόταξη φορτισμένων λέξεων με αλλαγή της συνηθισμένης σύνταξης από Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο σε Αντικείμενο/Κατηγορούμενο – Ρήμα – Υποκείμενο ή Ρήμα – Αντικείμενο/Κατηγορούμενο - Υποκείμενο:

(28) **«Για την προστασία από τη μόλυνση οι μάσκες αντι-Covid δεν επαρκούν!»** - Η Εφημερίδα των Συντακτών, 7 Σεπτεμβρίου 2020, τίτλος άρθρου

(29) **«Φέρνει και κορονοϊό το τουριστικό συνάλλαγμα»** - Η Εφημερίδα των Συντακτών, 11 Ιουνίου 2020, τίτλος άρθρου

Επιπλέον, η παραγωγή και προώθηση προϊόντων με μαζικό τρόπο προσομοιάζει στη διαδικασία που ακολουθείται από τα ΜΜΕ· η καταναλωτική συμπεριφορά επηρεάζεται, σε μεγάλο ποσοστό, με τον ίδιο τρόπο που επηρεάζεται μαζικά και το κοινό με την κυκλοφορία κάθε νέας είδησης. Μάλιστα, εφόσον το κοινό δεν αποτελείται από «απλούς πολίτες» αλλά από επαγγελματίες κάθε είδους, οι ίδιοι επηρεάζονται ή σχετίζονται άμεσα με τα νέα δεδομένα που προκύπτουν (π.χ. το υγειονομικό προσωπικό) λόγω και της κοινωνικής αλυσίδας, μέρος της οποίας συνιστά ο εκάστοτε εργαζόμενος. Η πραγματικότητα, λοιπόν, που παρουσιάζεται από τα Μέσα «κατασκευάζεται» βάσει ήδη υπαρχόντων κοινωνικών προτύπων και διαμορφώνεται χάριν αυτής της σχέσης.

7. Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψιν τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, οι ελληνικές εφημερίδες παρουσιάζονται αρκετά συναισθηματικά «φορτισμένες». Φαίνεται να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην καταστροφική πλευρά της πανδημίας, σε σημείο που να θυμίζει τελεολογικό αδιέξοδο. Τα θετικά συναισθήματα εκλείπουν και το κενό πεδίο τους επιτρέπει σε ιδιωματισμούς και σε λεκτικές επαναλήψεις να δημιουργήσουν μια εντύπωση «συμφοράς» και στάσης αδυναμίας έναντι της ανόρθωσης αυτού του υγειονομικού «εχθρού».

Αντιθέτως, οι γαλλικές εφημερίδες, παρόλο που φέρουν εξίσου συναισθήματα με άξονα την ανησυχία και το χάος, σκιαγραφούν επίσης το μοτίβο της αλληλεγγύης, με λεξιλογικά πεδία που σχετίζονται άμεσα με αυτήν, αλλά και του κοινού – περί αλληλοστήριξης και ελπίδας – αισθήματος. Οι ιδιωματισμοί, εν προκειμένω, δεν έχουν χρησιμοποιηθεί αισθητά και τα άρθρα καθεαυτά προσανατολίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο προς τη λεπτομερή ενημέρωση, την παράθεση διαγγελμάτων και αποφάσεων του πρωθυπουργού Emmanuel Macron, την καθιερωμένη ημερήσια ενημέρωση, στατιστικούς πίνακες, οδηγίες σχετικά με την καραντίνα, την αγορά ή την απαγόρευση κυκλοφορίας. Ακόμη, η παρουσία της Αφρικής είναι έντονη, καθώς σχετικές πληροφορίες στη στήλη για τον κορονοϊό αφορούν άμεσα άτομα με αντίστοιχη καταγωγή που κατοικούν μόνιμα στη γαλλική επικράτεια, αλλά και που είναι ανάγκη να πληροφορηθούν επί της εξέλιξης της κατάστασης στις χώρες όπου ζουν μέλη των οικογενειών τους, λ.χ.:

Τίτλοι σε άρθρα της *Le Monde*

(30) Μάρτιος 2020:

«En Afrique, le Covid-19 nourrit une vague d'exode urbain»

«Coronavirus : l'OMS appelle l'Afrique à « se réveiller » face à la pandémie»

«Coronavirus : les pays africains multiplient les mesures bien plus précocement que l'Europe»

(31) Απρίλιος 2020:

«Coronavirus : menace sur l'oxygène hospitalier dans les pays les plus pauvres d'Afrique»

(32) **Μάιος 2020:**

«L’Afrique a besoin de tests de dépistage du Covid-19»

(33) **Ιούλιος 2020:**

«Ce qui change avec la fin de l’état d’urgence sanitaire - Prolongation en Guyane et à Mayotte»

Τίτλοι σε άρθρα της *Le Figaro*

(34) «Coronavirus: 26 morts en 24h, circulation «particulièrement préoccupante» en Guyane»

Ο αριθμός των άρθρων που έφεραν αντίστοιχους τίτλους είναι μεγαλύτερος, ιδίως στις στήλες της *Le Monde* (όχι τόσο σε αυτές της *Le Figaro*), δεν παρατέθηκαν όμως ως επιπλέον παραδείγματα, καθώς δεν ανήκαν στα σώματα κειμένων που επιλέχθηκαν και μελετήθηκαν. Όπως παρατηρήθηκε κυρίως στα κείμενα της *Le Monde*, πολλά εξ αυτών ανήκαν στην κατηγορία «destinés aux abonnés», συνεπώς ορισμένος όγκος πληροφοριακών δεδομένων δεν ήταν δυνατό να αξιοποιηθεί. Αν λάβουμε υπόψιν και τη θεωρία των Sapir-Whorf, βάσει της οποίας οι ομιλητές και χρήστες διαφορετικών γλωσσών έχουν και αντίστοιχα διαφορετική αντίληψη και κατανόηση της πραγματικότητάς τους¹³, θα μπορούσε να θεωρηθεί πως τα παραπάνω ευρήματα έχουν αληθινή βάση ως ένα βαθμό.

Κοινό σημείο των άρθρων σε αμφότερες τις γλώσσες συνιστά η κοινή σημασία των όρων, ειδικότερα όσων φανερά επικρατούν, όπως:

- «φόβος – peur / crainte», «ανησυχία - inquiétude»
- το λεκτικό πεδίο του πολέμου ως: «μάχη - lutte», «απειλή - menace», «συναγερμός – état d’alerte», «καταστροφή - catastrophe»
- οι λέξεις που καταδεικνύουν την ανάγκη επιβράδυνσης της πανδημίας, όπως «επιβραδύνω – ralentir / freiner», «περιορίζω - limiter», «έκτακτος - urgence», «κίνδυνος - péril», «αναχαίτιση - endiguer».

Σε κάθε περίπτωση, η υπερίσχυση των αρνητικά φορτισμένων όρων έναντι των θετικών, καθώς και η ίδια η μεταβλητότητα της πραγματικότητας, με έντονο το στοιχείο της απαισιοδοξίας και του δράματος, δεν μπορεί να καλλιεργεί στο κοινό μια

13 <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100441546>

αίσθηση ασφάλειας και ελπιδοφόρων καταστάσεων, ή, γενικότερα, προοπτικές βελτίωσης τους στο εγγύς μέλλον. Η ατμόσφαιρα αυτή τροφοδοτείται από το λεξιλογικό πεδίο του **πολέμου** (μάχη, (θανάσιμη) απειλή, στρατηγική, συναγερμός, επιφυλακή, πολεμώ, αναχαίτιση, lutte, menace, (corona) attaque, combattre, vaincre, guerre), το οποίο γίνεται αντιληπτό και στις δύο γλώσσες, σε συνδυασμό με αυτά του **άγχους** (φόβος, αβεβαιότητα, πανικός, ανησυχητικός, peur, crainte, état d'alerte, inquiétude) και της **ταχύτητας** (προελαύνω, έκτακτος, γοργός, ραγδαίος, πυρετώδης, ανεξέλεγκτος, καλπάζω, urgence, propagation massive, freiner). Φαίνεται πως όσο λιγότερα δεδομένα έρχονται στο φως για κάτι τόσο ανεξέλεγκτο, τουλάχιστον σε αρχικό στάδιο, πρωτόγνωρο και σφοδρό, όπως μια πανδημία, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες ο κόσμος να έρθει αντιμέτωπος με τον πανικό, την αγωνία και την απελπισία. *«Όπως και άλλα συναισθήματα, ο φόβος είναι μεταδοτικός και μπορεί να εξαπλωθεί γρήγορα.»* (Wahl-Jorgensen, 2020)¹⁴ Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με το ότι η δημοσιογραφική κάλυψη σε ικανοποιητική συχνότητα και με πληροφοριακή συνοχή και συνεκτικότητα καλείται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εξισορρόπηση του δημοσίου (συν)αισθήματος και γνώμης, παρά να προκαλέσει τυχόν περαιτέρω σύγχυση ή να ενισχύσει την πιθανή αίσθηση ανικανότητας των πολιτών έναντι του covid-19. Ο φόβος δύναται να διογκώσει αυτό το σύνολο συναισθημάτων, παρ'όλο που αυτό που επιδιώκεται υπό κανονικές συνθήκες είναι να εξαιρεθεί ως συναίσθημα, χάρη στην ασφάλεια του ιατρικού προσωπικού, της ακριβούς δημοσιογραφικής πληροφόρησης και των διαγγεμάτων των ανώτερων, αρμόδιων πολιτικών προσώπων.

Κάτι, λοιπόν, στο οποίο έριξε φως η πανδημία του κορονοϊού είναι η *«ανάγκη κριτικής ανάλυσης της γλώσσας σε περιόδους κρίσης και η ανάγκη για μια νέα σειρά μεταφορών που θα ξανασκεφτούν τον τρόπο προσέγγισης της ασθένειας, της νόσου και του θανάτου»* (Fotherby, 2020: 2)¹⁵. Η έννοια της εμπιστοσύνης – του κοινού δέκτη έναντι των δημοσιογράφων-μεταδοτών - ενδέχεται να «σπάει» και να *«προβληματοποιείται (...) όταν η κοινωνική συνοχή πάει να θεωρείται δεδομένη»* (Δεμερτζής, 2015: 40). Κατά άμεση συνέπεια, η τακτική της συνεχούς, εικοσιτετράωρης ενημέρωσης δε βοηθά στο να εκπληρώνεται ο υγιής στόχος που

14 « Like other emotions, fear is contagious and can spread swiftly. »

15 «What this pandemic has revealed is the need for critical analysis of language in times of crisis, and the need for a new suite of metaphors to reconceptualise how we approach disease, illness and death.»

αφορά στην καλύτερη διαχείριση των αντιδράσεων του κόσμου στα πλαίσια του κοινού αισθήματος. Η πληροφοριοδημία (infodemic), όρος που εισήχθη από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ)¹⁶- (The Lancet Infectious Diseases, 2020), συνέβαλε στην αίσθηση αυτή, με την υπερχειλίση των πληροφοριών γύρω από την πανδημία να επιφέρει κοινωνική σύγχυση και την πρόκληση περαιτέρω αντίστοιχων συναισθημάτων. Αντίθετα:

«Το δημόσιο συμφέρον εξυπηρετείται καλύτερα από μια προσέγγιση που αναγνωρίζει τη μοναδική και άνευ προηγουμένου πρόκληση που αντιμετωπίζουμε όλοι στην αντιμετώπιση αυτού του ιού και την ανάγκη κατανόησης της πολυπλοκότητας μιας συνεχώς μεταβαλλόμενης κατάστασης.»¹⁷»

(Niblock, 2020: 4)

Κλείνοντας την παρούσα εργασία και ακολούθως της τελικής παράθεσης των αποτελεσμάτων, η έρευνα θα μπορούσε να ανοίξει ένα διαφορετικό πεδίο μελέτης, προσφερόμενο προς περαιτέρω αξιοποίηση. Συγκεκριμένα, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να αναπτυχθεί τεχνικά η λειτουργία του Word Sketch Difference, έτσι ώστε να διευκολύνεται η αντιπαραβολή όρων μεταξύ σωμάτων κειμένων διαφορετικών γλωσσών. Παράλληλα, η Keyword list προσφέρει πληθώρα γαλλικών και ελληνικών όρων σε μορφή λίστας, οι οποίοι θα μπορούσαν να μελετηθούν διαμέσου διαφορετικού πρίσματος, σε περίπτωση αντιπαραβολικής μεταφραστικής έρευνας.

Ακόμη, η διαδικασία εντοπισμού και κατηγοριοποίησης των τίτλων μέσω του Sketch Engine θα είχε μεγάλη χρησιμότητα σε περίπτωση διεξαγωγής έρευνας που σχετίζεται με σύγκριση σημασιολογικών αποχρώσεων, έτσι ώστε να μελετηθεί μια άλλη διάσταση του δημοσιογραφικού λόγου. Επιπλέον, η ανάγκη συνδρομής στις γαλλικές εφημερίδες περιόρισε τον αριθμό των άρθρων που θα μπορούσαν να συλλεχθούν· παρ' όλα αυτά, ένα θέμα προς διερεύνηση θα ήταν η πιθανότητα να επιλεχθούν αποκλειστικά αυτά μεμονωμένα, έτσι ώστε να εξεταστούν οι λόγοι για τους

16 Πηγή: https://www.who.int/health-topics/infodemic#tab=tab_1

17 «The public interest is better served by an approach which acknowledges the unique and unprecedented challenge we all face in tackling this virus and the need to understand the complexity of an ever-changing situation.»

οποίους κάποια εξ αυτών «κλειδώνουν» το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου τους από το ευρύ κοινό.

Η θεματική, επίσης, της παραπληροφόρησης χρήζει μεγάλης σημασίας, καθώς σχετίζεται άμεσα με τις υγειονομικές προβλέψεις των κρατών, οπότε και η σύγκριση αντίστοιχων δεδομένων από τις δύο χώρες θα αποτελούσε επικοινωνιακή αντιπαραβολή. Κατά τον Lewis (2020: 681-682), δίνεται μια ευκαιρία επανεξέτασης βασικών θεμάτων στον κόσμο σε διάφορους τομείς, αλλά και αυτών που αφορούν τη δημοσιογραφική του πλευρά: από την άποψη, λοιπόν, της κοινωνιογλωσσολογίας και του βαθμού στον οποίο ο δημοσιογραφικός λόγος συνδέεται με αυτό το επιστημονικό πεδίο, μια πιθανή ματιά στην υποβόσκουσα πολιτική γραμμή των εφημερίδων θα παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον: τόσο οι γαλλικές όσο και οι ελληνικές, θα προσέφεραν νέα δεδομένα προς μελέτη από μια άποψη που θα συνδύαζε αμφότερες την γραφή των εμπλεκόμενων παραγόντων, ενώ παράλληλα θα σκιαγραφούσε το είδος του κοινού, τις πεποιθήσεις του αλλά και τις αναγνωστικές του ανάγκες. Τέλος, συγκριτική οπτική προς περαιτέρω επεξεργασία θα μπορούσε να αποτελέσει και η θεματική της διχόνοιας που προκαλεί εντός των κοινωνικών κύκλων και των δύο χωρών μια τέτοια κρίση (παράδειγμα αποτελεί ο διχασμός μεταξύ των εμβολιασμένων και των αντι-εμβολιαστών).

Βιβλιογραφία

- Amiel, P. (2017) Le journalisme de solutions, symptôme des mutations de l'identité professionnelle des localiers. *Questions de communication*. DOI: [10.4000/questionsdecommunication.11559](https://doi.org/10.4000/questionsdecommunication.11559)
- Anwar, A., Malik, M., Raees, V., & Anwar, A. (2020). Role of Mass Media and Public Health Communications in the COVID-19 Pandemic. *Cureus*, 12(9), e10453, 1-2, 8-9. DOI: [10.7759/cureus.10453](https://doi.org/10.7759/cureus.10453)
- Baker, P. (2010). *Sociolinguistics and Corpus Linguistics*. Edinburgh University Press.
- Bamias, G., Lagou, S., Gizis, M., Karampekos, G., Kyriakoulis, K. G., Pontas, C., Mantzaris, G. (2020). The Greek Response to COVID-19: A True Success Story from an IBD Perspective. *Inflammatory Bowel Diseases*, 26, 8, 1144–1148. DOI: [10.1093/ibd/izaa143](https://doi.org/10.1093/ibd/izaa143)
- Fairclough, Norman. (2001). Critical Discourse Analysis. *International Journal of Advanced Engineering and Technology*, 7, 452-487.
- Fotherby, J. (2020). *The 'Invisible Enemy': A Critical Look at the Use of Military Metaphors and Anthropomorphisation During The COVID-19 Pandemic*. UCL – London's Global University, London, pp. 1-2. Ανακτήθηκε 29 Ιουνίου 2021: <https://medanthucl.com/wp-content/uploads/2020/05/covid-19-invisible-enemy.pdf>
- Graig, D. (2020). Pandemic and its metaphors: Sontag revisited in the COVID-19 era. *European Journal of Cultural Studies*, 23, 6, 1025-1032. DOI: [10.1177/1367549420938403](https://doi.org/10.1177/1367549420938403)
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., Roberts, B. (1978). *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. London: Macmillan, 222, 265.
- Honigsbaum, M. (2019). *The Pandemic Century: One Hundred Years of Panic, Hysteria and Hubris*. New York: W.W. Norton and Company, 18-20.
- Isaacs, D., & Priesz, A. (2021). COVID-19 and the metaphor of war. *Journal of paediatrics and child health*, 57, 1, 6–8. DOI: [10.1111/jpc.15164](https://doi.org/10.1111/jpc.15164)
- Kilgarriff, A., Baisa, V., Bušta, J., Jakubíček, M., Kovář, V., Michelfeit, J., Rychlý, P., Suchomel, V. (2014). The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography*, 1, 7-36.

- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 3-6.
- Lewis, S.-C. (2020). The Objects and Objectives of Journalism Research During the Coronavirus Pandemic and Beyond. *Digital Journalism*, 9, 5, 681-689. DOI: [10.1080/21670811.2020.1773292](https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1773292)
- Liu, B. (2012). *Sentiment Analysis and Opinion Mining*. Morgan & Claypool Publishers, pp. 7-8. Ανακτήθηκε στις 29 Απριλίου 2021: <https://www.cs.uic.edu/~liub/FBS/SentimentAnalysis-and-OpinionMining.pdf>
- Navarro, E. R., Guerra-Ayala, M. J., Casimiro-Urcos, W. H., Vélez-Jiménez, D., Casimiro-Urcos, N. C., Salazar-Montoya, E. O., Casimiro-Urcos, J. F., & Callejas Torres, J. C. (2021). Relevance of the mass media in Prevention, Education and Contextual Management of COVID-19. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*, 13, 1, 129–146. DOI: [10.18844/wjet.v13i1.5423](https://doi.org/10.18844/wjet.v13i1.5423)
- Niblock, S. (2020). Towards a psychosemiotics of journalism, mental distress and Covid-19. *Social Semiotics*, 31, 1-5. DOI: [10.1080/10350330.2020.1779456](https://doi.org/10.1080/10350330.2020.1779456)
- Plutchik, R. (2001). The nature of emotions. *American Scientist*, 89, 4, pp. 344-350. Ανακτήθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2021: <https://www.proquest.com/docview/215262319?accountid=14750&forcedol=true#>
- Ramanathan, R., Tan, B. H. (2015). Application of Critical Discourse Analysis in Media Discourse Studies. *3L: Language, Linguistics, Litterature – The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 21, 57-61. Ανακτήθηκε στις 12 Μαΐου 2020: <https://ejournal.ukm.my/3l/article/view/9183>
- Semino, E. (2020). “Not Soldiers but Fire-fighters” – Metaphors and Covid-19. *Health Communication*, 36, 1, 50-58. DOI: [10.1080/10410236.2020.1844989](https://doi.org/10.1080/10410236.2020.1844989)
- Silva, P. C. D. (2020). Pandemic metaphors: bibliometric study of the COVID-19 (co)llateral effects. *Research, Society and Development*, 9, 11, e7809119636, 3-5, 9-11, 16, 19-24. DOI: [10.33448/rsd-v9i11.9636](https://doi.org/10.33448/rsd-v9i11.9636)
- Su, Z., McDonnell, D., Ahmad, J., Cheshmehzangi, A., Li, X., Meyer, K., Cai, Y., Yang, L., & Xiang, Y. T. (2020). Time to stop the use of 'Wuhan virus', 'China virus' or 'Chinese

virus' across the scientific community. *BMJ global health*, 5, (9), 1. DOI: [10.1136/bmjgh-2020-003746](https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-003746)

Tévanian, P. & Tissot, S. (2010). La langue des médias, pourquoi la critiquer, comment la critiquer?. *Mouvements*, 1, (1), 45-59. DOI: [10.3917/mouv.061.0045](https://doi.org/10.3917/mouv.061.0045)

The Lancet Infectious Diseases (2020). The COVID-19 infodemic. *The Lancet. Infectious diseases*, 20, 8, 875. DOI: [10.1016/S1473-3099\(20\)30565-X](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30565-X)

Thome, J., Deloyer, J., Coogan, A. N., Bailey-Rodriguez, D., da Cruz e Silva, O. A. B., Faltraco, F., Grima, C., Gudjonsson, S. O., Hanon, C., Hollý, M., Joosten, J., Karlsson, I., Kelemen, G., Korman, M., Krysta, K., Lichterman, B., Loganovsky, K., Marazziti, D., Maraitou, M., deWilmars, S. M., Reunamen, M., Rexhaj, S., Sancaktar, M., Sempere, J., Tournier, I., Weynant, E., Vis, C., Lebas M. – C. & Fond-Harmant L. (2021). The impact of the early phase of the COVID-19 pandemic on mental-health services in Europe, *The World Journal of Biological Psychiatry*, 22, 7, 516-525. DOI: [10.1080/15622975.2020.1844290](https://doi.org/10.1080/15622975.2020.1844290)

Traber, D., Jauffret-Roustide, M., Roumian, J., Morgiève, M., Vellut, N., Briffault, X. & Clot, C. (2020). L'impact du confinement sur la santé mentale, l'importance des signaux faibles et des indicateurs fins. Résultats préliminaires de l'enquête Covadapt. *L'information psychiatrique*, 96, 632-638. <https://doi.org/10.1684/ipe.2020.2164>

Wahl-Jorgensen, K. (2020). Emotions and the media in the time of the coronavirus pandemic. *Affective Societies blog*. Ανακτήθηκε την 1^η Ιουνίου 2021: <https://affective-societies.de/2020/interviews-portraits/emotions-and-the-media-in-the-time-of-the-coronavirus-pandemic/>

Zanettin, F. (1998). Bilingual Comparable Corpora and the Training of Translators. *Meta – Journal des traducteurs*, 43, 4, 616-630. DOI: [10.7202/004638ar](https://doi.org/10.7202/004638ar)

Γιαλαμπούκη, Ε. (2008). *Δημοσιογραφικός λόγος και διακειμενικότητα*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Θεσσαλονίκη, σελ. 1-9, 13-15. Ανακτήθηκε στις 12 Μαΐου 2021: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/19104>

Γούτσος, Δ., Φραγκάκη, Γ. (2015). *Σώματα κειμένων και γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Εκδόσεις Κάλλιπος, σελ. 1-3. Ανακτήθηκε στις 10 Μαΐου, 2021: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1931>

- Δεμερτζής, Ν. (2015). Η εμπιστοσύνη ως κοινωνικό συναίσθημα. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 16, 39-67. DOI: [10.12681/sas.881](https://doi.org/10.12681/sas.881)
- Διονυσακοπούλου, Σ. (2021). *Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 στο γενικό πληθυσμό στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Αθήνα, 4-6.
- Κωνσταντάρας, Ν. (2011, 30 Ιανουαρίου). Δημοσιογραφία, ηθική και αυτοέλεγχος. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε στις 2 Ιουλίου, 2021: <https://www.kathimerini.gr/opinion/723738/dimosiografia-ithiki-kai-aytoelegchos/>
- Κωνσταντινίδου, (2002). Τα ΜΜΕ και η παραγωγή νοήματος. Θεωρητικές προσεγγίσεις και προοπτικές (μέρος α'). *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 108, 139-188. DOI: [10.12681/g+r+s+r.9067](https://doi.org/10.12681/g+r+s+r.9067)
- Λύκου, Χ. (2014). *Η ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ HALLIDAY*, σελ. 1. Ανακτήθηκε στις 14 Μαΐου 2021: <https://www.greek-language.gr/greekLang/periodiko/periodiko2nd/articles/lykoy/1.htm>
- Μούλιου, Ε. (2015). *Αντικειμενικότητα στην είδηση. Κατά πόσο τα Μ.Μ.Ε. είναι κατευθυνόμενα*. Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας, Πύργος, σελ.31-35, 65-67. Ανακτήθηκε στις 6 Αυγούστου 2021: <http://repository.library.teiwest.gr/xmlui/>
- Μπάτζιου, Α. (2009). *Η εικόνα της ετερότητας στα ΜΜΕ: μια συγκριτική μελέτη της οπτικής απεικόνισης των μεταναστών στον τύπο δυο νέων χωρών υποδοχής (Ελλάδα & Ισπανία)*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα.
- Παναγιωτίδου Ε., Παππά, Ε. (2006). *Η διαφήμιση και η καταναλωτική συμπεριφορά*. Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, Άρτα, σελ. 5, 52, 89. Ανακτήθηκε στις 6 Αυγούστου 2021: https://apothetirio.lib.uoi.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/93/tlp_000363.pdf?sequence=1
- Παπανδρέου, Χ. (2017). *Κανόνες δεοντολογίας και Μ.Μ.Ε.*, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας, Πύργος, σελ. 27-34. Ανακτήθηκε την 1^η Ιουλίου 2021: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/5873>
- Πετρόπουλος, Π. (2015). *Μελέτη τεχνικών και εργαλείων ανάλυσης συναισθήματος*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), Αθήνα, σελ. 1-2. Ανακτήθηκε την 1^η Ιουνίου 2021: <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/42754/%CE%94%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA>

<https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Bakhtin>
%CE%AE%20%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1
%20%CE%A4%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20.pdf?sequence
=2

Σαριδάκης, Ι. (2011). Παράλληλα και Συγκρίσιμα Σώματα Κειμένων στη Μετάφραση: Θεωρητικός προβληματισμός, ερευνητικοί και διδακτικοί στόχοι. *Civitas Gentium*, 1, 1, σελ. 159-187. Ανακτήθηκε στις 11 Μαΐου 2021: <https://docplayer.gr/68148515-Civitas-gentium-volume-1-number-1-may-2011.html>

Σκλαβούνης, Γ. (1995). *Εισαγωγή στην επιστήμη της δημοσιογραφίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Στάμου Α.Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*, Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού, Β. Τσάκωνα (επιμ.). Νήσος: Αθήνα, 149-187. Ανακτήθηκε στις 16 Οκτωβρίου, 2021: https://www.researchgate.net/publication/319876857_E_kritike_analyse_logou_Meletontas_ton_ideologiko_rolu_tes_glossas/citations

Σφηνιάς, Η. (2019). *Η γλώσσα στα ψηφιακά μέσα: Αναπαραστάσεις και γλωσσικές ιδεολογίες στα ΜΜΕ*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), Αθήνα, 1, 12-15. Ανακτήθηκε στις 12 Μαΐου 2021: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/41602>

Τζιάφα, Ε. (2012). Η συμβολή των παράλληλων και συγκρίσιμων σωμάτων κειμένων στη μετάφραση: ηλεκτρονικά εργαλεία επεξεργασίας και ανάλυσής τους. *Συν-Θέσεις*, 5, 83-97. DOI: [10.26262/st.v0i5.5098](https://doi.org/10.26262/st.v0i5.5098)

Τζόβολος, Α. (2021). *Δημοσιογραφία της επιστήμης και επιστημονικός γραμματισμός: Μ.Μ.Ε. και Covid-19*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), Αθήνα, 15-21. Ανακτήθηκε στις 8 Αυγούστου 2021: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/51074>

Χόρνεμπερ, Α. (2018). *Πώς η γλώσσα διαμορφώνει εικόνα. Η Οικονομική κρίση της Ελλάδος στο γερμανικό Τύπο*. ΤΕΙ Ηπείρου Ηγουμενίτσα, σελ. 15-21. Ανακτήθηκε στις 6 Αυγούστου 2021: <http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/handle/123456789/8684>

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (Invalid Date). *Mikhail Bakhtin*. *Encyclopedia Britannica*. Ανακτήθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2021: <https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Bakhtin>

COVID-19 Weekly Epidemiological Update. (2021, March 31). Ανακτήθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2021: <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-epidemiological-update-on-covid-19---31-march-2021>

Coronavirus disease (Covid-19). (2020, October 12). Ανακτήθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2021: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>

Coronavirus (COVID-19) Mortality Rate. (Τελευταία ενημέρωση: 14 Μαΐου 2021). Ανακτήθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2021: <https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-death-rate/>

Sapir-Whorf hypothesis. *Oxford Reference*. Ανακτήθηκε την 1^η Ιουλίου 2021: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100441546>.

Παράρτημα

Ακολουθούν ενδεικτικοί πίνακες με εικονικές παρουσιάσεις των εργαλείων και της μορφής των αποτελεσμάτων τους. Τα δείγματα λήφθηκαν και από τις τέσσερις εφημερίδες που μελετήθηκαν:

KEYWORDS Kathimerini

Account expires in April 2022 »
Get more space

SINGLE-WORDS ✓ N-GRAMS

reference corpus: Greek Web 2014 (elTenTen14) (Items: 7,567)

Word	Word	Word	Word	Word
1 covid-19	11 διασωληνωμένοι	21 χαρδαλιά	31 επιδημία	41 υπε
2 κορωνοϊού	12 καραντίνα	22 τσιόδρας	32 απε-μπε	42 τραμπι
3 κορωνοϊό	13 ιση	23 γουχάν	33 κατειλημμένος	43 αναρρώσαντες
4 εοδου	14 χαρδαλιάς	24 μαγορκίνης	34 κλίνη	44 μάσκα
5 πανδημία	15 κορωνοϊού	25 κορωνοϊό	35 άνοσος	45 νοσηλεύομενος
6 lockdown	16 διασωληνωμένων	26 δεξαμεθαζόνη	36 πέτσα	46 ιχνηλάτησης
7 κορωνοϊός	17 επιδημιολογικός	27 διάμεση	37 κικίλιας	47 εμβόλιο
8 sars-cov-2	18 remdesivir	28 rapid	38 afr	48 τηλεργασία
9 κρούσμα	19 ιχνηλάτηση	29 εμβολιαστών	39 νοσηλεύω	49 σχετιζόμενος

Εικόνα 1: εργαλείο Keywords για την *Καθημερινή*

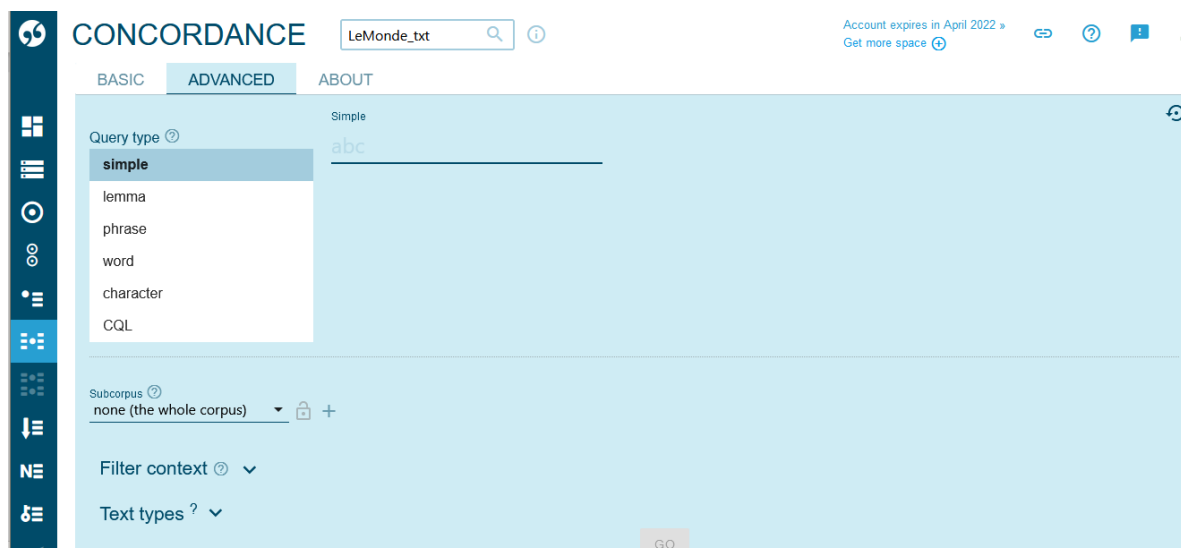
WORDLIST Efsyn

Account expires in April 2022 »
Get more space

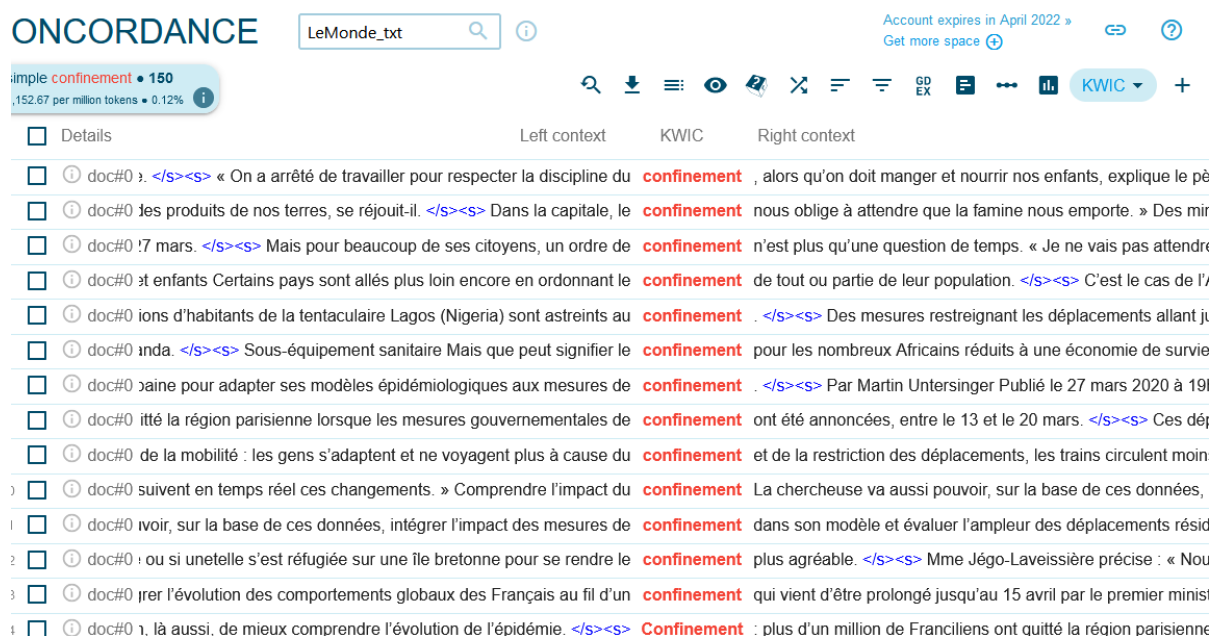
word (14,378 items | 95,588 total frequency)

Word	Frequency ?	Word	Frequency ?	Word	Frequency ?
1 και	3,321	18 ο	885	35 έχουν	273
2 να	1,851	19 τον	789	36 κορωνοϊού	265
3 του	1,698	20 θα	722	37 έχει	262
4 η	1,682	21 τους	719	38 κατά	251
5 της	1,678	22 ότι	677	39 αλλά	250
6 το	1,609	23 δεν	665	40 ένα	247
7 την	1,561	24 τη	625	41 μια	246
8 από	1,437	25 στο	612	42 όπως	241
9 για	1,395	26 τις	600	43 κορωνοϊό	234
10 που	1,355	27 κρούσματα	428	44 ενώ	233
11 με	1,348	28 μας	391	45 π	227

Εικόνα 2: εργαλείο Wordlist για την *Εφημερίδα των Συντακτών*

Εικόνα 3: αρχική σελίδα του εργαλείου Concordance για την *Le Monde*

Εικόνα 4: εργαλείο Concordance για την *Le Monde* και τη λέξη «confinement»

Σημείωση: οι όροι που επιλέχθηκαν κατά τη λήψη των στιγμιότυπων οθόνης αποτελούν απλώς παραδείγματα προς ένδειξη της λειτουργικότητας του εκάστοτε εργαλείου.

BASIC **ADVANCED** AS A LIST ABOUT

Search ? Subcorpus ? none (the whole corpus)

Part of speech ?

- auto**
- noun
- verb
- adjective
- adverb
- preposition

Minimum frequency ? Minimum score ?

Translate ?

Text types ?

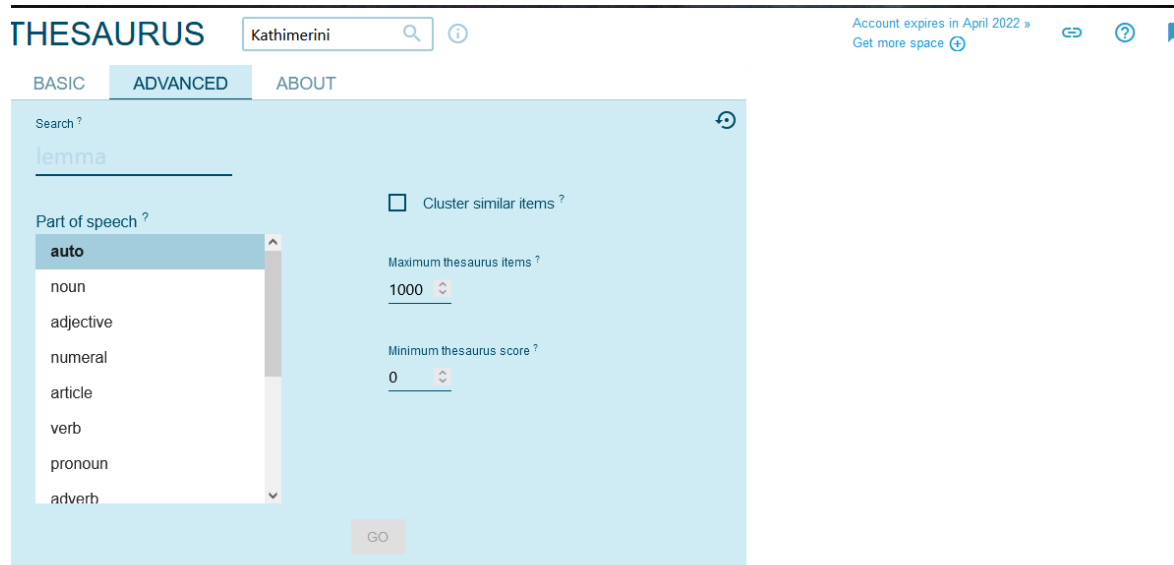
Εικόνα 5: αρχική σελίδα του εργαλείου Word Sketch για την *Le Figaro*

WORD SKETCH LeFigaro_txt Account expires in April 2022 » Get more space

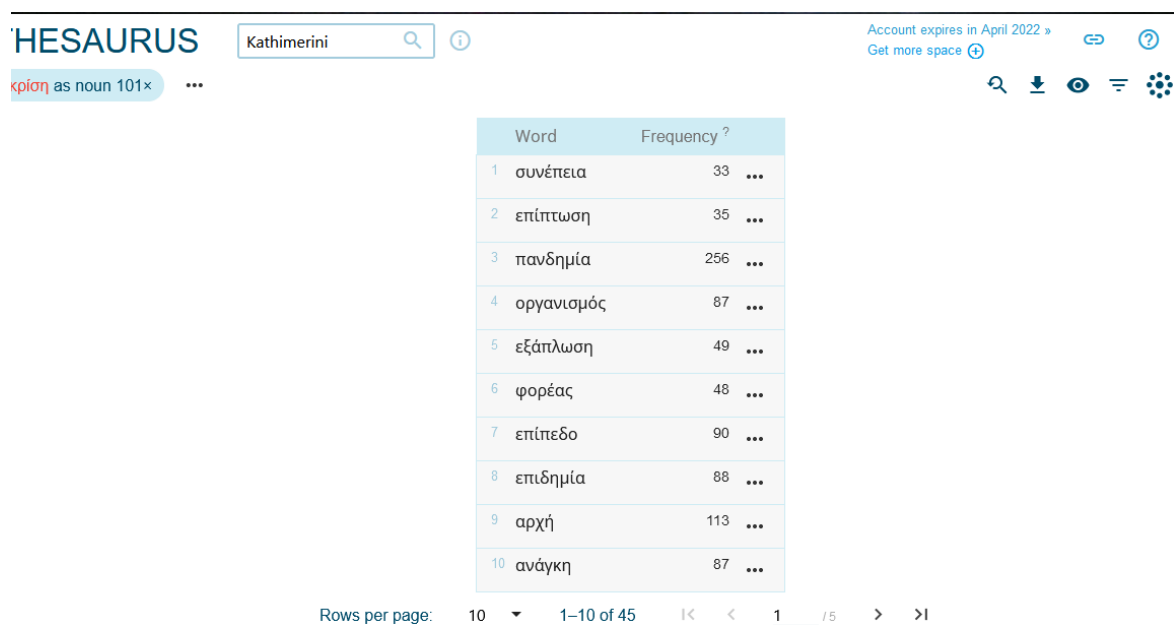
coronavirus as noun 203x

verbs with "coronavirus" as object	verbs with "coronavirus" as subject	modifiers of "coronavirus"	prepositions preceding noun/nouns after preposition	"coronavirus" and/or ...
apparaître ... le variant du coronavirus apparu	diviser ... coronavirus a divisé	nouveau ... le nouveau coronavirus	contre ... contre le coronavirus	emmanuel ... coronavirus , Emmanuel Macron a
attraper ... attrapé le coronavirus	accentuer ... coronavirus accentue	juste ... coronavirus juste	par ... par le coronavirus	français ... Face au coronavirus , les Français
élaborer ... coronavirus élaboré	déclencher ... coronavirus déclencherait	responsable ... coronavirus responsable	à ... au coronavirus	pointe ... coronavirus , une pointe
contracter ... contracté le coronavirus	laisser ... coronavirus laissera	autre ... autres coronavirus	de ... de coronavirus	grève ... grèves , le coronavirus
détecter ... détectent pas le coronavirus	représenter ... coronavirus a représenté		avec ... avec le nouveau coronavirus	courbe ... courbes épidémiques , le coronavirus
enregistrer ... coronavirus enregistrés	poursuivre ... coronavirus poursuit		pour ... pour le coronavirus	demande ... coronavirus , la demande
avoir ... ont pas le coronavirus	sembler ... coronavirus semble		sur ... sur le coronavirus	infection ... coronavirus ou infections
	continuer ...			restriction ...

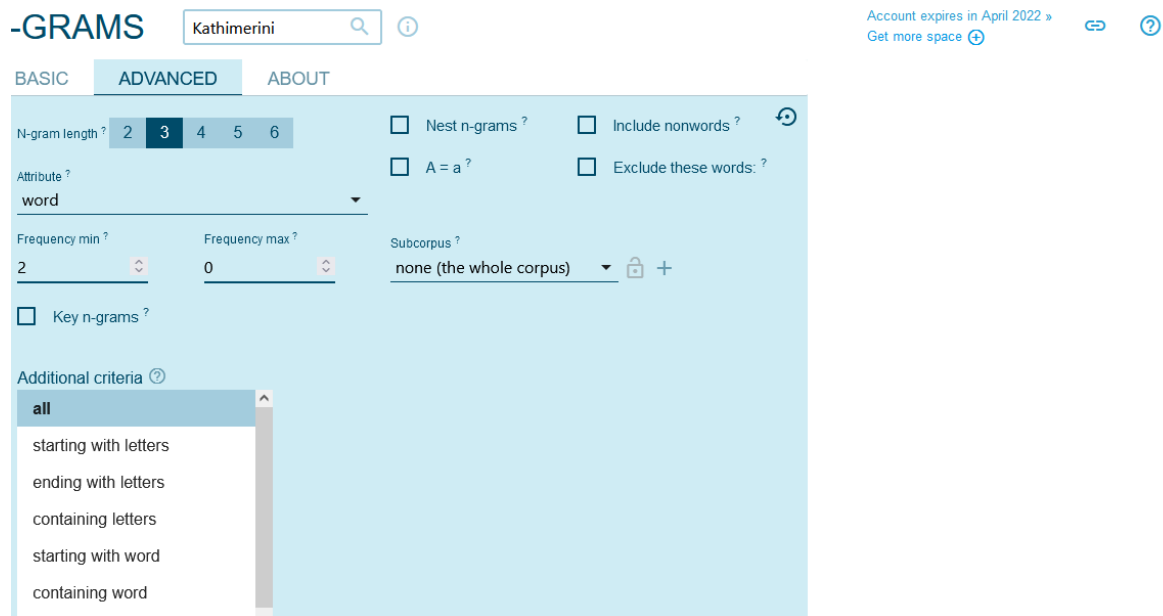
Εικόνα 6: εργαλείο Word Sketch για την *Le Figaro* και την λέξη «coronavirus»

Εικόνα 7: αρχική σελίδα του εργαλείου Thesaurus για την *Καθημερινή*

Εικόνα 8: εργαλείο Thesaurus για την *Καθημερινή* και την λέξη «κρίση»

Εικόνα 9: αρχική σελίδα του εργαλείου N-grams για την *Καθημερινή*

The screenshot shows the results page for '3-grams, word' in the 'Kathimerini' corpus. The page title is '3-grams, word (items: 6,029, total frequency: 17,516)'. The results are displayed in a table with two columns: 'Word' and 'Frequency'. The table contains 36 items, ranked from 1 to 36. The top items are 'κρούσματα στην Π' (71) and 'εκ των οποίων' (68). The table is split into two sections, with 18 items in each.

Word	Frequency	Word	Frequency
1 κρούσματα στην Π	71	26 για τον κορωνοϊό	18
2 εκ των οποίων	68	27 υποχρεωτική χρήση μάσκας	18
3 στη χώρα μας	61	28 αύξηση των κρουσμάτων	17
4 σε σχέση με	49	29 που μπορεί να	17
5 θα πρέπει να	48	30 σχέση με την	17
6 από τον κορωνοϊό	36	31 εισόδου της χώρας	16
7 ο αριθμός των	34	32 τον περιορισμό της	16
8 κρούσμα στην Π	34	33 τη διάρκεια της	16
9 για την αντιμετώπιση	33	34 σε συνεργασία με	16
10 αριθμός των κρουσμάτων	26	35 από το εξωτερικό	16
11 σε όλους τους	25	36 Πολιτικής Προστασίας και	16

Εικόνα 10: εργαλείο N-grams για την *Καθημερινή*

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

Υπογραφή :